

25 september 2009

ADVOCATENBLAD 12

MEDEDINGINGSRECHT IN VOGELVLUCHT

Piketdienst
na 'Salduz'

'Meer advocaten
moeten rechter-
plaatsvervanger
worden'

KANS

U geeft andere spelers geen kans
Betaal €20.000,-

Niehoff Werning & Kooij
verzekeringsadviseurs voor advocatuur en notariaat

Ssst... een klant!

Stel je voor. Je verwacht een belangrijk telefoontje van je eerste klant... Je visitekaartjes en het briefpapier zijn net door de drukker afgeleverd.

Maar zover is het nog niet. Een eigen advocatenpraktijk vergt nogal wat voorbereiding. Zoals een ondernemingsplan, het afdekken van het beroepsaansprakelijkheids- en arbeidsongeschiktheidsrisico. Niehoff Werning & Kooij heeft als specialist in de advocatuur een aanzienlijk aantal startende advocaten op weg geholpen. Wanneer u ons belt, sturen we u de documentatiemap voor de advocatuur vrijblijvend toe.

www.nwk.nl

Door het consultatierecht na het EHRM-arrest 'Salduz' zal er **veel vaker een strafpiketadvocaat** moeten worden gebeld. Terwijl de piketcentrale nu al de ervaring heeft 'dat advocaten bij mooi weer niet naast hun faxapparaat zitten'.

In **Mededingingsrecht in vogelvlucht** wordt een introductie geboden van een rechtsgebied dat de laatste jaren volop in ontwikkeling is. In het volgende nummer een nadere analyse van verboden afspraken die de mededinging beperken.

'Advocaten kunnen omgaan met het procesrecht. Ze zijn partijdig, maar kunnen die knop goed omzetten als ze als rechter optreden. Daarom moeten ze **vaker rechter-plaatsvervanger** worden', zegt Hans den Tonkelaar, bijzonder hoogleraar Rechtspraak.

Wat krijgen we nou, vraagt columnist Veenendaal, **betaalt Justitie mee** aan onze tuchtspraak? **499**

De recessie brengt meer advocaten er toe een plaats te verwerven **op de piketlijsten**. **500**

'Hard op de zaak, zacht op de man.' 'Denk nooit dat je slimmer bent.' En 73 andere tips voor **bij conflicten**. **503**

'De balie heeft baat gehad bij **rechts-winkels**', zegt oud-advocaat en mede-oprichter De Jong. **504**

Kortmann over de beroepsopleidingen: 'Geef universiteiten **meer verantwoordelijkheid**' **506**

Chris Peeters: 'Studenten vragen wel eens "Peeters? **Van Peeters/Gatzen?**" Dat is aardig, maar meer natuurlijk ook niet.' **529**

Verder...

Gezocht: advocaat van mijlpaalarrest **503** » Congres over amerikaniserend zekerhedenrecht **505** »

Orde kiest voor Sdu Uitgevers **505** » Hof van Discipline houdt BFT buiten de deur **505** »

Vervolgde advocaten **502** » Agenda **502** » Drie brieven **511** » Colofon **526**

Berichten van de Orde 508 » Mandaatbesluit AR **530** » Tekst nieuwe piketregeling **531** »

Opleidingen **534** » Tuchtrect **540**

Omslag:
Patrick Keeler

Actualiteiten

Samengesteld door
Linus Hesselink en
Tatiana Scheltema

Nieuwe
piketregeling
na Salduz

'De piketdienst wordt nu echt fulltime'

Coördinator piketcentrale Corry van Herk: 'Bij mooi weer blijken veel advocaten toch niet naast hun faxapparaat te zitten'

Foto: Roel Dijkstra

Door het consultatierecht na het EHRM-arrest 'Salduz' moet er veel vaker een strafpiketadvocaat worden gebeld. Advocaten houden rekening met twee keer zo veel ver-dachten. 'De piketcentrale gaat het een stuk drukker krijgen,' zegt Corry van Herk, centrale-coördinator.

.....
Olga van Ditzhuijzen
journalist
.....

Een mooi moment om het systeem van de piketcentrale efficiënter te maken. 'De bereikbaarheid van advocaten liet soms te wensen over,' zegt Van Herk. 'Het kwam regelmatig voor dat we uren moesten wachten voordat de dienstdoende advocaat terugbelde om te zeggen dat

hij de zaak zou doen. Op zondagochtend of bij mooi weer blijken veel advocaten toch niet naast hun faxapparaat te zitten, of wordt de telefoon door kindlief waargenomen.'

Belangrijkste oorzaak voor het oponthoud was het geldende protocol, waarbij de centrale twee uur moest wachten op een respons voordat de volgende op het lijstje gebeld kon worden. Dat is bij dubbel zoveel meldingen niet vol te houden, weet Van Herk. Om sneller duidelijkheid te krijgen of een advocaat een zaak kan nemen, wordt volgens Van Herk vermoedelijk half oktober gestart met een nieuw meldsysteem: piketadvocaten ontvangen hun meldingen dan op hun mobiele telefoon, in de vorm van een sms-bericht met een code. Die code moet dan binnen een halfuur worden ingevoerd op de website van de piketcentrale, waarna de advocaat toegang krijgt tot de benodigde informatie en de centrale een bericht krijgt dat

de melding is beantwoord. De gang naar de computer is voor advocaten die onderweg zijn niet eens nodig, nu veel raadslieden inmiddels in het bezit zijn van mobiel internet op hun telefoon. 'Eigenlijk is elke partij gebaat bij dit snellere

systeem', merkt Van Herk op. 'De politie kan eerder beginnen met verhoren, advocaten mogen hun cliënt daarin bijstaan en wij als centrale kunnen onze meldingen sneller kwijt.' Ook de sterk ingekorte antwoordperiode is prettig,

De belangrijkste wijzigingen

- de piketdienst begint de avond vóór de ingeroosterde dag om 20.00 uur, en duurt 24 uur;
- van advocaten wordt verwacht dat zij binnen een halfuur reageren op de oproep, en binnen vier uur de verdachte bezoeken. Omdat bij de korte termijnen advocaten wellicht niet in staat zijn alle aangemelde verdachten te bezoeken, wordt aangeraden voor een achterwacht te zorgen;
- de regeling geldt niet onverkort voor alle verdachten. Het OM heeft delicten in drie categorieën verdeeld: A-, B-, en C-delicten. Verdachten van A-zaken kunnen geen afstand doen van het recht een advocaat te raadplegen. Categorie C betreft zaken waarin geen in verzekeringstelling mogelijk is: dan geldt de regeling niet, tenzij de verdachte minderjarig is. Volwassenen kunnen aanspraak maken op een advocaat maar dienen dit zelf te regelen en te betalen;
- de regeling treedt half oktober in, en is tijdelijk. Het streven is om eind dit jaar twee nieuwe regelingen te doen ingaan: een beleidsregel (aanwijzing) van het OM en een beleidsregel van de Raad voor Rechtsbijstand. Het Vergoedingsbesluit wordt in het voorjaar van 2010 gewijzigd. Een definitieve wettelijke regeling wordt pas in 2011 verwacht.

Column

Harry Veenendaal

Biecht!

De derde dinsdag in september brengt ons doorgaans de begroting van het ministerie van Justitie. Prima leesstof om bij in te snurken. Dit jaar haalde ik net pagina 38 van de 247 toen mijn oog bleef hangen op de kleine lettertjes onder een fotobijlschrift van een financiële tabel, de kleine lettertjes onder de kleine lettertjes. Ik citeer: 'het niet-juridische verplichte deel op dit beleidsartikel is gereserveerd voor bestuurlijk gebonden uitgaven via diverse subsidiebeschikkingen, onder meer voor de Nederlandse Orde van Advocaten'.

De Orde gesponsord door de vijand? Waarvoor dan? *Jaarverslag 2008* van de Orde erbij gepakt. Geen verwijzing in de financiële bijlage, geen omschrijving in de staat van baten en lasten, geen toelichting. Wel een grote post 'overige inkomsten'. Terstond enkele personen gesondeerd. Niemand weet het precies. Het zou om een subsidie gaan voor 'historisch onderzoek'. De Justitiebegroting van een jaartje eerder erbij gepakt, dezelfde verwijzing. Weer een telefoontje naar de Orde. 'Jawel, mijnheer Veenendaal', merkt een hulpvaardige Ordeman op, 'het klopt dat de subsidieverlening niet in het externe jaarverslag staat, maar gelukkig wel in het interne verslag. Het betreft trouwens een subsidie van € 750.000'. Oef, wat een geruststelling.

Een overheidssubsidie die wordt verstrekt ter ondersteuning van het advocatuurlijke tuchtrecht. Anders gezegd: een vorm van gesubsidieerde rechtspraak waarbij de procedure in eerste aanleg en bij het Hof van Discipline wordt gesponsord door Ernst Hirsch Ballin. Tot zover de onafhankelijke tuchtrechtspraak. Ik zou dergelijke omvangrijke inkomsten, zeker als deze van het ministerie komen, graag in het externe jaarverslag lezen. Dit terzijde.

Bij wat navraag blijkt dat er op de achtergrond een discussie gaande is over voorgenomen bezuinigingen van het ministerie. De subsidie voor de klachtprocedure in eerste aanleg dreigt gestopt te worden. Die komt dadelijk voor eigen rekening van de advocaat. Het schijnt zo te zijn dat de algemeen deken hierover 'informeel overlegt' met het ministerie. Wanneer denkt de algemeen deken precies de rest van zijn kudde hierover te informeren? Het lijkt me bij uitstek een onderwerp waar de beroepsgroep zich een mening over moet vormen. Zeker in het licht van de huidige bezuinigingsplannen. Dus beste deken, in de meest katholieke en daarmee dwingende zin van het woord: biecht!

volgens Van Herk: 'Weliswaar loopt de advocaat meer kans om een melding te missen, maar wij kunnen sneller een vervanger zoeken. Zo weet iedereen waar hij aan toe is.'

Minder overdonderingskracht

Intussen lijkt de druk op de advocatuur onevenredig toe te nemen, nu het aantal piketmeldingen zal verdubbelen. Maar strafrechtadvocaat Geertjan Van Oosten, lid van de werkgroep 'piketregeling Salduz' van de Raad voor Rechtsbijstand, ziet ook voordelen: 'Het zal ons meer zaken gaan opleveren, dat is dus goed nieuws.' Van Oosten vindt het vanzelfsprekend dat het recht op een advocaat vóór het verhoor nu eindelijk wordt gehonoreerd. 'Het proces wordt eerlijker', zegt Van Oosten. 'De verdachte heeft niet alleen formeel rechten, maar wordt nu daadwerkelijk beter geïnformeerd. Dat is het allerbelangrijkste.'

Van Oosten zal zijn cliënten voorafgaand aan het politieverhoor regelmatig aanraden om zich te beroepen op hun zwijgrecht. 'Het gevolg zou kunnen zijn dat minder bewijs verzameld kan worden, wat dan misschien leidt tot meer septs.

De politie heeft minder overdonderingskracht.'

Wat vindt de Amsterdamse advocaat van de kritiek van de piketcentrale? 'Je mag van een advocaat verwachten dat hij snel reageert. Maar als je begint met een piketdienst en er liggen tien meldingen op je te wachten, kan een advocaat die niet persoonlijk afhandelen. Gelukkig bestaat in de toekomst de mogelijkheid om een vervanger in te schakelen.' De piketdienst wordt echt fulltime, omdat vaker een melding wordt gedaan. 'De piketadvocaat kan niet zeggen: 'Ik zit nu op het strand, dus ik kom over vier uur wel'. Betrokkenheid wordt nu belangrijker', aldus Van Oosten, 'zeker als de responstermijn straks naar twee uur gaat.'

Meer zorgen maakt Van Oosten zich over de plannen om de vergoedingen in te perken. Ontvangt een piketadvocaat nu 1,5 declaratiepunt per cliënt, straks moet dat naar 0,5 punt. 'Sociale advocatuur is al geen vetpot, dat moet normaal beloond worden. Er is een reëel gevaar dat dan meer kantoren afhaken voor de piketdiensten. Dit zou wel eens het begin kunnen worden van een strijd om de vergoedingen op peil te houden.'

Pilot op twee plaatsen

In Utrecht en Capelle aan den IJssel zal worden geëxperimenteerd met een advocatenpost op het politiebureau. De piketadvocaat betreft daar een ingerichte werkplek. Het idee achter deze opzet, door politiemensen ook wel 'wasstraat' genoemd, is dat de arrestant zich van snelle rechtsbijstand verzekerd weet, en dat het politieonderzoek geen onnodige vertraging oploopt. De advocaat kan zich er bovendien persoonlijk van vergewissen of de arrestant een advocaat wil raadplegen, of niet.

De piketadvocaat van dienst wordt geacht van 08.00- 15.00, of van 15.00 tot 22.00 uur op het bureau aanwezig te zijn. In oktober zullen zo'n zestig advocaten een paar dagen proefdraaien in Utrecht. Gedacht wordt aan een vergoeding van één punt per uur, althans voor advocaten die meedoen aan de pilot. Hoeveel er uiteindelijk wordt betaald is nog lang niet zeker. Op 1 november gaat de pilot officieel in Utrecht van start, op 1 december volgt Capelle aan den IJssel.

De recessie

Piketlijsten en verwijzarrangement populair

Het aantal aanmeldingen voor deelname aan piketdiensten is het afgelopen jaar meer dan verdubbeld. Sinds 1 augustus 2008 meldde zich al 437 advocaten bij de Raad voor de Rechtsbijstand, tegen 180 in het voorgaande jaar.

De stijging wordt voor een deel veroorzaakt door de nieuwe piketregeling voor huiselijk geweld te Arnhem, zegt medewerker Hans van Rhijn van de Raad. Alleen al in Arnhem lieten 68 advocaten zich voor huiselijk

geweld op de nieuwe piketlijst plaatsen. Hoewel de spoeling dus dunner wordt, is er vooralsnog alleen een wachtlijst voor BOPZ-zaken, met name in de regio's Amsterdam en Den Haag. De animo om piketdiensten te draaien houdt mogelijk verband met de verslechterde economische situatie. Ook het aantal advocaten met een 'gewone' inschrijving nam toe. Bovendien nemen steeds meer advocaten deel aan het verwijzarrangement van het Juridisch Loket: 4320 in 2008

tegen 4527 in 2009. 'De indruk bestaat dat advocaten met betalende zaken het moeilijker krijgen, zodat zij zich aanmelden voor de gesubsidieerde rechtsbijstand,' zegt Van Rhijn. Dat de markt enorm in beweging is merkt ook Marjan Bastiaan, directeur van opleidingsinstituut OSR. Zij signaleert een inhaalslag op basiscursussen als arbeidsrecht en bestuursrecht. Bastiaan: 'De groten van de middelgrote kantoren hebben het moeilijk, en gaan zich nu

richten op kleinere klanten: cliënten van middelgrote kantoren worden benaderd door de grotere broers en zussen.' Ook de vaardigheidstrainingen lopen erg goed, 'waarschijnlijk omdat er meer geprocedeerd wordt dan voorheen.' Advocaten selecteren vooral cursussen die direct rendement opleveren, zegt Bastiaans: 'Men vraagt ons vaker om te adviseren bij het volgen van een gerichte opleiding. Vroeger ging men wat makkelijker om met die keuze.' (TS)

Vervolgde advocaten

Stichting Advocaten voor Advocaten

Vergunningssysteem als pressiemiddel tegen kritische advocaten

Advocaten die zich in China inzetten voor politiek gevoelige zaken wordt het op verschillende manieren moeilijk gemaakt, aldus een Chinese advocaat waar L4L onlangs mee sprak. Deze advocaten worden soms bedreigd of mishandeld door de geheime politie. Ook komt het voor dat de huisbazen van deze advocaten onder druk worden gezet om de huur op te zeggen. Een andere maatregel is het niet verlengen van de licentie.

Ieder jaar in mei, verlengt het Chinese justitiebureau de vergunningen van advocaten. Zij hebben deze vergunningen nodig om hun vak te mogen uitoefenen. In de praktijk blijkt het vergunningssysteem echter een pressiemiddel om kritische advocaten onder druk te zetten.

Advocaten die werken aan politiek gevoelige zaken krijgen geen vergunning en worden zo monddood gemaakt. Dit heeft gevolgen voor het hele kantoor:

als de vergunning van één advocaat niet wordt verlengd kan geen enkele advocaat van het kantoor zijn vak uitoefenen. Hierdoor is de druk op advocaten nog groter.

Het vergunningssysteem heeft er dit jaar toe geleid dat, alleen in Peking, 53 advocaten hun vak niet meer kunnen uitoefenen. Zij hebben gemeend dat zij allen zaken behandelen die politiek gevoelig liggen. Zo verdedigen zij bijvoorbeeld leden van de verboden sekte Falun Gong, Tibetaanse monniken, slachtoffers van het melkpoederschandaal of slachtoffers van de aardbeving in Sichuan.

Eén van hen is de prominente mensenrechtenadvocaat Jiang Tianyong, die vorig jaar op uitnodiging van L4L sprak tijdens het jaarcongres van de Nederlandse Orde van Advocaten. Tianyong treedt op als advocaat van Tibetaanse monniken en Falung Gong-leden. Aanvankelijk werd

daarom zijn vergunning niet verlengd; eind juli 2008 gebeurde dit alsnog. Dit jaar is hij één van de advocaten die in ongenade is gevallen, naast de mensenrechtenadvocaten Li Heping, Li Xi-ongbing, Li Chunfu, Wang Yajun en Guo Shaofei.

Het vergunningssysteem blijkt een effectief machtsmiddel in de handen van de Chinese overheid.

Advocaten voor Advocaten roept u op deel te nemen aan een schrijfactie waarbij de Chinese autoriteiten wordt opgeroepen dat advocaten in vrijheid hun beroep moeten kunnen uitoefenen.

• Voor informatie over de situatie in China, de schrijfactie, of over de Stichting Advocaten voor Advocaten kunt u contact opnemen met Adrie van de Streek via e-mail info@advocatenvooradvocaten.nl of bezoek de website www.advocatenvooradvocaten.nl. Daar leest u ook hoe u donateur kunt worden. Rekeningnummers: ABN 489.938.655; Postbank 433.83.27 (Amsterdam).

College van Afgevaardigden 17 september

'Ons standpunt is dat we ons erbij hebben neergelegd'

Foto: Ronald Brokke

Blijft de Algemene Raad (AR) zich wel tot het eind verzetten? Dat vragen afgevaardigden zich af bij de behandeling van het voorstel van een gewijzigde Advocatenwet. Het voorstel houdt rekening met eerder commentaar van de Orde en Herbert Cotterell (AR) noemt het 'alleszins redelijk'.

.....
Jan Pieter Nepveu
journalist
.....

Afgevaardigden tonen zich met name ontevreden over de door Cotterell tussen neus en lippen genoemde introductie van een wettelijk verbod op no cure no pay. Volgens Cotterell hoeft dit wettelijk verbod niet 'onmiddellijk nadelig' te zijn. Hooguit is het 'wat omslachtig' om het uit de

Advocatenwet te verwijderen als bij Justitie de inzichten over resultaatgerelateerd belonen veranderen.

De Vries (Den Haag) memoreert de zorgvuldige, ellenlange discussies indertijd in het College. Die hebben geresulteerd in een weloverwogen experiment. 'Daar is Donner met heel grote laarzen overheen gestapt. Dat kunnen we niet over onze kant laten gaan. We kunnen nu niet eenvoudig met instemming kennisnemen van dit wetsvoorstel.'

Lang (Den Bosch) verwacht van de AR een standpunt. Hij wil dat alle middelen gebruikt worden ter voorkoming van een verbod op no cure no pay. 'Zult u zich tot het bittere eind en tot bloedens toe verzetten tegen een verbod op no cure no pay? Of zegt u tegen het ministerie: het heeft onze zegen.'

Cotterell zegt dat er eendeloos met het ministerie gesproken is, maar dat alle

argumentatie niet geholpen heeft. 'Het standpunt van de AR is dat wij ons erbij neergelegd hebben.'

Ook landelijk deken Willem Bekkers ziet op het ministerie geen kansen meer. 'De opeenvolgende ministers van Justitie Donner en Hirsch Ballin hebben weinig ervaring met togaberoepen.' Bekkers rekent tijdens de parlementaire behandeling op een williger gehoor.

Een belangrijk bezwaar betrof de afgelopen tijd de voorgestelde bepaling dat de advocaat een publieke verantwoordelijkheid voor de goede rechtsbedeling had. Volgens Cotterell is nu de angel eruit omdat deze zes kernwaardépart is opgenomen, zo zou rekening gehouden zijn met het commentaar van de Orde.

Het enige onderwerp in het wetsvoorstel waarmee de afgevaardigden, op advies van de AR, niet instemmen,

betreft de goedkeuring vooraf door Justitie van verordeningen. Ondanks herhaalde bezwaren heeft Justitie die eis gehandhaafd.

Verklaarde voorstanders

De AR stelt de Commissie Kortmann in. De aanleiding is een verhitte discussie over de Beroepsopleiding, met name over de vrijstellingsregeling voor inhouse opleidingen van grote kantoren. De opdracht maakt bij afgevaardigden nauwelijks emoties los, de personele samenstelling van de commissie iets meer. Men twijfelt aan de onafhankelijkheid. 'Er zitten verklaarde voorstanders van de vrijstellingsregeling in de commissie. Hoe wordt de stem van de tegenstanders gehoord,' willen afgevaardigden weten uit onder meer Maastricht en Roermond. Bekkers verzekert dat er geen sprake is van een politieke commissie. De leden zouden vooral geselecteerd zijn op

hun expertise inzake opleidingen.

Man van tachtigduizend

De AR heeft Docters van Leeuwen (oud-procureur-generaal, oud-voorzitter AFM) gevraagd een advies te geven over het toezicht op advocaten. Dit idee is eerder al geopperd in het College en daarom verwacht Bekkers hoogstens wat opmerkingen over de kosten: tachtigduizend euro.

Niet alleen dit bedrag, ook de persoon 'weliswaar van enorm postuur' roept vragen op. Allereerst kunnen afgevaardigden zich nauwelijks herinneren geraadpleegd te zijn. De Utrechtse fractie bijvoorbeeld is 'enorm verrast'.

'De kosten vinden we heel hoog, en ook de persoon stuit op bezwaren. In zijn vorige functies was hij de natuurlijke vijand van de advocatuur. Om nou juist zo iemand dit onderzoek te laten doen... Wij lezen dat Docters van Leeuwen vraagt welke mate van ongeloofwaardigheid de advocatuur wil accepteren, en wanneer de orde meer van zich laat zien dan nu. Daar straalt vooringenomenheid vanaf. Bij ons thuis noemen we zoiets het zoeken naar zelfverstoppe paaseieren.'

Gezaghebbend op de schop

Bekkers acht een zwaarwegend onderzoek onder leiding

van een autoriteit nodig omdat het BFT niet aan zijn wettelijke opdracht blijkt te kunnen voldoen: toezicht houden op de advocatuur. 'Er is een wet die niet werkt. Het kan niet anders dan dat de regering in actie moet komen. Je kunt er dan vergif op innemen dat er vragen komen in de Kamer. Het antwoord zal luiden dat de advocatuur wil vasthouden aan het eigen toezicht door de Raden van Toezicht. Dat willen we natuurlijk ook, het is een voortreffelijk systeem, maar je krijgt dat alleen goed over het voetlicht als je het niet alleen zelf roept.'

Bekkers vindt dat de advocatuur 'het lef moet hebben' om hiertoe een zeer gezagheb-

bend figuur in te schakelen. De fractie Rotterdam/Dordrecht vraagt zich alleen af wat er gaat gebeuren als het gezaghebbende rapport betekent dat het toezicht 'op de schop moet'. Ja wat dan, vragen afgevaardigden. Bekkers weet 'bijna 100 procent' zeker dat Docters van Leeuwen zegt: blijf af van de kernwaarden van de advocatuur, inclusief het verschoningsrecht.

Het grootste deel van de verdere dag horen de afgevaardigden een voortkabbelende stroom woorden, geen besluiten, over de 'eerste lezing concept-verordening Vakbekwaamheid'. Om half zes sluit Bekkers de bijeenkomst.

agenda

WATER WEREN

op **woensdag 30 september 2009** organiseert de Vereniging voor Milieurecht een ledenpraatje: 'Water weren'.

De bescherming tegen wateroverlast en overstromingen is cruciaal voor de bewoonbaarheid van Nederland en zal, gezien de gevolgen van klimaatverandering, alleen nog maar belangrijker worden. Mr. F.A.G. Groothuijse (Universiteit van Amsterdam) houdt een inleiding over zijn onderzoek naar het publiekrechtelijke instrumentarium voor aanpassing en bescherming van watersystemen ter voorkoming en beperking van wateroverlast en overstromingen. Het ledenpraatje vindt plaats bij de Stichting Natuur en Milieu te Utrecht van 14.00 tot 17.00 uur. Voor de leden is het gratis, voor niet-leden € 50, voor studenten € 20. Inschrijven kan via: www.milieurecht.nl.

SYMPOSIUM: ONTWIKKELING VAN EUROPEES ONDERNEMINGS-RECHT

Op **woensdag 30 september** organiseert het Instituut voor Ondernemingsrecht het symposium '50 jaar na Sanders' Europese NV' om aandacht te besteden aan de stormachtige ontwikkelingen van het Europees ondernemingsrecht in de 50 jaar na de rede van Piet Sanders (bouwdecaan van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Erasmus Universiteit Rotterdam). Op het symposium besteden sprekers, vanuit uiteenlopende invalshoeken, aandacht aan de ontwikkeling van 50 jaar Europees ondernemingsrecht. In het bijzonder zal aandacht worden geschonken aan de rol die Piet Sanders heeft gespeeld in de ontwikkeling van het Europees ondernemingsrecht. Het symposium vindt plaats op campus Woudestein, Erasmus Universiteit Rotterdam M-ge-

bouw, zaal Tokyo, van 12.45 tot 17.00 uur. Meer informatie en inschrijven via: <http://www.frg.eur.nl/pao2/50jaarnasanders/>.

NAJAARSBIJENKOMST VERENIGING CORPORATE LITIGATION

Op **donderdag 8 oktober 2009** vindt de najaarsbijeenkomst van de vereniging Corporate Litigation plaats. Prof. mr. J.M. van Slooten en mr. A. van Marwijk Kooy zullen spreken over het thema 'Code en bestuurder: handen en voeten?' over de verhouding tussen de Nederlandse Corporate Governance code en het Arbeids- en ondernemingsrecht dat op de bestuurder van toepassing is. De bijeenkomst vindt plaats bij CMS Derks Star Busmann, Amstelplein 8A, Amsterdam en begint om 16.00 uur. Voor meer informatie: mr. drs. D.A.M.H.W. Strik, 020-7171 538, corporatelitigation@yahoo.co.uk.

'DE BURGEMEESTER ALS OPVOEDER'

De Vereniging voor Familie- en Jeugdrecht (FJR) organiseert naar aanleiding van de onlangs ingediende wetsontwerpen over de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor de jeugdketen en over de herziening van kinderbeschermingsmaatregelen de studiemiddag 'De burgemeester als opvoeder' op **3 november 2009** om 14.00 uur in de Van Hooffzaal van het ministerie van Justitie te Den Haag, voorafgegaan door de algemene ledenvergadering van de Vereniging om 13.00 uur. De sprekers zijn de heer J.J. van Midden, directeur van de Stichting Aanpak Overlast Amsterdam en mevr. prof. mr. S.F.M. Wortmann, lid van de Raad van State. De studiemiddag is gratis voor leden; voor anderen: € 40. Aanmelden: www.fjr.nu.

Recensie

Vormgegeven door Mike Stimpson

Aernoud Bourdrez

Grrr. Conflictbeheersing in 75 lessen

ISBN 97890499600

Uitgeverij Paradigma, € 17,50

160 p. gebonden

www.lees-grrr.nl

Advocaat over conflicten

Aernoud Bourdrez, IE-advocaat te Amsterdam, heeft plezier in zijn werk. Dat wordt duidelijk uit zijn *Grrr. Conflictbeheersing in 75 lessen*. Conflicten zijn de core-business van de advocaat, en als je er dag in dag

uit mee te maken hebt, loop je het gevaar onder te gaan in cynisme. Maar als je zin in je werk hebt, en een creatieve geest, dan schrijf je een boekje met 75 pragmatische, boerenslimme, empathische, bescheiden, opmonterende, wijze of bedachtzame tips om conflicten op te lossen of ze te voorkomen, of ze in ieder geval te verdragen.

Hard op de zaak, zacht op de man. 'Denk nooit dat je slimmer bent.' 'Stel vragen.' 'Loop een keer weg.' Ken je ego, zodat het niet tussen

jezelf en de oplossing komt te staan. 'Er zijn verrassende tips, er zijn ook overbekende, dat hangt van de ervaring van de lezer af. Hoe dan ook is het leuk gniffelen om de talloze aspecten van het basismateriaal van de advocaat, en mediator.

Elke tip beslaat twee pagina's, de tekst meestal maar een paar zinnen, maar het beeld is overvloedig. En het is origineel. Uit allerlei takken van sport en politiek en cultuur komen de kleurige foto's, tekeningen of kunstige

illustraties (zoals de hier afgebeelde les 4). Vaak is het beeld een goed gevonden voorbeeld van de stelling in de tekst. Soms is het 1 op 1, en toont het beeld exact wat de tekst vertelt, maar ook dan is het beeld krachtig genoeg om niet te vervelen.

'Hoe wil je erop terugkijken?' vraagt Bourdrez in les 1. 'Wat is er over tien jaar nog belangrijk?' En de laatste les is 'Achteraf valt het altijd mee.' Denk op de langere termijn – dat is blijkbaar belangrijk. Er zijn conflicten waarin de andere partij wat moeilijker te identificeren en te bereiken is dan Bourdrez suggereert, of waarin de eenling er nauwelijks toe doet. Maar met die conflicten ga je dan ook niet naar een advocaat. In die gevallen zou een borrel met Bourdrez nog kunnen helpen. (LH)

Oproep

GEZOCHT: advocaat aan wieg van mijlpaalarrest

In de rubriek Het Mijlpaalarrest portretteren we de advocaat die de zaken voor de lagere rechters deed – en later vaak verrast werd door het resultaat in hoogste instantie. Nu zoeken we voor de volgende arresten de advocaat in eerste instantie van:

Bal/Keller (NJ 1998, 383); Slot/Ceelen (NJ 2001, 583); Werink/

Hudepohl ofwel Zwiependende tak (NJ 1996, 403); Hilbrands en Oranje-Nassau/Veenhoven ofwel Turnster (NJ 1998, 190); O/B oftewel Wrongful birth (NJ 1999, 145).

Kent u een advocaat die vanaf het begin betrokken was bij een van deze zaken, dan hoort de redactie dat graag: Linus.Hesselink@reedbusiness.nl.

'Advocatuur heeft baat gehad bij opkomst rechtswinkels'

Veertig jaar geleden werd de eerste rechtswinkel geopend. De advocatuur vond dat toen maar niks maar heeft er wel van geprofiteerd, meent mede-oprichter en oud-advocaat Marius de Jong.

.....
Michel Knapen
 journalist

Het gebeurde toch echt als eerste in de provincie. Niet in Amsterdam – zoals vaak wordt gedacht – maar in Tilburg werd in april 1969 de eerste Nederlandse universiteit (toen nog de Katholieke Hogeschool) bezet, en als een *spin-off* werd daar ook de eerste rechtswinkel geopend.

Marius de Jong, sinds 1 januari 2009 advocaat in ruste, was in die jaren een Tilburgse rechtenstudent en verzette zich tegen het establishment dat 'universiteit' heette. Een instituut dat, net als de advocatuur, weinig op had met de dagelijkse problemen van gewone mensen en zich boven

de massa waande. Vanuit dat besef werd veertig jaar geleden de eerste rechtswinkel van Nederland opgericht. Een paar maanden later publiceerde *Ars Aequi* het beroemde 'zwarte' nummer, *De leemte in de rechtshulp*.

De opkomst van de rechtswinkel moet wel in het juiste perspectief worden geplaatst, zegt De Jong. 'Er waren in die tijd minder regels en minder complexe regels, en burgers hadden waarschijnlijk niet zo vaak juridische problemen. Maar als ze een probleem hadden, dan konden ze eigenlijk nergens terecht. Er waren geen klachtencommissies, geen ombudsmannen, geen rechtsbijstandverzekeraars, veel minder advocaten en al helemaal geen sociaal advocaten. Dáár sprongen we op in.'

De advocatuur vond de rechtswinkel niet nodig, 'want er is toch toegang tot het recht?'

Tussen droom en daad zat in Tilburg een korte tijd. Nadat De Jong met enkele collega-studenten hun eerste spontane ideeën hadden geformuleerd, gingen de deuren van de rechtswinkel – een kamer in de toenmalige studentenkamer – al open, en meteen was het volle bak, herinnert De Jong zich nog. Sindsdien verwerkt de Tilburgse rechtswinkel jaarlijks twee- à drie-duizend klanten.

De advocatuur als beroepsgroep vond dat initiatief in 1969 maar niks. 'Het is toch niet nodig, want er is toch toegang tot het recht', was een van de formele argumenten. En: 'Studenten die juridisch advies geven, dat kan toch niet veel soeps zijn.' Diep in hun hart was de advocatuur ook bezorgd om hun eigen boterham, vermoedt De Jong, want tegen gratis rechtsbijstand konden ze toen al niet op. Individuele advocaten hadden minder moeite met de rechtswinkels, waarvan er al snel in alle studentensteden een ontstond. Die advocaten gaven begeleiding, hielden zich beschikbaar als de studenten van de rechtswinkel er niet uitkwamen, of als zaken voor hen te groot werden.

Sympathie

In de jaren daarna draaide de advocatuur bij, en er ontstond een zekere sympathie voor de rechtswinkels. De Jong: 'Concurrentie werd niet gevoeld, integendeel: de rechtswinkels verwezen cliënten door naar advocatenkantoren. Via de rechtswinkels werden meer mensen zich bewust van

hun rechten, waarvan ook de advocatuur heeft geprofiteerd. En met de kwaliteit van de rechtswinkeliers zat het eigenlijk ook wel goed.' Verder ontstond er vanuit de rechtswinkels een nieuw fenomeen: de sociale advocatuur, bemand door ex-rechtswinkeliers die inmiddels waren afgestudeerd, zelf wilden procederen en een (beter betaalde) baan wilden. Die weg legde De Jong ook af. Na tien jaar rechtswinkel werd hij advocaat, de laatste twintig jaar bij advocatenkantoor De Haas & De Jong in Tilburg.

Veel rechtswinkels zijn de afgelopen jaren opgedoekt, maar de lokale traditie houdt de Tilburgse rechtswinkel in stand. Daar gaan de minvermogenen naartoe, men weet nog steeds de weg. Ze doen werkzaamheden die de advocatuur laat liggen: loonberekeningen, kwesties rond telefoon- en energierekeningen. En de 'structurele rechtshulp' – het bewerken van de politiek, het bedrijfsleven of woningcorporaties – komt langzaam weer op de agenda, nadat het accent de afgelopen tien jaar op de individuele rechtshulp lag.

Ex-advocaat De Jong ziet nog wel een toekomst voor de rechtswinkels. 'De juridische loketten zijn geen echte concurrentie gebleken. Rechtsbijstandverzekeraars inmiddels wel. Advocaten willen zaken waarvoor ze worden betaald of waarvoor ze een zekere toevoeging krijgen. Daartussenin zit nog volop ruimte voor goed georganiseerde rechtswinkels.'

Congres over zekerhedenrecht dat veramerikaniseert

Het jaarlijkse congres van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie op 9 oktober a.s. richt zich dit jaar zowel op advocaten als notarissen. 'Het zekerhedenrecht zal veramerikaniseren,' zegt Teun Struycken, hoogleraar Europees goederenrecht in Utrecht, advocaat en een van de preadviseurs. Het nieuwe Europese ontwerp voor zekerhedenrechten op roerende zaken en vorderingen is hoofdonderwerp.

'Het preadvies is voor iedere advocaat en notaris die financierings-transacties begeleidt van direct praktisch nut', vertelt Struycken. 'Veel actuele juridische vraagstukken komen aan de orde, zoals aandelenverpanding, de inrichting van registratiesystemen, escrow-arrangementen, de Wet conflictenrecht goederenrecht, grensoverschrijden-

de insolventies, collectieve zekerheidsarrangementen en Europese en andere internationale ontwikkelingen. De preadviseurs bespreken veel positief recht dat relevant is voor de finance-praktijk.'

Struycken gaat in zijn bijdrage in op nut, noodzaak en effectiviteit van verschillende vormen van registratie van zekerheidsrechten. 'De Uniform Commercial Code,

UCC, die in alle Amerikaanse staten geldt, kent een registratiesysteem dat zekerheden op roerende zaken, vorderingen en effecten kenbaar maakt voor derden. Als zo'n regeling hier wordt ingevoerd, en ik hoop en verwacht dat dat gaat gebeuren, wordt zichtbaar aan wie iemand zekerheid heeft verschafte. Een grote verbetering.'

Het ontwerp-CFR (Common Frame of Reference) is een nieuw Europees contractenrecht in tien boeken, waarvan boek 9 het zekerhedenrecht behandelt. Begin dit jaar werd het gepresenteerd. Sinds 2001 is er door honderden wetenschappers in heel Europa aan gewerkt. 'Een formidabele prestatie', zegt Arthur Salomons, hoogleraar privaatrecht aan de Universiteit van Amsterdam

en dagvoorzitter van het congres. 'Zeker als je bedenkt dat we over ons nieuwe burgerlijk wetboek meer dan veertig jaar hebben gedaan. In de nabije toekomst krijgt iedereen met het CFR te maken, welke status het ook krijgt.' Boek 9 van het CFR is duidelijk geïnspireerd op het Amerikaanse model, de hiervoor genoemde Uniform Commercial Code (UCC). Europese harmonisatie betekent in dit geval dus veramerikanisering.

(Henriette van Wermeskerken, journalist)

• De Orde kent opleidingspunten toe voor deelname aan het congres. Bij inschrijving wordt het preadvies toegestuurd. Voor aanmelding of meer informatie: mr. Jacco Sjerps van het Notarieel Juridisch Bureau van de KNB, j.sjerps@aknb.nl.

Orde kiest voor Sdu Uitgevers

De Orde heeft op 15 september een mediacontract getekend met Sdu Uitgevers. Dat betekent dat uitgaven als het *Advocatenblad* en de *Orde van de dag*, en ook de sites van de Orde, vanaf januari 2010 niet meer door Elsevier Juridisch/Reed Business maar door Sdu Uitgevers zullen worden verzorgd.

Hof van Discipline houdt BFT buiten de deur

Lex van Almelo

Advocaten die weigeren het Bureau Financieel Toezicht (BFT) inzage te geven in cliëntendossiers, handelen niet onbetamelijk. Dat heeft het Hof van Discipline op 11 september jl. bepaald in een procedure die het BFT had aangespannen tegen drie advocaten. 'Wij treden nu in overleg met het ministerie

van Justitie om te kijken naar een aanvaardbare oplossing,' zegt BFT-directeur Folkert Winkel.

Het Hof van Discipline vindt de noodzaak om de naleving van de wetten te controleren niet zo'n zwaarwegend vereiste van algemeen belang dat daarvoor zonder uitdrukkelijke wettelijke grondslag het beroepsgeheim moet worden beperkt.

Aangezien de advocaten niet worden verdacht van niet-naleving en zij inzage in goed overleg met de Orde hebben geweigerd, zijn er geen bijzondere omstandig-

heden om het verschoningsrecht terzijde te schuiven. Wat de precieze reikwijdte van de meldingsplicht is laat het Hof 'in het midden'. Maar in één van drie procedures (nr. 5363) zegt het hof met zoveel woorden dat de juridische begeleiding van inkeerders is vrijgesteld van de meldingsplicht. Op grond van antwoorden die de staatssecretaris van Financiën in maart dit jaar gaf op Kamervragen zegt het BFT echter dat inkeer als advies voor verbeterde aangifte wel degelijk onder de meldingsplicht valt.

De Orde heeft de commissie Kortmann ingesteld en gevraagd om een advies over de beroepsopleiding en de stage. Aanleiding is de meningenstrijd over de vrijstellingen voor stagiairs bij grote kantoren die inhouse-opleidingen volgen. De commissie zal ook kijken naar de aansluiting op de universitaire opleiding en naar de vraag of er een balie-examen moet komen.

Foto: Ronald Brokke

De Commissie begon haar werkzaamheden op 16 september jl. met een bijeenkomst op het Utrechtse advocatenkantoor Wijn & Stael. V.l.n.r. Willem Jan van Andel, Margreet Ahsmann, Marjan van der List, voorzitter Bas Kortmann, Arnout Louter, Michelle van Driel, Toon van Mierlo, Arlette Schijns, Edgar du Perron, Rob van Otterlo, Marcel Schyns en Louise van der Veen. Rob van Otterlo, hoofd Uitvoering van de Orde en hoogleraar, en Michelle van Driel, manager Beroepsopleiding van de Orde, verzorgen het secretariaat van de commissie.

Jan Pieter Nepveu
journalist

‘In het onderwijs moet je regelmatig het kussen opschudden, wil je kwaliteit behouden,’ zegt rector magnificus van de Radboud Universiteit, Bas Kortmann (1950). Hij denkt dat de beroepsopleiding in de beginjaren ‘goed tot redelijk goed’ gefunctioneerd heeft. ‘Als een nieuwe opleiding start en daar vol enthousiasme en met toewijding aan wordt gewerkt, zie je vaak dat zo’n opleiding succesvol is. Maar op een gegeven moment ontstaan problemen. Hoe bijvoorbeeld houd je goede docenten vast, bij de toenemende concurrentie van postacademische specialisatieopleidingen?’

Directe aanleiding voor de Orde om een commissie in te stellen die de beroepsopleiding moet bekijken, is een ernstig verschil van inzicht binnen het College van Afgevaardigden over het

Kortmann over beroepsopleiding

‘Geef universiteiten meer verantwoordelijkheid’

vrijstellingenbeleid. Eind 2007 raakten de gemoederen verhit nadat veertien internationaal opererende advocatenkantoren een eigen beroepsopleiding aankondigden: The Law Firm School. De kantoren willen met de Universiteit Utrecht en de Radboud Universiteit Nijmegen de opleiding van hun stagiairs op internationaal niveau brengen. Vooral Haagse afgevaardigden, die ervaring hebben met de Brauwerij, voorzien een aantasting van de saamhorigheid (‘cohesie’) binnen de beroepsgroep.

Kortmann laat in het midden hoe een advies draagvlak kan vinden bij voor- én tegenstanders van vrijstel-

lingen voor de stagiairs van grote kantoren. Maar op voorhand vindt hij niet dat ‘elke vrijstelling verboden moet worden’. ‘In de commissie zitten verstandige mensen die de verschillende dingen zullen doorspreken. Dan komt vanzelf naar boven wat er rond The Law Firm School en de vrijstellingen gespeeld heeft.’

Tijdens eerdere expertmeetings inzake de beroepsopleiding heeft Kortmann zich uitgesproken voor een grotere rol voor de universiteiten. De Orde en Universiteiten zouden elkaar perfect aanvullen. De universiteiten zijn experts in het onderwijs, de Orde weet alles van de

praktijk. ‘In 1989 heeft de wetgever de verantwoordelijkheid voor de beroepsopleiding helemaal bij de Orde gelegd. Dat heb ik meteen al onverstandig gevonden want op die manier paai je universiteiten niet. Geef de universiteiten meer verantwoordelijkheid, dan kun je ze er op aanspreken. Kijk hoe goed bijvoorbeeld de Grotius Academie draait, dat komt doordat het een echte joint venture is van academie en praktijk. Bij de advocatuur is dat niet goed gegaan.’

De commissie Kortmann wil het advies over de beroepsopleiding voor eind 2010 uitbrengen.

Waarom zeiden ze ja tegen het commissielidmaatschap?

1. Bas Kortmann, voorzitter

Onderwijs heeft mij altijd geboid. Vanaf mijn rechtenstudie in Groningen ben ik nauw bij het onderwijs betrokken geweest, ook in de jaren dat ik advocaat was. Vanaf mijn benoeming tot hoogleraar in 1984 heeft de postinitiële vorming van juristen (advocaten, notarissen, bedrijfsjuristen) mijn aandacht gehad. De vorming van juristen is niet afgerond bij het behalen van het master-diploma.

2. Arlette Schijns, advocaat en docent

De opleiding tot professioneel advocaat behoeft naar mijn idee een stevig fundament, volgend op de rechtenstudie. Onderzoek naar de gewenste vorm en inhoud van de Beroepsopleiding voert tot vragen die raken aan de kern van de advocatuur. De advocatuur is niet eenvormig, en het is de vraag hoe daarmee om te gaan. Het is een geweldige uitdaging om mee te denken over dit thema.

3. Arnout Louter, rechter en docent

Dienen de stagiairs te worden opgeleid als generalist of als specialist? Moet het accent liggen op kennis van positief recht, of op advocatuurlijke vaardigheden? Moeten de examens moeilijker worden, opdat reeds tijdens de opleiding selectie plaatsvindt? Welk belang prevaleert: dat van de stagiair bij een gedegen opleiding, dat van de kantoren bij een optimaal inzetbare stagiair, of dat van de cliënt bij deskundige rechtsbijstand? Deze vragen gaan een grotere groep aan dan slechts de balie.

4. Edgar du Perron, decaan rechtenfaculteit UvA

Ik hoop ertoe bij te dragen dat de juridische faculteiten studenten kunnen blijven opleiden voor het beoefenen van de rechtsgeleerdheid op academisch niveau gedurende hun gehele loopbaan, en niet alleen voor de praktijkbehoefte van de eerste paar jaar. De gemiddelde kwaliteit van de afstuderende jurist moet omhoog, maar de weg daartoe is niet om de opleiding sterk op de actuele praktijk te richten.

5. Margreet Ahsmann, rechter en docent

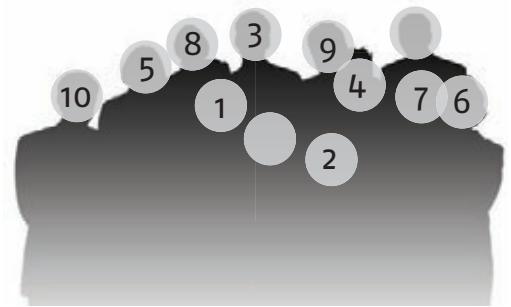
Ik vind het heel inspirerend om deel uit te maken van een commissie die gaat brainstormen over vragen die ook in de rechterlijke macht spelen en die mij professioneel in verschillende rollen bezighouden. De brede samenstelling biedt goede mogelijkheden om nieuwe inzichten en aanpakken voor de opleiding tot advocaat te creëren.

6. Louise van der Veen, AR-lid

De afgelopen twee jaar is de beroepsopleiding maar ook de opleiding van advocaten een hot item geweest. Ik doe graag mee met het grondig nadenken over hoe we beginnende advocaten op de beste manier opleiden, met oog voor de verschillende soorten advocaten en advocatenkantoren. Wat mij betreft moet de beroepsethiek daarin een belangrijke rol spelen.

7. Marcel Schjns, oud-deken, docent en collegelid

Nadenken over opleiden, inspelen op de vraag van cursisten; dat hoort erbij. Een brede commissie met ongetwijfeld ook interessante inbreng uit de universitaire wereld, zal zeker een verfrissende visie en advisering geven aan de Algemene Raad en het College van Afgevaardigden.

8. Marjan van der List, advocaat en collegelid

In de ruim 25 jaar dat de beroepsopleiding bestaat is de wereld ingrijpend veranderd, past de beroepsopleiding in de huidige vorm nog daarin? Het is interessant om tezamen met vertegenwoordigers van universiteit en rechterlijke macht de beroepsopleiding onder de loep te nemen. Ik zie het als een uitdaging om met een advies te komen dat de balie vele jaren een hernieuwd vertrouwen geeft in de beroepsopleiding.

9. Toon van Mierlo, advocaat en hoogleraar

Mijn ervaringen in het recente verleden als examiner en verantwoordelijke voor in de advocatuurlijke praktijk ontwikkelde beroepsopleidingstrajecten kunnen mogelijk van nut zijn bij het werk binnen de commissie. Daarnaast is brainstormen met prof. Bas – tot nu toe – altijd een feest gebleken. Verwacht nu niet anders.

10. Willem Jan van Aniel, advocaat

Er bestaan in toenemende mate verschillen van inzicht over hoe een goede basisopleiding van beginnend advocaten dient te worden vormgegeven en hoever de verantwoordelijkheid van de Orde reikt. De oprichting van The Law Firm School heeft die verschillen blootgelegd en het is voor de toekomst van opleiding en advocatuur van groot belang dat de Orde hierin een weloverwogen standpunt inneemt. Aan de gedachtevorming hierover lever ik graag een bijdrage.

(advertenties)

Cuba of Kaapstad?

Goederenrecht en BPR

15 tot 25 januari 2010

m.m.v. Prof. Mr A.C. van Schaick

Inschrijving tot 15 oktober 2009

Kosten € 2.480

Insolventie

8 tot 18 april 2010

Prof. Mr S.C.J.J. Kortmann en mr W.J. van Aniel

Inschrijving tot 24 december 2009

Kosten € 2.660,-

Info: mr Lauk Woltring
advocaat te Haarlem
T. 023 – 531 90 18

www.woltringcursus.nl

De theorie in praktijk brengen

Het CPO is onderdeel van de Radboud Universiteit Nijmegen

Onze cursussen zijn gericht op de praktijk en gebaseerd op de wetenschap. Zo haalt u maximaal rendement uit uw opleiding. En uw cliënt uit uw advies. **Met het CPO bent u zeker van uw zaak.**

U vindt ons VSO- en PAO-cursusaanbod bij het katern **Orde** elders in dit blad en op www.cpo.nl

Van de deken is beëindigd

Deken Willem Bekkers heeft besloten met ingang van eind september een weblog te beginnen op www.advocatenorde.nl

Willem Bekkers

Berichten van de orde

Seminars wetgeving personenvennootschappen

De kostenmaatschap verdwijnt mogelijk al eind dit jaar. De Orde organiseert in november en december drie bijeenkomsten met praktische informatie voor advocaten over de vraag hoe zij hun huidige (kosten)maatschap in de nieuwe structuur als openbare of stille vennootschap kunnen vormgeven. De deelnemers kunnen met deze informatie beslissen of zij zelf de overgang naar een nieuwe structuur ter

hand zullen nemen, of externe adviseurs inschakelen. Zodra de tekst van het wetsvoorstel vaststaat, stelt de Orde ook modellen beschikbaar voor de nieuwe vennootschappen.

De seminars worden georganiseerd in samenwerking met OSR Juridische Opleidingen Utrecht, kosten € 135 en duren van circa. 15.30- 20.30 uur. Als docenten zullen optreden mr. V.A.E.M. Meijers, notaris en universitair docent, en mr. F.M.M. Duynstee, advocaat-fiscalist. Voor het volgen van de cursus krijgt u twee studiepunten voor de Permanente Opleiding.

U kunt zich op www.osr.nl inschrijven voor de seminars die de Orde organiseert op 16 november 2009 Amsterdam, 30 november 2009 Zwolle en 11 december 2009 Den Bosch.

Gewijzigde registratie EU-advocaten

Met ingang van 1 oktober 2009 moet de EU-advocaat die op grond van art. 16h Advocatenwet (implementatie van richtlijn 98/5/EG) in Nederland werkzaam wil zijn onder oorspronkelijke

beroepstitel, zich registreren bij de Nederlandse Orde van Advocaten. Tot op heden vond de registratie plaats bij de Raad van Toezicht in het arrondissement waar de EU-advocaat kantoor ging houden. De Raden van Toezicht hebben hun bevoegdheid tot registratie nu gemandateerd aan de Algemene Raad. Verzoeken tot registratie kunnen worden gericht aan de Nederlandse Orde van Advocaten ter attentie van de Algemene Raad, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag.

Toetsen beroepsopleiding 16 oktober 2009

Voorjaarscyclus 2009 (+ inhalers)

10.30-12.30 u. Strafprocesrecht
13.30-14.30 u. Jaarrekeninglesen
(geen open boektentamen)
15.00-16.00 u. Gedragsrecht
Alle toetsen worden afgenomen op basis van de meest recente wetteksten.

Inschrijving

Stagiairs die in maart 2009 met de Beroepsopleiding zijn begonnen, hoeven zich niet op te geven. Inhalers/herkansers dienen zich zo spoedig mogelijk digitaal (zie www.advocatenorde.nl) of schriftelijk aan te melden bij mevrouw C. van Rijn, faxnummer 070-335 35 34 of per e-mail: c.vanrijn@advocatenorde.nl. U ontvangt een schriftelijke bevestiging van inschrijving.

Wilt u bij inschrijving vermelden: naam, voorletter(s) en geslacht; het adres waar de bevestiging naar toegezonden moet worden en uw cursuscode.

Examengeld

Het examengeld voor het inhalen/herkansen van toetsen is door de Algemene Raad vastgesteld op € 75 per toets. Na de toetsdag ontvangt u een acceptgiro waarmee u het examengeld kunt overmaken.

Gewijzigde toetslocatie

De toetsen worden afgenomen in De Jaarbeurs in Utrecht.

Informatie

Nederlandse Orde van Advocaten, afdeling Opleiding; tel. 070-335 35 55 tussen 09.00-12.00 uur.

Roos van Kempenaer

advocaat en goed verzekerd

**Exclusief
voor
advocaten**
aantrekkelijke premie
én winstdeling

De arbeidsongeschiktheidsverzekering mét winstdelingsregeling.

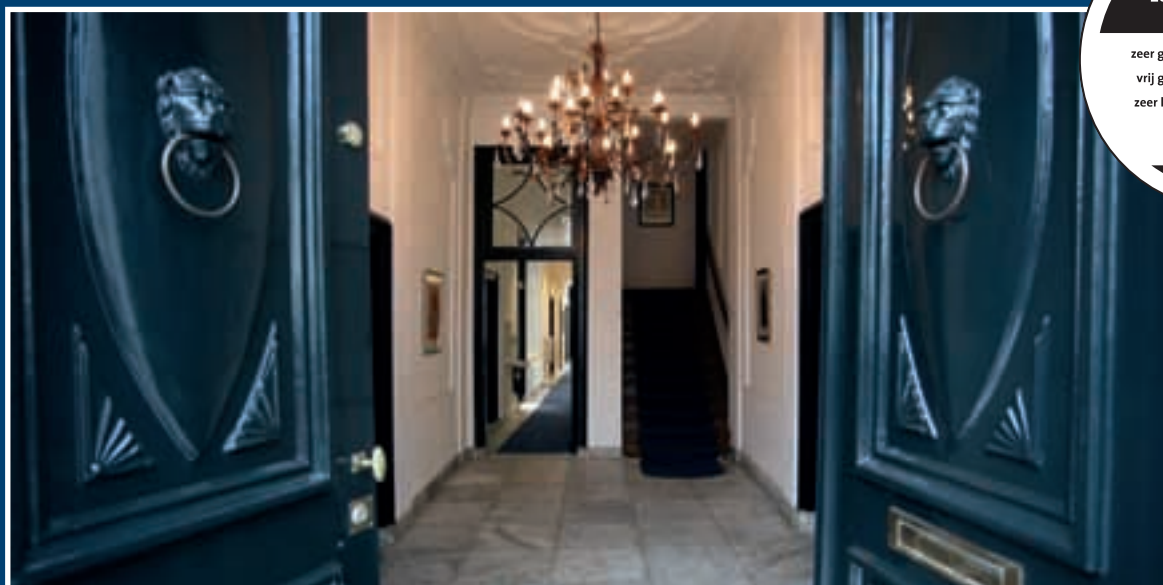
Exclusief voor Roos: de arbeidsongeschiktheidsverzekering voor advocaten.

Daarmee krijgt Roos waar ze recht op heeft: een verzekering afgestemd op haar wensen en behoeften, voor een aantrekkelijke premie. Plus preventie-activiteiten op maat en persoonlijke begeleiding als ze daarom vraagt. Met als extra voordeel een winstdeling.

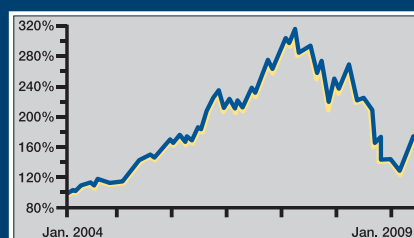
Kijk op www.advocaten.movir.nl of vraag ernaar bij uw adviseur.

onderdeel van **ING**

movir
een vrij beroep een zeker bestaan

HOEZO, LEUKER KUNNEN WE HET NIET MAKEN...

Fiscaal vriendelijk beleggen in het Delta Deelnemingen Fonds

Beleggen in het rendabele Delta Deelnemingen Fonds (DDF), zonder vennootschapsbelasting te betalen? Neem dan via Dresdner VPV een 5%-belang in een houdstermaatschappij van DDF. U betaalt dan geen vennootschapsbelasting over het dividend en de koerswinst.* U strijkt dus het volle fondsrendement op (gemiddeld 9% per jaar sinds de oprichting van het fonds in 2001). Ideaal voor bijvoorbeeld pensioen-, kasgeld-, en management-bv's. Participeren kan momenteel vanaf ca. € 300.000,-.

De ideale belegging voor Vpb-plichtigen

2 x per jaar dividend plús koerswinst, 0% vennootschapsbelasting

DRESDNER VPV

THE VALUE INVESTORS

Het Delta Deelnemingen Fonds is genoteerd aan de beurs. 'Gewoon' beleggen kan dus ook.
Bel voor informatie: Dhr. A.C.G. Bouwmeester, tel. 0182-597777, E-mail: info@dresdnervpv.nl, www.dresdnervpv.nl

Mediagevecht OM-advocatuur

Naar aanleiding van de openbare suggestie van super P-G mr. Brouwer aan landelijk deken mr. Bekkers 'te overwegen' dat binnen de Orde van Advocaten eens een keer wordt benadrukt dat persoonlijk getinte aanvallen op officieren van justitie ongewenst zijn, meen ik dat de landelijk deken openbaar zou moeten bevestigen daaraan alle medewerking te zullen blijven geven. Ik meen dat andermaal uitgedragen zou moeten worden door de landelijk deken dat de advocatuur als beroepsgroep deze onwenselijkheid zonder meer zal onderschrijven en dat (voor zover mijn kennis reikt) ook altijd heeft gedaan.

Niettemin meen ik dat mr. Brouwer in het openbaar gevraagd moet worden waarom zijn suggestie *in de openbaarheid* is gedaan. Zonder nadere toelichting komt de suggestie van mr. Brouwer op mij buitengewoon desavouerend over en wekt deze de zeer onjuiste indruk dat ethiek voor advocaten iets onbekends is. Als we praten over publieke verantwoordelijkheid, dan is een dergelijk verwrongen beeld van advocaten wel zo'n beetje het laatste dat we in onze samenleving kunnen gebruiken.

(mr. J.A. Meijer, advocaat te Den Haag)
.....

Recensie *De erfenis* klopt niet

In het *Advocatenblad* van 19 juni recenseerde Angela Sluijs het boek *De erfenis*, van Jaap Willems, en betitelde het als een oppervlakkige beschrijving van een hoog oplopende familieruzie over een grote nalatenschap. Ik heb dit boek in één adem uitgelezen en ben het met dit oordeel zeer oneens. *De erfenis* is een spannend boek, dat mij een interessante blik gaf op een aantal aspecten van het erfenisrecht. Angela Sluijs schrijft terecht

dat de auteur een scherp beeld schetst van de advocaten. Hetzelfde geldt mijns inziens voor de aarzelende notaris en de diverse medisch specialisten, die ruziën over moeders toerekeningsvatbaarheid.

De recensent verwijt de auteur gebrek aan aandacht voor de emotionele kant van de zaak en pleit voor een grotere rol van mediation in dergelijke omstandigheden. Ik vond *De erfenis* bij tijd en wijle een zeer emotioneel boek. Over de rol van de mediator wordt inderdaad weinig gezegd. Desondanks: een aanrader.

(mr. Mathilde Houben, Amsterdam)
.....

Geld vragen voor nominatie *Gouden Muis*

Voor de zeven advocaten op mijn kantoor ontvangen wij elke maand twee exemplaren van het blad *Mr. magazine voor juristen*. Zo nu en dan krijg ik het onder ogen en vol bewondering lees ik dan de rubriek de Gouden Peer. Als ik al die coryfeeën langs zie komen ben ik mij er triest van bewust dat ik nooit een Peer zal winnen, zelfs niet zal worden genomineerd.

U begrijpt dan ook dat ik blij verrast was toen ik vorige week werd gebeld door een joviale meneer van *Mr.* die mij meldde dat in het oktobernummer in deze rubriek *de Gouden Muis* zou worden gekozen. Ik dacht eerst nog dat dat de prijs was voor het leukste kleine kantoor, maar het bleek voor het kantoor met de mooiste website. Onze website was bekeken en men was onder de indruk. Wij zouden worden genomineerd! Ik krijg wel eens complimenten over onze site maar had mij nooit gerealiseerd dat de site bij de top van Nederland behoort. En het was eigenlijk ook niet mijn prestatie maar die van Serge die de site bouwde. Aan de andere kant: beter zo een Peer dan nooit een Peer. Mij werd een mail toegezegd met de details.

Die kwam snel. Niet van de redactie maar van een bedrijf uit Nijmegen dat voor *Mr.* advertenties verkoopt. De mail van mijn nieuwe vriend Robert, die mij al tutoyeerde, begon met 'Beste Willem, fijn dat ik je sprak' en eindigde met 'Ik bel je begin volgende week over je uiting/website.' De brief bevatte een uitnodiging om mee te doen aan de verkiezingen. Maar onder voorwaarden: mij werd een nominatie te koop aangeboden. Ik was verplicht om onder meer een advertentie van een halve bladzijde in *Mr.* af te nemen voor de actieprijs van slechts € 1.650 (normaal € 4.450). Als extra lokkertje las ik nog: 'Je hebt bijna 50% kans om met een interview in een van de volgende *Mr.*'s te komen.' En later: 'Je zult profijt hebben van je deelname.' Waar dat interview over moest gaan en waar dat profijt dan uit bestaat werd mij niet uitgelegd.

Toen Robert mij vervolgens inderdaad belde en ik liet weten zeer vereerd te zijn met de nominatie maar afzag van een advertentie, werd ik meteen telefonisch van de lijst van genomineerden afgevoerd.

Nou vraag ik mij al een paar dagen af: ben ik de enige aan wie geld wordt gevraagd voor een nominatie of verdient de *Mr.* elke maand twintig maal € 1.650 met deze rubriek?

(W.M. Blaauw, advocaat in Haarlem)
.....

Mededingingsrecht in vogelvlucht

.....

Inhoud

Reikwijdte

Misbruik machtspositie

- Machtspositie
- Leveringsweigering en essential facility
- Excessieve tarieven
- Roofprijzen ('predatory pricing')
- Mededingingsbeperkende kortingen en discriminatie

Mededingingsbeperkende overeenkomsten

- Kartels
- Vrijgestelde samenwerkingsovereenkomsten en joint ventures
- Verticale overeenkomsten
- Erkenningsregelingen

.....

Sinds de inwerkingtreding van de Mededingingswet op 1 januari 1998 heeft het mededingingsrecht zich behoorlijk ontwikkeld. Dit eerste overzicht behandelt de belangrijkste ontwikkelingen in Nederland en plaatst ze in de context van het EG-mededingingsrecht. De begrippen ‘misbruik machtspositie’, ‘mededingingsbeperkende overeenkomsten’ en ‘concentratietoezicht’ staan centraal.¹

Binnenkort publiceren we een analyse van verboden afspraken die de mededinging beperken.

Het primaat van de politiek
verschafft ons politici de mogelijkheid om,
niet gehinderd door verouderde afspraken,
het belang van de burger optimaal, flexibel
en slagvaardig te dienen...

Martine de Koning

advocaat te Amsterdam

Reikwijdte

Het mededingingsrecht is alleen van toepassing op ondernemingen. ‘Onderneming’ is een ruim begrip, namelijk ‘iedere entiteit die een economische activiteit vervult’³. Als er goederen of diensten op een markt worden aangeboden, is er al snel een economische activiteit ongeacht rechtsvorm en wijze van financiering.⁴ Bepalend is of de activiteit

in concurrentie met andere ondernemingen kan worden uitgeoefend.

Zo kan een bedrijfsonderdeel of ondernemersvereniging een onderneming zijn. Een winstdoel is niet nodig; ook stichtingen en sportverenigingen kunnen een onderneming zijn.⁵ Gelieerde vennootschappen worden meestal als één onderneming beschouwd.

Natuurlijke personen, rechtspersonen, private en overheidsbedrijven kunnen onder de definitie vallen. Publiekrechtelijke lichamen kunnen als onderneming worden aangemerkt als zij een economische activiteit uitoefenen.⁶ De aard van de activiteit bepaalt of een entiteit handelt als een onderneming in de zin van het mededingingsrecht. Advocaten en andere vrijberoepsbeoefenaren verrichten een economische activiteit als zij hun beroep als zelfstandige uitoefenen.

nen, aangezien zij juridische diensten aanbieden tegen beloning.⁷

Gedrag van overheden, waar het gaat om het uitvoeren van een overheidsprerogatief zoals het afgeven van vergunningen en dergelijke, valt buiten het mededingingsrecht.⁸ Datzelfde geldt voor inkoopactiviteiten ten behoeve van overheidstaken.⁹

De minister handelt niet als onderneming bij het vaststellen van de registratievoorwaarden van erkende psychotherapeuten onder de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg.¹⁰ Ziektenfondsen zijn geen ondernemin-

¹ In deze kroniek wordt echter het concentratietoezicht en overigens ook het procesrecht niet behandeld.

² Advocaat bij Kennedy Van der Laan, Amsterdam.

³ HvJ EG 18 juni 1998, zaak C-35/96 en HvJ EG 23 april 1991, zaak 41/90.

⁴ HvJ EG 19 februari 2002, zaak C-35/96 (Commissie t. Italiaanse Republiek) [1998] pt. 36; HvJ EG 23 april 1991, zaak C-41/90 (Höfner en Elser), pt. 21.

⁵ Nederlandse Postduivenhoudersorganisatie, (ZLU/NPO) Besluit d-g NMa 24 december 2003, zaak 3611.

⁶ Nma besluit 2001, zaak 58 (BNA vs. Gemeente Utrecht); Nma besluit 2000, zaak 1010 (BNA vs. Architectenkeuze gemeente Den Haag).

⁷ NMa besluit 2002, zaak 560 (Engelgeer tegen de Nederlandse Orde van Advocaten); NMa besluit 2004, zaak 3310 (Nederlands Tandtechnisch Genootschap); en Nma besluit 2004, zaak 3309 (NIP, LVE, NVP en NVVP).

⁸ Besluit d-g NMa, hierna in voetnoten verkort tot ‘NMa’ (Horeca Nederland/Gemeente Bergen), 23 april 2003, zaak 3253.

⁹ HvJ EG 4 maart 2003 (FENIN), T-319/99.

¹⁰ Nma besluit 26 februari 2003, zaak 2061 (Nederlandse Associatie voor Psychotherapie) en besluit op bezwaar 13 april 2004; Rb. Rotterdam 8 november 2004, overzicht nr. 37.

gen.¹¹ Datzelfde werd aangenomen voor de gemeente Heerlen die een concurrentiebeding met croissanterie Whizz was overeengekomen.¹² Whizz kreeg concurrentie en riep het beding tevergeefs in omdat het zou zijn overeengekomen in het kader van een planologische herinrichting van het centrum van Heerlen. Normaliter handelen gemeenten bij verkoop, verhuur en erfpacht van onroerend goed als onderneming.¹³ Dat is alleen anders als de clause in kwestie nodig is voor het uitoefenen van een publieke taak, waarover in het onderhavige geval te twisten valt.

Het begrip 'ondernemersvereniging' wordt eveneens ruim uitgelegd. Het begrip omvat iedere organisatie die een aantal ondernemingen verenigt. Het is niet van belang of de ondernemersvereniging daadwerkelijk een vereniging is of rechtspersoonlijkheid heeft. Ook hoeft een ondernemersvereniging zelf geen economische activiteit uit te oefenen om binnen de reikwijdte van het mededingingsrecht te vallen. Indien dit wel het geval is, zal zij zelf ook als onderneming kwalificeren.

Verschiede malen hebben de Commissie en de Europese rechters zich gebogen over mededinging in de sport. Het hof sprak zich in 2004 uit over de vraag of de FIFA, de internationale organisatie voor voetbal en organisator van grote toernooien, binnen de reikwijdte van het mededingingsrecht valt. Het hof overwoog dat, aangezien FIFA verschillende ondernemersverenigingen groepeerde, zij zelf ook als ondernemersvereniging moet worden aangemerkt. De consequentie hiervan was dat door haar uitgevaardigde reglementen met betrekking tot spelersmakelaars daarmee moesten worden aangemerkt als besluiten in de zin van het mededingingsrecht. Kort gezegd zijn de regels van het mededingingsrecht van toepassing op alle sportactiviteiten met een economische dimensie. Op dit punt verschilt de sport niet van andere economische sectoren. Er moet echter wel rekening gehouden

11 Rb. Rotterdam (CZ OZ/NMA) 7 december 2005, LJN AU9053, zaak 05/3047.
12 Rb. Maastricht 21 juli 2004.
13 Hiervan zijn vele voorbeelden, onder meer NMA besluit 4 mei 2000, zaak 101 (Bloemenmarkt).

worden met het specifieke karakter van sport, waaronder met name het onvoorspelbare karakter, de nauwe samenhang tussen de sportieve en economische dimensie en het beginsel van gelijke kansen. Hoewel lang niet alle reglementen van de FIFA met betrekking tot voetbal onder het mededingingsrecht vallen, oordeelde het hof dat, aangezien de activiteiten van een spelersmakelaar economisch van aard zijn en niet zien op de specificiteit van de sport zelf, de makelaarsreglementen wel binnen de reikwijdte vielen.

Misbruik machtspositie

Misbruik machtspositie betreft unilateraal gedrag en doet zich voor als een onderneming met een economische machtspositie misbruik van die positie maakt (Art. 82 EG-Verdrag en art. 24 Mw). Het hebben van een economische machtspositie is derhalve niet verboden.

De Guidance van de Commissie van 9 februari 2009 voor haar prioriteiten bij de handhaving van afscherming van de markt onder art. 82 EG-Verdrag maakt duidelijk dat de nadruk meer zal komen te liggen op het effect van het gedrag van een onderneming.¹⁴ Daarmee neemt het

belang van de economische onderbouwing (en dus ook de bewijslast ter zake) in misbruikzaken toe. Dit past bij een bredere tendens in het mededingingsrecht. Het achterliggende doel is te voorkomen dat procompetitief gedrag wordt gesanctioneerd. De Commissie zal optreden indien misbruik van machtspositie leidt tot 'anti-competitive foreclosure', afscherming van de markt met nadeel voor consumenten. Verder is nieuw dat de onderneming in kwestie mag aantonen dat haar gedrag objectief noodzakelijk is dan wel dat er aanzienlijke efficiencyvoordelen uit voortvloeien die zwaarder wegen dan de concurrentiebeperkende effecten voor consumenten. De nieuwe benadering is overigens reeds in een aantal zaken door de Commissie toegepast, waaronder de zaak met betrekking tot Microsoft.¹⁵

Vaak onderzoekt de NMa uit praktische overwegingen eerst één van deze voorwaarden, bijvoorbeeld of er misbruik is, omdat bij afwezigheid daarvan de andere (soms moeilijker te beantwoorden) vragen, zoals of er een machtspositie is, kunnen worden overgeslagen.¹⁶ Er is behalve art. 82 EG geen materiële Europese regelgeving;¹⁷ de jurisprudentie is door-

EC Treaty to Abusive Exclusionary Conduct by Dominant Undertakings. Zie <http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/index.html>.

15 T-201/04 (Microsoft) 2007 ECR II-3601.

16 Rb. Rotterdam 3 februari 2005, LJN AS9462, zaak 02/3365 (NOLU/NMA).

17 Wel formele: Vo 1/2003, over verhouding tussen Europees en nationaal recht.

14 C(2009) 864 final Communication from the Commission, Guidance on the Commission's Enforcement Priorities in Applying Article 82

slaggevend. Modernisering van art. 82 en uitleg is voorwerp van een discussiestuk.¹⁸

Machtspositie

De NMa volgt de EG-regels voor het bepalen van marktmacht. Hoewel veel geklaagd wordt over misbruik van machtspositie, leiden relatief weinig zaken tot een constatering van inbreuk door de NMa. Een machtspositie onder art. 24 Mw bestaat als een onderneming zich op de Nederlandse markt of een deel daarvan in belangrijke mate onafhankelijk van concurrenten, leveranciers, afnemers of eindgebruikers kan gedragen.¹⁹ Daartoe dient de geografische en productmarkt te worden afgebakend.²⁰ Vervolgens kunnen de aanbieders en afnemers op die markt worden aangewezen en hun marktaandeel berekenen. Als vuistregel is er aanwijzing van machtspositie bij 50% marktaandeel of meer.²¹ Tegenbewijs kan evenwel worden afgeleid uit onder meer concentratiegraad, toetredingsdrempels, kopersmacht, aard van de markt, sterk wisselende marktaandelen en dergelijke. Wettelijk monopolisten hebben derhalve niet noodzakelijkerwijs een machtspositie.²² Bij een marktaandeel lager dan 25% is er zelden een machtspositie. Bij een marktaandeel van minder dan 40% is er doorgaans geen machtspositie;²³ bij een marktaandeel tussen de 25 en 50% dienen diverse factoren, zoals die reeds zijn genoemd, in de analyse te worden betrokken.

Ook marktgedrag, zoals het hanteren van extreem hoge of lage prijzen, kan volgens mededingingsautoriteiten een indicatie van een machtspositie zijn.²⁴ De machtspositie kan op dezelfde maar ook op een andere markt worden misbruikt.²⁵

.....
¹⁸ Zie voor deze documenten <http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/art82/index.html>.

¹⁹ HvJ EG 14 februari 1978, zaak 27/76 (United Brands), *Jur.* 1978, p. 207; zie ook HvJ EG 13 februari 1979, zaak 85/76 (Hoffmann-La Roche), *Jur.* 1979, p. 461.

²⁰ Bekendmaking van de Commissie van 9 december 1997, PbEG C 372, inzake de bepaling van de relevante markt voor het gemeenschappelijk mededingingsrecht.

²¹ HvJ EG 3 juli 1991 (AKZO/EG Commissie), *Jur.* 1991.

²² Zie bijv. NMa besluit 11 juli 2003, zaak 2853 (DGT v. Relan Arbo).

²³ C (2009) 864, nr. 14.

²⁴ HvJ EG 13 februari 1979, zaak 85/76 (Hoffmann-La Roche), *Jur.* 1979; zie bijv. ook NMa besluit 11 augustus 2003, zaak 3125 (NHA/LOI).

²⁵ HvJ EG 6 maart 1974, zaken 6-7/73 (Istituto Chemioterapico Italiano en Commercial Sol-

Er kan ook misbruik van inkoopmacht worden gemaakt. In de supermarktsector ging de NMa daarvan overigens niet uit.²⁶

De NMa nam zonder nader onderzoek aan dat KPN (op toegang tot het openbare telefoonnetwerk)²⁷ en CR Delta (op fokstiersperma) een machtspositie hadden.²⁸ Met name CR Delta had overigens onderbouwd een ander standpunt verdedigd. Inmiddels is duidelijk dat als de onderneming in kwestie tegenbewijzen aandraagt, de NMa daar serieus mee moet omgaan, bijvoorbeeld door nader onderzoek te doen.

Er kan een collectieve machtspositie bestaan, een oligopolie die tot coördinatiegevaar leidt. Ook deze positie kan, hoewel moeilijk aan te tonen, misbruikt worden en vormt een inbreuk op art. 24 Mw. De parlementaire geschiedenis van de Mededingingswet verwijst naar het bestaan van economische of contractuele structurele banden tussen ondernemingen.²⁹ Het spraakmakende Airtours, een concentratiezaak (waarin dus ook het beoordelen van de vraag of er een machtspositie is, centraal staat), werpt in 2002 nieuw licht op dit leerstuk. Het gerecht neemt niet economische banden als vereiste maar hanteert kort samengevat als voorwaarden dat de markt voldoende transparant is, dat er prikkels zijn voor ondernemingen om de stilzwijgend afgestemde gemeenschappelijke gedragslijn na te leven en dat er een effectief mechanisme is voor afschrikking of vergelding bij niet-naleving.³⁰ In de langsepende zaak *De Telegraaf/NOS HMG*, die ook tot diverse civielrechtelijke beslissingen leidde, nam de NMa collectieve machtspositie aan van de NOS en omroepverenigingen met zendtijd.³¹

.....
vents/Europese Commissie), *Jur.* 1974, p. 223.

²⁶ Brief van de NMa aan de minister van EZ 6 juli 2005.

²⁷ NMa besluit 21 mei 2003, zaak 3251 (Pretium/KPN).

²⁸ NMa besluit 31 december 2003, zaak 3353 (CR Delta); NMa besluit op bezwaar 25 juli 2005 (CR Delta).

²⁹ TK 1995-1996, 24 707, nr. 3, p. 25; HvJ EG 16 maart 2000 (CEWAL), ECR I-1365.

³⁰ GVEA (Airtours/Commissie) 6 juni 2002, T-342/99.

³¹ NMa besluit 10 september 1998, zaak 1 (*De Telegraaf/NOS HMG*).

Leveringsweigering en essential facility

Misbruik kan bestaan in het beperken van de productie, de afzet of de technische ontwikkeling. Een onderneming met een machtspositie die weigert goederen of toegang tot een dienst, faciliteit of infrastructuur te leveren aan, of onredelijke voorwaarden daarbij hanteert jegens ondernemingen die daar om vragen, kan worden gedwongen toegang (tegen een redelijke vergoeding) te verlenen. Het beginsel van contractsvrijheid wordt zo doorbroken. Zowel de commissie als het hof heeft verschillende malen geoordeeld dat het plotseling stopzetten van levering van goederen of grondstoffen aan een vaste klant misbruik van machtspositie kan opleveren, vooral als de stopzetting van levering is bedoeld om een afnemer als concurrent uit de markt te verdrijven.³² Ook weigeren een nieuwe klant te belevaren, kan misbruik zijn. Afscherming treedt vooral op als de weigering is bedoeld om een afnemer als concurrent op een afgeleide markt uit de markt houden of te verdrijven.³³ Als er geen weigering is maar een (veel) te hoge prijs wordt gevraagd, kan dit een *margin squeeze* zijn. Als onredelijke voorwaarden worden gesteld om een afnemer te 'disciplineren' en zo exclusiviteit af te dwingen of parallelle handel in te dammen, is dit geen *essential facility*, maar valt het onder andere leerstukken, zoals exclusieve levering.³⁴

Wanneer is er een *essential facility*? De faciliteit moet onontbeerlijk zijn voor de afnemer om effectief te kunnen concurreren, bij gebreke waarvan er geen restconcurrentie is en nadeel voor consumenten resulteert. Soms kan er een objectieve rechtvaardigingsgrond zijn voor de weigering.

In de zaak-Bronner ging het om toegang tot een distributienetwerk van een krant, zodat een kleinere krant niet zelf een heel distributienetwerk behoefde op te bouwen.³⁵ Omdat de kleinere krant zelf een distributienetwerk, alleen of samen

.....
³² British Sugar; vlg. ICI/ZOJA; United Brands; Volvo-Veng.

³³ Zaken 6/73 en 7/73 (Commercial Solvents) 1974 ECR 223.

³⁴ C-468/06-C-478/06 (Sot. Lélou kai Sia vs. GlaxoSmithKline), 16 september 2008.

³⁵ HvJ EG C-7/97 [1998] (Oscar Bronner/Media-print); ECR I-7817 [1999]; 4 CMLR 112 [1999]; CEC 53.

met andere concurrenten, had kunnen opbouwen en daaraan geen technische, economische, juridische of andere obstakels in de weg stonden (ondanks dat het voor een kleine krant niet rendabel was), werd geen misbruik aangenomen.³⁶ De NMa hanteert deze lijn. NEA bijvoorbeeld had geen rechtvaardiging om het verzoek van Norsk Hydro te weigeren om elektriciteit te transporteren, en maakte dus wel misbruik.³⁷

Als de essentiële faciteit een intellectueel eigendomsrecht betreft, ligt het nog genuanceerder. Het mededingingsrecht en de uitoefening van het intellectueel eigendomsrecht kunnen op gespannen voet staan. Na de bekende Magill-zaak³⁸ over programmagidsen zijn de criteria in IMS Health³⁹ verder uitgelegd. IMS Health had een machtspositie op de relevante primaire markt van onderzoeksdata voor de farmaceutische industrie die zij in een brickstructuur had ondergebracht en met een beroep op haar auteursrechten weigerde zij de brickstructuur (op de aanverwante secundaire markt) te licentiëren aan haar concurrenten op de primaire markt. Auteursrecht is immers het exclusieve recht om te bepalen wie wanneer van een werk waarop dat recht rust, gebruik mag maken.⁴⁰ Een intellectueel eigendomsrecht behoeft slechts onder 'dwang' gelicentieerd te worden indien de faciteit daadwerkelijk onontbeerlijk is:

- a voor de introductie van een nieuw product waarnaar vanuit consumenten-vraag bestaat;
- b er geen rechtvaardigingsgrond is; en
- c elke mededinging op een afgeleide markt wordt uitgesloten.

De NMa boog zich evenals de civiele rechter herhaaldelijk over telefoongidsen en programmeergegevens. Het hof oor-

deelde, later bekrachtigd door de Hoge Raad⁴¹, dat de weigering van de NOS om programmeergegevens aan *De Telegraaf* te leveren, misbruik van machtspositie opleverde.⁴² De NOS weigerde met een beroep op geschriftenbescherming ingevolge de Mediawet de programmeergegevens aan *De Telegraaf* te leveren, ondanks het eerder door de NMa aan de NOS gegeven bevel daartoe.⁴³ Later dat jaar bevestigde de NMa⁴⁴ dat er misbruik van machtspositie werd gemaakt door NOS. Dit besluit hield stand bij de Rechtbank Rotterdam.⁴⁵ De NOS werd door het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBB) echter in het gelijk gesteld, omdat de NOS op basis van het IMS Health-arrest⁴⁶ pas misbruik maakt van haar machtspositie indien zij de gegevens weigert aan een onderneming die hiermee *nieuwe* producten of diensten wil aanbieden. Het CBB is van oordeel dat de weekendgids die *De Telegraaf* wilde aanbieden, niet kwalificeert als een nieuw product.⁴⁷ Een lagere prijs levert nog geen nieuw product op, zoals ook een civiele rechter later nog eens bevestigde in de zaak SBS tegen *Quote* en MTV.⁴⁸ Overigens speelde deze zaak ook tegen HMG, die wel wilde leveren maar een volgens *De Telegraaf* een excessieve prijs vroeg.⁴⁹

In de zaak-KPN/Denda⁵⁰ voerde Denda tevergeefs aan dat KPN geen beroep toe-

kwam op geschriftenbescherming, een 'subcategorie' van het auteursrecht (vóór inwerkingtreding Dw), omdat KPN haar machtspositie zou misbuiken. De Europese en Nederlandse telecomunicatiewetgeving⁵¹ bevat een verplichting voor KPN om 'relevante informatie' voor de samenstelling van telefoongidsen ter beschikking te stellen aan derden op 'billijke, kostengeoriënteerde en niet discriminerende voorwaarden'. Over de uitleg van deze regels, zoals welke gegevens onder de verplichting vallen en wat een redelijke (kostengeoriënteerde) vergoeding per gegeven is, werd uitvoerig geprocedeerd bij OPTA en NMa.⁵² Het sluitstuk, in ieder geval voorlopig, is het arrest van het HvJ EG van 25 november 2004.⁵³ Het HvJ oordeelde naar aanleiding van vragen van het CBB in een procedure tussen KPN, OPTA en Denda dat onder 'relevante gegevens' alleen de gegevens vallen die nodig zijn om een gebruiker van een telefoongids in staat te stellen de abonnees die hij of zij zoekt te identificeren.

Al met al neemt de NMa niet snel misbruik door leveringsweigering aan. De weigering van de NS bijvoorbeeld om bedrijfs- en winkelruimte op NS-stations te verhuren is geen misbruik.⁵⁴ De weigering iemand te laten betalen met pin of chipknip is ook geen misbruik.⁵⁵

Excessieve tarieven

Misbruik kan gelegen zijn in het hanteren van onbillijk hoge tarieven. Er zijn weinig Europese zaken over dit onderwerp die tot een constatering van inbreuk hebben

36 Zie ook 94/19/EC IV/34.689 (Sea Containers vs. Stena Sealink) 21 december 1993, Interim Measures OJ L 15, 18.1.1994; 92/213/EEC IV/33.544 (British Midland vs. Aer Lingus) 26 februari 1992, OJ L 96, 10.4.1992.
 37 HvJ EG 6 april 1995, NJ 1995, 492, m.nt. Verkade.
 38 NMa besluit 26 november 2002, zaak 650; NMa besluit op bezwaar 27 maart 2000; Rb. Rotterdam 26 november 2002; CBB 28 mei 2004.
 39 HvJ EG 6 april 1995, NJ 1995, 492, m.nt. Verkade.
 40 Arrest HvJ EG 29 april 2004 (IMS Health), *Computerrecht* 2004/4, p. 189 t/m 196 m.nt. M. de Koning.
 41 Zie ook artt. 10 e.v. Aw. IMS Health beroept zich op de Duitse auteurswet, maar eigenlijk gaat het om databankrechten op de brickstructuur.

41 HR 6 juni 2003 (NOS/*De Telegraaf*), LJN AF5100, Co1/183.
 42 Hof Den Haag 30 januari 2001 (*De Telegraaf*/NOS), *Mediaforum* 2001/3, p. 90 m.nt. Overdijk.
 43 NMa besluit 16 februari 2000 (*De Telegraaf*/NOS en HMG), *Mediaforum* 2000/3, nr. 22, p. 107 m.nt. Mahler; NMa besluit 10 september 1998 (*De Telegraaf*/NOS en HMG), *Mediaforum* 1998/10, nr. 50, p. 304 m.nt. Hugenholtz en M&M 1998/4, nr. B101, p. 142, m.nt. Parret.
 44 NMa besluit 3 oktober 2001, *Mediaforum* 2002/2, nr. 7, p. 69 m.nt. Mahler.
 45 Rb. Rotterdam 11 december 2002, *Rechtspraak*. nl, LJN AF 1811.
 46 Arrest HvJ EG 29 april 2004 (IMS Health), *Computerrecht* 2004/4, p. 189-196 m.nt. M. de Koning.
 47 CBB 15 juli 2004, *Rechtspraak*.nl, LJN AQ3727.
 48 Voorzieningenrechter Rb. Amsterdam 28 juli 2005, LJN AU0253, zaak 317128/KG 05/1040.
 49 NMa, tweede beslissing op bezwaar HMG 1 april 2004, zaak 1; CBB 7 mei 2004, overzicht nr. 11.
 50 Rb. Almelo 6 december 2000, *Mediaforum* 2001/5, p. 177 m.nt. Beunen (KPN/Denda). Het geschil over telefoongidsgegevens liep overigens al veel langer, vóór de invoering van de Mw (en de Dw); zie Pres. Rb. Almelo 5 december 1996 (KPN/Denda), *Computerrecht* 1997/6, p. 309; Hof Arnhem 15 april 1997 (tussenarrest) en 5 augustus 1997 (KPN/Denda), *AMI* 1997/10, p. 214 en *Computerrecht* 1997/6 m. nt. Struijk en *Mediaforum* 1997/5, p. B72 en 1997/9, p. B127; Pres. Rb. Den

Haag 9 maart 1999 (Denda/KPN), *Computerrecht* 1999/3, p. 148 m.nt. Van Overbeek.
 51 Art. 25 lid 2 van Richtlijn nr. 2002/22/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 7 maart 2002 inzake universele dienst en gebruikersrechten met betrekking tot elektronische communicatienetwerken en -diensten (Universele dienstenrichtlijn), (*PbEG* 2002, L 108/51); art. 3.1 van Besluit 7 mei 2004 houdende regels met betrekking tot universele dienstverlening en eindgebruikerbelangen (Besluit universele dienstverlening en eindgebruikersbelangen), *Stb.* 2004, 203.
 52 NMa/OPTA 14 december 1998, www.opta.nl; OPTA 29 september 1999, *Computerrecht* 2000/1, p. 47; Rb. Rotterdam 1 juni 2001 (KPN en Denda/OPTA).
 53 HvJ EG 24 november 2004 (KPN/OPTA en Denda, zaak C-109/03, <http://www.curia.europa.eu/>).
 54 NMa besluit 31 oktober 2003, zaak 2996 (Shakie's-NS Stations/Servex).
 55 NMa besluit 4 april 2003, zaak 3444 (Halbertsma/De Postbank).

U moet eerst akkoord gaan met onze leveringsvoorwaarden...

geleid.⁵⁶ Het doel van het mededingingsrecht is ook niet om prijzen te reguleren, maar om de mededinging te beschermen.

De NMa onderzocht onder meer de tarieven van Schiphol⁵⁷, KLM op de lijn naar Curaçao⁵⁸, en de RTV-pakketten van UPC en Casema.⁵⁹ De NMa hanteerde daarbij diverse methoden om te bepalen of de tarieven onbillijk hoog zijn, zoals internationale tariefsvergelijking, benchmarking tegen vergelijkbare diensten, en het vergelijken van rendement tegen normrendement. Kostentoerekening (nodig voor rendementsvergelijking) was geen passende maatstaf bij het innen van

56 HvJ EG 14 februari 1978 (United Brands), zaak 27/76, Jur. 1978, p. 207.

57 Rapportage Luchthaventarieven Schiphol, 10 april 2001.

58 NMa besluiten 8 november 2000, zaak 273 (Vereniging Vrije Vogel/KLM) en zaak 906 (Swart/KLM); en 30 oktober 2001, zaak 2260 (VTV/KLM); NMa tweede besluit op bezwaar 18 maart 2004, zaak 2260 (VTV/KLM); Rb. Rotterdam 2 september 2005, LJN AU9056, zaak 04/1244; Rb. Rotterdam 18 juni 2003, LJN A10095, 01/2753 MEDED.

59 NMa besluit 12 juni 2003, zaak 1793 (Gemeenten Voorburg en Wassenaar e.a./Casema); NMa besluiten 27 september 2005, zaak 3588 (Casema) en zaak 3528 (UPC).

vergoedingen door SENA onder de Wet op de Naburige Rechten.⁶⁰ Die constatering kan juist zijn, maar als motivering voor de afwijzing van de klacht van Horeca Nederland over de SENA-tarieven onvoldoende.⁶¹ De NMa had geen onderzoek gedaan, maar verwees slechts naar een niet met cijfermateriaal onderbouwde internationale tariefsvergelijking.

In al deze zaken nam de NMa geen misbruik aan. De NMa lijkt een duurzame disproportie nodig te achten voordat er excessiviteit bestaat.

Ook de hoogte van pintarieven die Interpay aan detaillisten berekende, onderzocht de NMa door een rendementsberekening. De NMa constateerde inbreuk omdat er vele malen (vijf- tot zevenmaal) boven normrendement was behaald.⁶² Interpay voerde in bezwaar aan dat geen

60 NMa besluit 10 april 2003, zaak 2319 (Horeca Nederland/SENA); zie ook HvJ EG 6 februari 2003, C-245/00; HR 28 mei 2004 (SENA/NOS), C99/248.

61 Rb. Rotterdam 10 januari 2005, LJN AS9459, zaak 03/1561.

62 NMa besluit 28 april 2004, zaak 2910 (Interpay).

machtspositie bestond en dat de berekening tegen normrendement niet deugde, alsook dat alle pincontracten met detaillisten aan de banken zouden worden overgedragen. Nadat ook een schikking met detaillisten was bereikt over een verlaging van de pintarieven, maakte de NMa de opgelegde boete in bezwaar ongedaan.⁶³

De commissie past een tweestappen-toets toe. Eerst wordt bepaald of het verschil tussen de gemaakte kosten en de gehanteerde prijs – dat wil zeggen: de winstmarge – excessief is. Hiertoe is een kostenallocatie nodig, wat in de praktijk een uitgebreide economische analyse vergt, zoals uiteengezet in de Port of Helsingborg-beschikking.⁶⁴ Als het verschil tussen de kosten en prijzen inderdaad disproportioneel is, volgt stap twee. In deze stap wordt beoordeeld of de berekende prijs op zichzelf gezien of in vergelijking met prijzen van concurrerende of vergelijkbare producten of diensten onredelijk is. Dit is in feite een beoordeling van de economische waarde van het product. Pas als uit beide stappen onredelijkheid van de prijzen volgt, is er misbruik.

In de NMa-rapportage *Havenbedrijf Rotterdam*⁶⁵ wordt deze tweestapentoets gevolgd. Ook niet-kostengerelateerde factoren aan de vraagzijde van de markt, stap twee van de toets, dienen volgens de NMa te worden meegenomen. Afnemers zijn in het bijzonder bereid te betalen voor kenmerken specifiek verbonden aan het product hetgeen zij als waardevol beschouwen. Dergelijke kenmerken impliceren niet noodzakelijkerwijs hogere productiekosten, maar verhogen wel de economische waarde van een product. De relatief hoge haventarieven zouden beschouwd kunnen worden als normale opbrengsten op schaarse input ('location rent'). Er is in dat geval geen sprake van efficiencyverlies ('monopoly rent') want er is geen kunstmatige beperking van het aanbod.

Roofprijzen ('predatory pricing')

Lage prijzen zijn in principe gunstig voor

63 NMa besluit op bezwaar 21 december 2005, zaak 2910 (Interpay).

64 COMP/36.568 and 36.570 (Scandlines vs. Port of Helsingborg, Sundbusserne v. Port of Helsingborg) 23 juli 2004, [2006] 4 CMLR 1223 en 1298.

65 Den Haag, maart 2005.

consumenten en voor effectieve concurrentie. Ondernemingen met een machtspositie kunnen rooftprijzen evenwel hanteren om een concurrent uit de markt te prijzen waarna zij de tarieven weer kunnen verhogen.⁶⁶ Overigens kan de dominante leverancier niet altijd haar verlies later volledig terugverdienen. Echter, als een onderneming eenmaal is gestart met rooftprijzen om een concurrent te elimineren is de neiging om daarmee door te gaan groot omdat stoppen per definitie inhoudt dat het reeds geleden verlies niet kan worden terugverdiend.⁶⁷

Dergelijk gedrag werd door de NMa geconstateerd toen Waldeck, de moedermaatschappij van LOI, met Studieplan stelselmatig cursussen aanbood onder de prijs van NHA, een concurrent.⁶⁸ Geen misbruik werd aangenomen ten aanzien van het tegen of zelfs onder kostprijs verstrekken van glazen zuigelingen flessen aan ziekenhuizen door Nutricia en Friesche Vlag.⁶⁹ Er was een aparte markt voor wegwerpflessen waarop de aanbieders, die deze flessen bij derden inkochten, geen machtspositie hadden. Ook hadden ze geen machtspositie op een andere markt die ze op deze wijze wilden 'uitbouwen' naar een andere markt.⁷⁰ Het was daarom niet waarschijnlijk dat zij naderhand hun prijzen konden verhogen.

Deze zaak toont dat rooftprijzen en koppelverkoop ('tying'), een vorm van mededingingsbeperkende korting, nauw verwante vormen van misbruik zijn. Bij koppelverkoop wordt één product gratis of goedkoper aangeboden mits een ander product tegelijk wordt afgenomen.⁷¹ De koppeling kan contractueel zijn, als voorwaarde in het contract. De koppeling kan ook technisch zijn als – om een goede werking te verkrijgen – in een machine alleen navullingen of andere bijbehorende producten van dezelfde leverancier kunnen worden gebruikt. Het gaat erom of er vraag van consumenten is naar de sepa-

rate producten en of er aanbieders zijn die alleen het gekoppelde product aanbieden.

Kortingen die een dominante leverancier slechts geeft indien een pakket van verschillende producten wordt afgenomen, kunnen misbruik zijn als daardoor evenzeer efficiënte concurrenten van de losse producten niet meer kunnen opboksen tegen de pakketprijzen. Overigens kan het zo zijn dat de concurrentie op de markt op het niveau van pakketten plaatsvindt. Dit is het geval als andere aanbieders vergelijkbare pakketten producten aanbieden. Dan kan worden getoetst of de pakketprijs vijandig laag (*predatory*) geprijsd is.

Een dominante leverancier mag aantonen dat haar koppelpraktijken leiden tot besparingen op het gebied van productie en distributie die ten goede komen aan consumenten. Verpakkingskosten kunnen bijvoorbeeld lager zijn door het koppelen van producten. Verder kan het bijvoorbeeld relevant zijn of de koppeling leidt tot verlaagde transactiekosten voor consumenten omdat zij de producten niet separaat behoeven te kopen.

Microsoft maakte zich schuldig aan koppelverkoop omdat zij Mediaplayer ingebouwd in Windows op de markt aanbood. In de zaak Microsoft werd een dwanglicentie opgelegd met betrekking tot gegevens benodigd voor de interface tussen programmatuur van derden en van Microsoft.⁷²

Microsoft meende dat het om één geïntegreerd product gaat, en niet om gekoppelde producten, en ging in beroep.

Mededingingsbeperkende kortingen en discriminatie

De NMa constateerde misbruik van CR Delta door het hanteren van getrouwheidskortingen, kortingen die de klant zo'n loyaliteit afdwingen dat overstappen naar een concurrent wordt beperkt.⁷³ De diverse kortingen die CR Delta gaf, waren niet op kostenbesparingen gebaseerd. De korting werd berekend over het geheel van de afname over een jaar, er was een testerskorting en een

inmiddels ingetrokken 'regeling klantentrouw'. Loyaliteitskortingen en volumekortingen die over de gehele afname over een (te) lange referentieperiode worden gegeven, werden ook door het GVEA in onder meer de zaak-Michelin II afgestraft.⁷⁴ Ook verplichtingen ten aanzien van het aanhouden van voorraad kunnen dit effect hebben.⁷⁵ Dominante leveranciers kunnen aanvoeren dat hun kortingensysteem voordelen oplevert die worden doorgegeven aan consumenten. Voor standaard volumekortingen is dergelijk voordeel overigens meer voor de hand liggend dan voor individuele volume kortingen (targets).⁷⁶

In de zaak-Carglass werd geen misbruik aangenomen omdat de korting kosten reflecteerde, vanaf de eerste transactie werd toegekend en niet over het geheel van afname maar over de betreffende staffel werd uitgekeerd.⁷⁷ In de zaak-NOLU/NMa⁷⁸ werd geen misbruik aangenomen omdat de verschillende kortingen in verschillende verkoopkanalen werden verklaard door verschillen in verkoop en distributie en daardoor kosten en inkomsten. Gevallen moeten dus wel gelijk zijn willen verschillen als discriminatoir gelden.

Verschillen in de behandeling van afnemers door een onderneming met een machtspositie zonder een objectieve rechtvaardiging kunnen misbruik opleveren.⁷⁹ De NMa nam geen discriminatie door Interpay aan naar aanleiding van de klacht die Superunie had ingediend.⁸⁰ Superunie meende dat zij ten onrechte minder korting kreeg dan Ahold, een eerste afnemer van pintransacties. Superunie had dit ook al in kort geding gevorderd, maar ondanks dat de rechter sterke aanwijzingen zag voor het be-

66 HvJ EG 3 juli 1991 (AKZO/EG Commissie), C-62/86, *Jur.* 1991, p. 3359; T-340/03 (France Telecom) [2007] ECR II-107.

67 COMP/38.233 (Wanadoo Interactive), 16 juli 2003.

68 NMa besluit 11 augustus 2003, zaak 3125 (NHA/LOI).

69 NMa besluit op bezwaar 26 januari 2004, zaak 2872 (Beldico/Nutricia Friesche Vlag).

70 HvJ EG 14 november 1996 (Tetra Pak II), C-333/94 P, *Jur.* 1996, p. I-5951.

71 T-30/89 (Hilti), [1991] ECR II-1439.

72 T-201/04 (Microsoft), [2007], ECR II-3601.

73 NMa besluit 31 december 2003, zaak 3353 (CR Delta); NMa besluit op bezwaar 25 juli 2005, zaak 3353 (CR Delta).

74 GVEA 30 september 2003 (Michelin II), T-203/01.

75 GVEA [2003] (Van den Bergh Foods), T-65/98, ECR II-4653.

76 C-95/04 P [2007] (British Airways), ECR I-2331.

77 NMa besluit 22 oktober 2003, zaak 2227 (Carglass); CBB 17 november 2004.

78 Rb. Rotterdam 3 februari 2005 (NOLU/NMa), LJN AS9462, zaak 02/3365; zie ook Voorzieningenrechter Rb. Arnhem 7 juli 2005 (Keukenland e.a./AEP), LJN AU1726, zaak 125946.

79 COMP/36.568 and 36.570 (Scandlines vs. Port of Helsingborg, Sundbusserne v Port of Helsingborg) 23 juli 2004, [2006] 4 CMLR 1223 en 1298.

80 NMa besluit 28 april 2003, zaak 2978 (Superunie/Interpay); NMa besluit op bezwaar 29 juni 2005, zaak 2978/147 (Superunie/Interpay).

staan van een machtspositie, wees hij de vordering af.⁸¹ Na beoordeling van de (on)gelijkheid van de diensten, dienen mogelijke rechtvaardigingsgronden te worden getoetst. In dit geval was verschillende behandeling geoorloofd omdat Ahold als *first mover* investeringsrisico's had gelopen en garanties aan Interpay had afgegeven. De extra kortingen zijn, voor een bepaalde termijn, een beloning daarvoor.

Mededingingsbeperkende overeenkomsten

Naast unilateraal gedrag kan ook bilateraal of multilateraal gedrag strijdig met het mededingingsrecht zijn (art. 81 EG-Verdrag). Overeenkomsten die ertoe strekken of ten gevolge hebben dat de mededinging op de Nederlandse markt of een deel daarvan wordt verhinderd, beperkt of vervalst, zijn verboden (art. 6 Mw). De beperking van de mededinging moet wel merkbaar zijn.⁸² Deze overeenkomsten zijn van rechtswege nietig. Het gaat niet alleen om overeenkomsten in privaatrechtelijke zin, maar ook om onderling afgestemde feitelijke gedragingen en besluiten van ondernemersverenigingen. Een besluit van een ondernemersvereniging bestaat bijvoorbeeld als een aanbeveling een getrouwe weergave is van de wil van een ondernemersvereniging om het gedrag van zijn leden overeenkomstig de aanbeveling te coördineren. De leden moeten de aanbeveling wel kennen, maar de aanbeveling hoeft geen weergave te zijn van de wil van de leden.⁸³ Een onderling afgestemde feitelijke gedraging kan worden getypeerd als een vorm van coördinatie die de risico's van concurrentie

welbewust vervangt door een feitelijke samenwerking.⁸⁴

Overigens moet het gaan om samenwerking tussen twee of meer autonome ondernemingen⁸⁵ en om economische activiteiten. De overeenkomst van een moederonderneming met haar dochteronderneming zal in het algemeen buiten toetsing vallen. Ook hier worden economische activiteiten ruim opgevat. Gemeenten handelen ten aanzien van de exploitatie van openbare telefoontoe- stellen en reclame als onderneming.⁸⁶ Sporters die recent klaagden over het dopingreglement bijvoorbeeld konden niet worden weggestuurd met de mededeling dat dit geen economische activiteit betreft.⁸⁷

Mededingingsbeperkende overeenkomsten zijn niet altijd verboden.⁸⁸ Bagatels, overeenkomsten met een slechts marginale betekenis in de markt, zijn uitgezonderd.⁸⁹ Voorts zijn nevenrestricties, beperkingen die verband houden met een concentratie, uitgezonderd (art. 10 Mw).⁹⁰ Veelvoorkomende beperkingen

in bepaalde typen overeenkomsten, zoals verticale en horizontale overeenkomsten, worden in groepsvrijstellingsverordeningen (met bijbehorende richtsnoeren) uitgezonderd van het verbod.⁹¹ Deze groepsvrijstellingsverordeningen zijn door middel van een schakelbepaling van toepassing ook op Nederlandse situaties.⁹²

Een individuele uitzondering wordt gemaakt als – kort gezegd – de voordelen ervan zwaarder wegen dan de nadelen (art. 17 Mw).⁹³ Er moet een bijdrage zijn aan de verbetering van de productie of van de distributie of er moet bevordering zijn van technische of economische vooruitgang. Een billijk aandeel van de voordelen moet aan gebruikers ten goede komen. De beperkingen moeten niet onmisbaar zijn en mogen geen mogelijkheid geven de mededinging voor een wezenlijk deel van de betrokken goederen en diensten uit te schakelen.

Als een overeenkomst ertoe strekt de mededinging te beperken gaat het om een *hard core restrictie*. Dat weegt een stuk zwaarder dan als het slechts een gevolg betreft. Hard core restricties vallen derhalve zelden tot nooit onder de genoemde uitzonderingen. Overigens moet ook bij hard core restricties de merkbaarheid worden onderzocht.⁹⁴

81 Voorzieningenrechter Rb. Utrecht 14 februari 2002 (Superunie/Interpay), LJN AD9289, zaak 01-1304.

82 NMa besluit van 19 oktober 2006, zaak 757/216 (Secon); CBB 7 december 2005 (Secon en G-Star), LJN AU 8309.

83 Rb. Rotterdam 28 februari 2006 (Bovag en NCBRM/RvB NMa), nr. MEDED 04/3141 WILD, LJN AX1341; Rb. Rotterdam 22 mei 2006 (AUV Coöperatieve Nederlandse Veterinair Farmaceutische groothandel), UA/RvB NMa, nr. MEDED 03/3812 BRO1, LJN AX8425.

84 HvJ EG 14 juli 1972, zaak 48/69 (ICI/Commissie), Jur. 1972, p. 658.

85 De Rotterdamse taxicentrale ('RTC') en daarbij aangesloten taxiondernemingen werden door de NMa niet als één onderneming gezien. RTC werd beschouwd als een ondernemersvereniging. NMa besluit 8 januari 2003, zaak 2819 (RTC).

86 Voorzieningenrechter Rb. Amsterdam 5 oktober 2006 (KPN Telecom/JCDecaux), nr. 350485/KG 06-1513 PEE, LJN AY9545.

87 HvJ EG 17 juli 2006 (Meca/Medina), zaak C-519/04, Jur. 2006, p. I-6991. Dit lijkt een koerswijziging; voorheen werden regels van zuiver sportieve aard geacht buiten het toepassingsbereik van art. 81 EG-Verdrag te liggen.

88 De hier genoemde uitzonderingen zijn niet-limitatief. Voor het beheer van diensten van het algemeen economisch belang gelden bijvoorbeeld andere regels (art. 11 Mw).

89 Art. 7 Mw zondert overeenkomsten uit op basis van een omzetsdrempel, voor goederen € 4.540.000 en voor diensten € 908.000. Het Europese recht (Bekendmaking van de Commissie van 22 december 2001, PbEG C 368, inzake overeenkomsten van geringe betekenis die de mededinging niet merkbaar beperken in de zin van art. 81 lid 1, van het verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap (de minimis)) doet dit op basis van marktaandeeldrempels. Horizontale overeenkomsten zijn een bagatel als de gezamenlijke marktaandelen van de bij de overeenkomst betrokken ondernemingen minder dan 10% marktaandeel op de totale relevante markt bedragen. Bij verticale overeenkomsten (bijv. distributieovereenkomsten) mag het gezamenlijke marktaandeel maximaal 15% zijn om nog als bagatel te kwalificeren.

90 Mededeling nevenrestricties bij concentraties (PbEG 2005, C 56).

91 Verordening (EG) nr. 2790/1999 verticale overeenkomst, PbEG 1999, L 336/21; Richtsnoeren verticale beperkingen, PbEG 2000, C 291/1; Verordening (EG) nr. 2658/2000 Specialisatieovereenkomsten, PbEG 2000, L 340/3; Verordening (EG) nr. 2659/2000 O&O overeenkomsten, PbEG 2000, L 304/7; Richtsnoeren horizontale samenwerkingsovereenkomsten, PbEG 2001, C3/02. Enkele specifieke groepsvrijstellingen: Verordening (EG) nr. 772/2004 Technologieoverdracht, PbEG 2004, L123; Richtsnoeren voor de toepassing van art. 81 EG op technologieoverdracht, PbEG 2004, C101; Verordening (EG) nr. 358/2003 Verzekeringsovereenkomsten, PbEG 2003, L 53; Verordening (EG) nr. 1400/2002 Motorrijtuigen, PbEG 2002, L 203; Verordening nr. 823/2000 Lijnvaart-ondernemingen PbEG 2000, L 100.

92 Artt. 12 en 13 Mw.

93 NB: hier wordt niet bedoeld de zogeheten 'rule of reason'-benadering waarbij de afweging van voor- en nadelen kan leiden tot de conclusie dat de overeenkomst niet mededingingsbeperkend is. Alleen als aan de cumulatieve vereisten is voldaan, kan er sprake zijn van een ontheffing.

94 HvJ EG 9 juli 1969 (Volck/Verwaeye), zaak 5/69, Jur. P. 295; zie ook richtsnoeren horizontale overeenkomsten, randnr. 18.

Kartels

Horizontale afspraken, dat wil zeggen: afspraken tussen (potentiële) concurrenten⁹⁵, op het gebied van prijs, quota, marktverdeling, het uitwisselen van commercieel gevoelig informatie enzovoort, zijn hard core restricties. Deze afspraken grijpen het meest direct in op de concurrentieverhoudingen en het is daarom een kernactiviteit van de mededingingsautoriteiten om kartel-deelnemers op te sporen en te bestraffen. De mededingingsautoriteiten hebben spelregels voor het 'klikken' in het leven geroepen. Hoe meer bewijzen een kartel-deelnemer uit eigen beweging naar voren brengt, hoe groter de kans op gehele of gedeeltelijke clementie.⁹⁶

In de afgelopen jaren waren uiteenlopende kartels voorpaginanieuws. De Europese Commissie trad op tegen bierbrouwers, cementboeren, liftbedrijven en anderen. De NMa is jarenlang bezig geweest met afhandeling van zaken over voorafspraken in de bouwsector en deelsectoren door middel van een speciale, versnelde procedure. Deze procedure houdt onder meer in dat de bedrijven geen individuele inzage in stukken hebben en geen bezwaren kunnen richten tegen de vaststelling dat er een verboden kartel was. Deelname aan deze procedure levert een korting op de boete op. Weinig bouwers kozen daarom voor individuele afhandeling van hun zaak. Daarnaast waren bijvoorbeeld ook de garnalen- en fietsenkartels en de zaak over het afschaffen van hardwaresubsidies door mobiele operators spraakmakend. Een en ander heeft interessante beschikkingen en uitspraken opgeleverd, met name op het gebied van bewijsgeving, bewijsstandaard en bewijslast. Veel zaken handelen over individuele betrokkenheid, duur van betrokkenheid, hoogte van

de boetes, verlichtende en verzwarende omstandigheden enzovoort.

In het algemeen is de tendens dat Nederlandse rechters minder vaak op voorhand, zonder concrete bewijzen, oordelen dat de mededinging merkbaar wordt beperkt. Dat betekent dat de bewijslast en -standaard zwaarder is geworden voor de NMa, maar ook voor partijen.

Wat betreft de vaststelling dat er een kartel actief is zijn de volgende zaken in het bijzonder noemenswaardig.

De scheidslijn tussen parallel gedrag en daadwerkelijke afstemming is vaak dun. Parallel gedrag kan een indicatie zijn dat er afstemming bestaat. Of dat zo is, behoeft niet in alle gevallen onderzocht te worden, maar alternatieve verklaringen dienen doorgaans wel onderzocht te worden. Ingevolge de Europese Woodpulpzaak kan parallel gedrag enkel als bewijs van afstemming dienen als afstemming de enige aannemelijke verklaring ervoor is.⁹⁷ De Nederlandse Texaco-zaak⁹⁸ is illustratief in dit verband. De NMa meent dat voor het bestaan van wilsovereenstemming in een horizontale relatie het niet noodzakelijk is dat de pomphouders zich hebben verbonden aan een gemeenschappelijk plan voor brandstofkortingen. Volgens de NMa kan er afstemming zijn, ook als kartel-deelnemers niet weten wie de andere deelnemers zijn. In casu zou dat volgen uit een advertentie en gezamenlijk prijsgedrag, al dan niet via Texaco tot stand gekomen. Vanzelfsprekend is horizontale prijsafstemming tussen wederverkopers via de leverancier (of rechtstreeks) een kartel.

Vanuit oogpunt van bewijs is interessant de onderlinge afgestemde feitelijke gedraging van mobiele operators tot verlaging van hardwaresubsidies en het uitwisselen van concurrentiegevoelige

informatie.⁹⁹ De NMa baseerde haar besluit voornamelijk op aantekeningen en verklaringen ter zake van een bijeenkomst van de operators. De rechtbank vernietigde het besluit op bezwaar gedeeltelijk omdat niet van alle partijen was aangetoond dat ze bij de bijeenkomst betrokken waren en omdat niet alle onderdelen van de inbreuk bewezen dan wel voldoende gemotiveerd waren. De NMa had volgens de rechtbank wat betreft het uitwisselen van informatie inzake *postpaid* abonnementen moeten ingaan op de door partijen naar voren gebrachte bewijsvoering.

De rechtbank hinkt hier echter enigszins op twee benen. Zij acht het direct bewijs, zoals verklaringen en documenten, voldoende voor de NMa om alternatieve verklaringen te mogen passeren tenzij de deelnemers een andere hoedanigheid bij de bijeenkomst kunnen aantonen, alsook publiekelijk afstand hebben gedaan van het besprokene. Er loopt nog beroep van deze uitspraak.

Van belang is de constatering dat er zelden of nooit een rechtvaardiging te vinden is voor een kartel. Zogeheten 'crisis-kartels', afspraken om bijvoorbeeld een neerwaartse prijsdijspiraal in een economische malaise te doorbreken, zijn ondanks de goede bedoelingen verboden.¹⁰⁰ Toch kunnen uitzonderlijke omstandigheden wel tot verlaging van boetes leiden. Verzachtende omstandigheden werden aangenomen toen in Frankrijk boeren gezamenlijk acties tegen import van vlees namen naar aanleiding van op dat moment in het Verenigd Koninkrijk geconstateerde besmettingen met gekkekoenziekte.¹⁰¹

In de garnalenzaak, waar Duitse, Deense en Nederlandse productenorganisaties en garnalendehandelaars in het kader van een trilateraal overleg afspraken hadden gemaakt over vangstbeperkingen en minimumprijzen, werden

95 Ondernemingen zijn potentiële concurrenten als zij met beperkte investeringen/inspanningen actief kunnen worden op elkaars markt.

96 Mededeling van de Commissie betreffende immuniteit tegen geldboeten en vermindering van geldboeten in kartelzaken, *PbEG* 2006, C 298 en Richtsnoeren Clementietoezegging met betrekking tot het niet opleggen of verminderen van boetes in zaken ingevolge art. 6 jo. 56, 57 en 62 Mededingingswet, *Stcrt.* 2002, 122. Op 13 juli 2007 heeft de NMa een ontwerprijchtsnoer clementie gepubliceerd en het bedrijfsleven en de advocatuur om commentaar gevraagd; zie www.nmanet.nl.

97 HvJ EG (Woodpulp), C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85, C-12/85-C-129/85), *Jur.* 1993, p. I-1307.

98 Rb. Rotterdam 23 juni 2005 (Texaco en Texacopomphouders/d-g NMa), zaaknrs. MEDED 03/2527 WILD, MEDED 03/2544 KNP en MEDED 03/2545 KNP, LJN AT8817; NMa besluit op bezwaar 16 juli 2003, zaak 2498 (Texaco), nrs. 18 en 30.

99 Rb. Rotterdam 13 juli 2006 (KPN, Vodafone, e.a./RvB NMa), nr. MEDED 04/3242 WILD, 04/3243 STRN, 04/3244 WILD, 04/3255 STRN, 04/3276 WILD, MEDED 06/1036 WILD, 06/1038 STRN, 06/1039 WILD en 06/1041 STRN, LJN AY4035, *M&M* 2006, nr. 7 m.nt. Korsten.

100 Beschikking van de Commissie van 3 mei 1994, *PbEG* 1994, L31/15; Beschikking van de Commissie van 4 juli 1984, *PbEG* 1984, L 207/17.

101 HvJ EG 13 december 2006, T-217/03 en T-245/03, *Jur.* 2004, II-239.

de vissers na bezwaar en uitspraak van de Rechtbank Rotterdam lichter beboet omdat geen sprake was van een zeer zware overtreding. Een reden daarvoor was dat de communautaire regelingen inzake gemeenschappelijke marktordening inzake vis moeilijk te interpreteren zijn en dat uitvoering is geprobeerd te geven aan een communautaire taak (vangstbeperking). Dit gold slechts voor de vissers en niet voor de bij het trilatraal overleg betrokken handelaren. Het feit dat van overheidswege positief tegen het overleg werd aangekeken, is geen excuus. Op de producentenorganisaties rustte een plicht om te onderzoeken in hoeverre de afspraken geoorloofd waren.

Brancheorganisaties, van kappers tot psychologen, die zich schuldig maken aan het hanteren van adviesprijzen, zijn diverse keren hard op de vingers getikt.¹⁰² Hoewel in verticale relaties, binnen één distributiekolom, advies-tarieven alsook maximumprijzen zijn toegestaan, luistert de rol van brancheorganisaties in dit opzicht nauw omdat dit horizontaal een effect op de gehanteerde prijzen teweegbrengt.¹⁰³ De brancheorganisaties voor psychologen en psychotherapeuten kregen weliswaar bij de Rechtbank Rotterdam deels gelijk omdat werd vastgesteld dat de NMa onvoldoende aandacht had besteed aan de economische effecten van de advies-tarieven; toch verklaarde de NMa de bezwaren alsnog ongegrond omdat de adviestarieven in de praktijk niet zonder betekenis waren. Het feit dat de tarieven zonder druk of dwang, en dus zuiver als advies, golden, is volgens de NMa niet relevant. Ook zonder dat kunnen de adviestarieven ertoe leiden dat leden met een zekere mate van zekerheid kunnen voorzien welk prijsbeleid hun concurrenten zullen volgen. Of dat het geval is, hangt af van de economische en juridische context. Gezien het aantal aangesloten psychologen en psychotherapeuten, zijn de verenigingen als gezaghebbend te beschouwen. Bovendien vormen de ta-

rieven elementen van concurrentie tussen de betrokken partijen op de markt.

De laatste jaren staat civielrechtelijke afwikkeling van schade als gevolg van kartels in de belangstelling. Tot nu toe heeft dit tot weinig zaken geleid, maar dat kan veranderen. Ten aanzien van een Italiaans kartel van verzekeringsmaatschappijen werd uitgemaakt dat eenieder de nietigheid van kartelafspraken kan invoeren en, indien er een causaal verband bestaat tussen de afspraak en de schade, deze schade kan vorderen.¹⁰⁴ Het Europees en Nederlands mededingingsrecht bevatten geen concrete regels ter zake en laat dit aan het nationale (proces)recht over, met dien verstande dat het gelijkwaardigheids- en doeltreffendheidsbeginsel toepasselijk zijn. Doeltreffend is in dit verband niet alleen reële schade, maar ook gederfde winst en rente.

Vrijgestelde samenwerkingsovereenkomsten en joint ventures

Samenwerking tussen bedrijven, ook als deze concurrenten van elkaar zijn, kan onder omstandigheden wel geoorloofd zijn. De diverse Vrijstellingsverordeningen inzake horizontale overeenkomsten stellen een aantal van dergelijke overeenkomsten vrij, mits bepaalde marktaandeeldrempels niet worden overschreden en er geen hard core restricties zijn.¹⁰⁵ De horizontale richtsnoeren verduidelijken met voorbeelden wat wel en niet is toegestaan. Samenwerking op het gebied van onderzoek en ontwikkeling heeft in het algemeen minder negatief effect op de mededinging dan bijvoorbeeld gezamenlijke marketing en verkoop, waarbij immers de concurrentievoorwaarden gezamenlijk worden vastgesteld. Gezamenlijke productie is vaak wel geoorloofd, vooral als het voor beperkte duur is en volgt op een gezamenlijk onderzoeks- en ontwikkelings-traject, bijvoorbeeld van medicijnen. Bepaalde bepalingen ter zake van technologieoverdracht (inclusief de licentiëring

van software), zoals bijvoorbeeld de afspraak octrooien van de ander niet aan te vechten, zijn mededingingsbeperkend, terwijl licentieovereenkomsten op zichzelf doorgaans niet mededingingsbeperkend zijn. Specialisatieovereenkomsten, waarbij concurrenten afspreken zich ieder op een eigen terrein te focussen, zijn om voor de hand liggende redenen aan zeer strenge eisen onderworpen.

Ingeval in een onderneming zeggenschap wordt uitgeoefend door meer dan één andere onderneming ('gezamenlijke zeggenschap'), is sprake van een gemeenschappelijke onderneming, ofwel een *joint venture*.¹⁰⁶ Van gezamenlijke zeggenschap is sprake indien twee of meer ondernemingen of personen de mogelijkheid hebben een beslissende invloed op een andere onderneming uit te oefenen. Beslissende invloed betekent in dit verband dat men bij machte is maatregelen die het strategische commerciële gedrag van de onderneming bepalen, te blokkeren.¹⁰⁷ Het gaat om beslissingen met betrekking tot onder andere investeringen en dienstverlening, ondernemingsstrategie, goedkeuring van jaarlijkse begrotingen, de goedkeuring van het businessplan, het dagelijks bestuur en de mededingingsstrategie, strategische beslissingen (zoals de benoeming van het management), beslissingen ten aanzien van de belangrijkste leverings- en distributiecontracten, vetorecht over businessplannen. Het is niet vereist dat de moederondernemingen alle vetorechten hebben. Afhankelijk van de omstandigheden kan het voldoende zijn dat er slechts sprake is van een paar, of zelfs één, van deze vetorechten.

106 Het is in deze kroniek niet mogelijk alle hiervoor genoemde samenwerkingsvormen te behandelen. Een veelvoorkomende samenwerkingsvorm van samenwerking tussen bedrijven, de *joint venture*, licht ik eruit vanwege de overvloedige jurisprudentie. Art. 3 Verordening (EG) nr. 139/2004 EG-Concentratieverordening, *PbEG* 2004, L 24/1.

107 Zie bijvoorbeeld NMa besluit 1998, nr. 890/ECN-KEMA. Wanneer er meer dan twee moederondernemingen zijn, gaat het om vetorechten ten aanzien van beslissingen als de begroting, het bedrijfsplan, belangrijke investeringen of de benoeming van de directie. Voor het verkrijgen van gezamenlijke zeggenschap is het evenwel niet vereist dat de moederondernemingen bij machte zijn een beslissende invloed uit te oefenen op het bestuur van de gemeenschappelijke onderneming.

102 NMa besluit van 21 december 2006, zaak 3309/263 (Psychologen); zie ook Rb. Rotterdam 17 juli 2006, nr. MEDED 05/2213 t/m 2215-WILD, LJN AY4928.

103 Besluit vrijstellingen samenwerkingsovereenkomsten detailhandel, *Stb.* 1997, 704. Dit besluit is per 1 januari 2008 vervallen.

104 HvJEG 13 juli 2006 (Manfredi), C-295/04 t/m C-298/04, *Jur.* 2006, I-6619.

105 Verordening (EG) nr. 2658/2000 Specialisatieovereenkomsten, *PbEG* 2000, L 340/3; Verordening (EG) nr. 2659/2000 O&O overeenkomsten, *PbEG* 2000, L 304/7; Richtsnoeren horizontale samenwerkingsovereenkomsten, *PbEG* 2001, C3/02.

Ten aanzien van de toepasselijkheid van de mededingingsregels wordt onderscheid gemaakt tussen twee soorten joint ventures, namelijk *concentratieve* en *coöperatieve* joint ventures. Een concentratieve joint venture valt onder de concentratieregels van de Europese Concentratieverordening/34 Mw. Op een coöperatieve joint venture zijn de artt. 81 (82) EG en 6 (en 24) Mw van toepassing.¹⁰⁸ Bij een concentratieve joint venture moet de gemeenschappelijke onderneming op duurzame basis werkzaam zijn en de gemeenschappelijke onderneming moet werkzaam zijn op een markt en daar alle functies van een zelfstandige economische eenheid vervullen.¹⁰⁹ Het moet, met andere woorden, om een compleet bedrijf gaan (een 'full function' joint venture), dat eigen personeel, middelen, knowhow, zelfstandig financieel beleid en dergelijke heeft en niet of nauwelijks voor de moederondernemingen werkt.

Een concentratieve joint venture wordt beoordeeld onder de regels van het concentratietoezicht. Dit betekent dat wordt bekeken of de omzetrempels worden behaald, hetgeen meldingsplicht bij de Europese Commissie dan wel de NMa kan opleveren. De toetsing die na melding wordt uitgevoerd, is op basis van het concentratietoezicht, dus primair op basis van de marktaandelen van partijen in het licht van de aard en structuur van de relevante markt en de andere aanwezige partijen. Partijen achten het vaak gunstig als hun joint venture onder het concentratietoezicht valt, omdat dit relatief snel duidelijkheid schept. Non-concurrentiebedingen, bijvoorbeeld, worden dan als nevenrestrictie bij een concentratie beoordeeld.¹¹⁰

Een coöperatieve joint venture wordt door middel van self-assessment onder de kartelbepalingen getoetst. Met name als er coördinatie(gevaar) is, dat wil zeggen dat prijsafstemming, marktverdeling enzovoort voor de hand liggen, zal

108 Zie MvT Mededingingswet, par. 10.4; zie ook het inleidende artikel 'De joint venture in het mededingingsrecht', in de reader p. V-3 e.v.

109 NMa besluit 10 december 1998, zaak 1073 (Westland); NMa besluit 22 februari 1999, zaak 1124 (AVL – BAG); NMa besluit 16 juli 1999, zaak 1551 (Hermans Holding – Beleggingsmaatschappij Scholtens – Standaard Boekhandel).

110 Rb. Groningen 17 november 2006 (CBR/EOC), nr. 87222 KG ZA 06-327, LJN AZ5886.

de samenwerking mededingingsbeperkend zijn.

Interpay, een joint venture van de banken, werd door de NMa bijvoorbeeld beoordeeld als coöperatieve joint venture die als gezamenlijk verkoopkantoor fungeerde, waardoor de mededinging werd beperkt.¹¹¹ De NMa meende dat er geen sprake was van zelfstandig bestuur.

Verticale overeenkomsten

Verticale overeenkomsten, overeenkomsten tussen bijvoorbeeld leveranciers en hun distributeurs, zullen in het algemeen minder snel mededingingsbeperkend zijn dan horizontale bepalingen. Bepaalde bepalingen in verticale relaties zijn echter hard core restricties. Leveranciers mogen hun distributeurs geen vaste of minimumprijzen opleggen omdat dit de concurrenten binnen één *brand* beperkt. Het toewijzen van een gebied aan distributeurs is toegestaan, maar passieve verkoop (op initiatief van de klant) mag niet aan banden worden

gelegd. Er gelden speciale regels voor selectieve distributie, agentuur, franchising enzovoort.

De Vrijstellingsverordening Verticalen geeft groen licht voor diverse restricties, mits de marktaandelengrens niet is overschreden. De bijbehorende richtsnoeren geven uitleg daarbij, maar ook voor de wijze van beoordeling als de marktaandelengrens wel wordt overschreden. Het past niet in het bestek van deze kroniek om hierop in te gaan. Wel komen enkele belangwekkende beslissingen en uitspraken aan de orde.

Adviesprijzen zijn in verticale relaties toegestaan, maar als druk of dwang op naleving daarvan bestaat, is volgens de verticale richtsnoeren sprake van verboden prijsbinding. In de zaak-MF Design/Eastborn stond de vraag centraal of de leverancier een duurovereenkomst mocht opzeggen omdat de distributeur de adviesprijs van de leverancier niet naleefde.¹¹² De distributeur verkocht via haar website met een fikse korting. De

111 NMa besluit op bezwaar 21 december 2000, zaak 2910; NMa besluit 28 april 2004, zaak 2910 (Interpay).

112 Rb. Almelo 10 mei 2006 (MF Design/Eastborn), nr. 71739/HA ZA 05-569, LJN AX1494.

rechtbank concludeert dat, nu er geen wilsovereenstemming was wat betreft de prijs, de opzegging niet strijdig is met het mededingingsrecht. Daar is in het licht van Adalat¹¹³ wel iets voor te zeggen: immers, bij afwezigheid van wilsovereenstemming is er geen overeenkomst. De dreiging met opzegging zou wel kunnen kwalificeren als een vorm van dwang. De horizontale richtsnoeren binden overigens niet, dus wellicht is de rechtbank hier bewust een andere weg ingeslagen.

Een algemene conclusie is nog niet te trekken. In de zaak-Make it Easy/Vloet¹¹⁴ bijvoorbeeld kwam de voorzieningenrechter ook op een andere conclusie uit, zonder stil te staan bij de vraag of er wilsovereenstemming was. Dit betrof een beslissing inzake franchise. Over franchise en verticale prijsbinding werden meer uitspraken gedaan, zij het met uiteenlopende conclusies. Ten aanzien van De Zuivelhoeve werd geoordeeld dat, hoewel de prijspolitiek van De Zuivelhoeve riekte naar sturing van prijzen, er geen prijzen zijn voorgeschreven.¹¹⁵ Inzake Woonconcept¹¹⁶ werd wel verticale prijsbinding aangenomen, omdat de bij de franchiseformule aangesloten klusjesmannen slechts klussen mogen verrichten in opdracht van de franchisegever binnen een exclusief toegewezen rayon en ook hun inkoop bij de franchi-

segever moeten doen. De franchisenemer is daardoor geheel ondergeschikt aan de franchisegever. De overeenkomst is erop gericht de concurrentie tussen de klusjesman en de franchisegever uit te schakelen alsook tussen de klusjesmannen onderling.

Op deze uitspraak valt wel wat af te dingen. De rechtbank verzaakt om de merkbaarheid te onderzoeken. Verder is er in iedere franchiserelatie een zekere mate van ondergeschiktheid, omdat ten behoeve van het bewaken van de uniformiteit van de formule, de franchisegever de franchisenemer instructies mag geven en mag controleren. Ook centrale inkoop, indien nodig voor gezamenlijke identiteit en/of kwaliteit, is daarbij toegestaan. Ten slotte is het, kijkend naar de economische impact van de afspraken, de vraag of het beperken van *intra-brand* concurrentie wel zo problematisch is als de rechtbank aanneemt, in het geval er voldoende *interbrand* concurrentie bestaat.

In diverse gevallen werd een overeenkomst nietig verklaard omdat de opzeggingsgrond strijdig met het mededingingsrecht was. In de zaak-Blokker/Batavus had Batavus de duurrelatie met rijwielhandelaar Blokker onder druk van haar andere klant Euretco beëindigd vanwege door Blokker gehanteerde verkoopprijzen.

Erkenningsregelingen

Een ander type overeenkomst betreft erkennings- en certificeringsregelingen. Deze zijn toegestaan mits aan bepaalde voorwaarden is voldaan.¹¹⁷ Een transpa-

rante en toegankelijke erkenningsregeling die objectieve eisen stelt en waarbij de toelating onafhankelijk getoetst wordt (beroepsmogelijkheid), heeft geen mededingingsbeperkend effect. Als minder dan 20 procent van de marktdeelnemers zijn aangesloten bij de regeling, is er overigens onvoldoende effect om van een merkbare mededingingsbeperking te spreken. Dat laatste was aan de orde in de zaak-Agrofino/SRB en SET¹¹⁸, waar de Rechtbank Den Haag in de bodemprocedure, anders dan de voorzieningenrechter, concludeerde dat aan de grens van 20 procent niet was voldaan.

In het reglement van de Golfbond staat dat aanmelding voor het GVB-examen slechts kan geschieden door een door de Professional Golfers Associatie Holland erkende professional. Twee daarbij niet aangesloten golfprofessionals, die hun opleiding elders genoten, klaagden hierover tevergeefs bij de NMa. Het CBB kwam tot een andere conclusie.¹¹⁹ Zij kon niet vaststellen dat het betrokken reglement noodzakelijk is in verband met de organisatie van sportwedstrijden. De verplichtingen berusten evenmin op zuiver sportieve overwegingen, maar worden gerechtvaardigd door de Golfbond uit capaciteitsoverwegingen. Het is onduidelijk of de gehanteerde criteria objectief noodzakelijk zijn om de beoogde doelen te bereiken. De NMa had onvoldoende onderzocht of het reglement proportioneel is met het nagestreefde doel.

113 HvJ EG 6 januari 2004 (Adalat), gevoegde zaken C-2/01 P en C-3/0, *Jur.* 2004, I-23.

114 Hoger beroep is ingesteld. Voorzieningenrechter Rb. 's-Gravenhage 19 februari 2007, LJN BA0407, *Actualiteiten Mededingingsrecht* 2007, nr. 5, p. 97, m.nt. ten Broeke.

115 Rb. Almelo 15 september 2006 (De Zuivelhoeve), nr. 80633/GK ZA 06-215, LJN AY8624.

116 Rb. Assen 13 december 2006 (Woonconcept Service), nr. 50106/HA ZA 05-58, LJN AZ5003.

117 NMa Richtsnoeren Samenwerking Detailhandel.

118 Rb. Den Haag 1 februari 2006 (Agrofino/SRB en SET), nr. 243470, LJN AV0892.

119 CBB 2 mei 2006 (NGF), nr. AWB 05/115, LJN AX0125; Rb. Rotterdam 29/30 december 2004, nr. MEDED 03/273-LAME, LJN AS9177.

CURSUS FRANS ONDERNEMINGSRECHT

Deze cursus heeft als doel de cursisten bekend te maken met de rechtsvormen van de belangrijkste commerciële vennootschappen en met de overeenkomsten die door Nederlands-Frans zakenpartners worden gebruikt.

(Taal: Frans / Taalniveau: A2-1, / Talen ter ondersteuning: Nederlands en Engels).

Data van de cursus (Dinsdag van 17 tot 19 uur)

Module 1: Commerciële vennootschappen S.A., S.A.S en S.A.R.L.: 6 en 13 oktober 2009

Module 2: Overeenkomst van opdracht: 3 en 10 november 2009

Module 3: Distributie- en agentuurovereenkomsten: 1 en 8 december 2009

1 module: 280 euro's

Spreker: *Mr. Fanny Marie Brisdet is Française en advocaat-partner bij het advocatenkantoor BRISDET SPIEGELER te Den Haag. Mr. Brisdet is afgestudeerd in rechten in Frankrijk en in Nederland en is voorzitter van de Stichting voor Nederlands-Frans juristen. Mr. Brisdet is drietalig.*

Meer informatie: cursussen@maisondescartes.nl

VIJZELGRACHT 2A 1017 HR, AMSTERDAM

TEL 31 (0)20 531 95 01 FAX 31 (0)20 531 95 15 www.maisondescartes.com

VOX ET
LINGUA

Vertalingen (gewaarmerkt)

Da Costakade 8-huis
1052 SJ Amsterdam

Mobiel 06-20004823
Telefoon 020-6167821
E-mail vox@euronet.nl
Internet www.voxetlingua.nl

VOX ET LINGUA

ALT KAM BOER ADVOCATEN

CIVIELE CASSATIE ?

- prijsafspraken mogelijk
- ook op basis van toevoeging
- zie onze website voor voorbeeldzaken

Info: mr H.J.W. Alt, Pb. 82228, 2508 EE Den Haag
Tel.: 070 - 358 94 79, fax: 070 - 358 51 97
alt@altkamboer.com, www.altkamboer.com

TOGA
atelier
Schout & Katsantonis
www.toga.net

- Rijsleverancier
- Toga's op maat van eerste kwaliteit stof
- Korte levertijd
- Bef cadeau bij bestelling toga

Industrieweg 51
Tel. 010 - 245 07 66

3044 AS Rotterdam
Fax 010 - 245 07 67

Wetenschapper vindt

Hans den Tonkelaar

'Meer advocaten zouden rechter-plaatsvervanger moeten worden'

Oneindig lijkt het aantal vereisten dat aan kandidaat-rechters wordt gesteld, en desondanks worden het er steeds meer. Terwijl het toch gewoon gaat om goed kunnen luisteren en onpartijdigheid. Omdat advocaten doorgaans ook over deze vaardigheden beschikken, kunnen zij prima doorstromen tot het rechtersambt, meent prof. mr. Hans den Tonkelaar, die op woensdag 2 september zijn oratie uitsprak bij het aanvaarden van de leerstoel Rechtspraak.

.....
Michel Knapen
journalist
.....

Gezocht: een schaap met vijf poten. Want ga maar na welke eisen er doorgaans aan een rechter worden gesteld. Tot zijn functieprofiel behoren – aldus de vacatureteksten – integriteit, zelfvertrouwen, stevigheid, luisteren, mondelinge en schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid, probleemanalyse, oordeelsvorming, prioritering, besluitvaardigheid, samenwerken, omgevingsbewustzijn, leervermogen en zelfreflectie. Vaak komen daar nog delegeren, sociabiliteit en kennis van en ervaring met de computer bij.

Hans den Tonkelaar, vicepresident van de Rechtbank Arnhem en sinds februari bijzonder hoogleraar Rechtspraak aan de Radboud Universiteit Nijmegen (één dag per week), moet eigenlijk een beetje gniffelen om al die competenties die rechters zouden moeten bezitten. 'In de kern zijn er enkele klassieke vaardigheden die rechters moeten bezitten: goed kunnen luisteren, dus ook hoor en wederhoor toepassen, een onderscheid kunnen maken tussen recht en onrecht, en onpartijdigheid.

Deze competenties zijn door de eeuwen gelijk gebleven, ze gelden altijd en overal. Ook in dictaturen, hoewel deze er anders mee omgaan. Dat is ook wat de rechtzoekende van een rechter verwacht, zo blijkt zowel uit de wetenschappelijke literatuur maar ook uit de bellettrie.' De talrijke overige 'moderne' vereisten passen, zo zegt Den Tonkelaar net zo goed bij huisartsen, advocaten of andere professionals. 'Maar het unieke van de rechter zit in de drie klassieke vaardigheden.'

Deze basiskennmerken vormen het wezen van de rechter; andere functievereisten zijn erbij gekomen zonder dat het wezen veranderde, zegt Den Tonkelaar. 'Het gaat dus niet om een schaap met vijf poten. Wel om een hooggekwalificeerde professional die steeds moeilijker te vinden lijkt te zijn.' Met zijn oratie *Optimus iudex* ('de beste rechter'), uitgesproken op 2 september bij het aanvaarden van zijn leerstoel, ging Den Tonkelaar in op het belang van de selectie van Nederlandse rechters.

Al die moderne eisen die aan het rechtersvak worden gesteld, die zijn eigenlijk vanzelfsprekend. Iemand die op één aspect wat minder scoort, is evengoed benoembaar. Dat kan worden bijgespijkerd of met een andere competentie worden gecompenseerd. 'Het is

een verdeling van gewichten. Maar tegelijk wordt het gehanteerd als een checklist, en daar heb ik wat moeite mee. Zeker nu die "checklist" steeds verder wordt uitgebreid: een rechter zou ook nog eens managementkwaliteiten moeten hebben, of inzicht in de bèta-wetenschappen. Dan slaat die lijst wel door.'

Luidruchtig

Een goede selectie bepaalt uiteindelijk wel de kwaliteit van de rechtspraak en daarmee het vertrouwen in de rechtsstaat. Uit klantwaarderingsonderzoeken, die door rechtbanken regelmatig worden uitgevoerd, blijkt dat burgers de kwaliteit van de rechtspraak onveranderd hoog vinden. 'Dat verbaast me niet', reageert Den Tonkelaar. 'Hier wordt goed en integer werk geleverd.' Dat betreft dan wel de burger die om welke reden dan ook de rechtbank bezoekt.

Het algemene vertrouwen van burgers in de rechtspraak, daar schort het wel eens aan, erkent Den Tonkelaar. 'Het onderdeel van burgers loopt vaak via de media en dat kunnen we zelf als organisatie veel moeilijker beïnvloeden. Je moet veel uitleggen, vonnissen goed toelichten en begrijpelijke persberichten schrijven. Dat alles is niet altijd mogelijk, zodat burgers met een onbevredigd gevoel blijven zitten.' En dan zijn er nog advocaten die olie op het vuur gooien door rechters openlijk te bekritisieren en zo voeding geven aan bepaalde bevolkingsgroepen die graag de onderbuik laten opspelen.

Zijn dat niet die advocaten die volgens OM-baas Harm Brouwer óók een verantwoordelijkheid hebben om de rechtsstaat te handhaven? Past al te luidruchtig gedrag daar wel bij, zoals onlangs in de affaire met officier van justitie Koos Plooi, die persoonlijk door enkele advocaten werd bekritiseerd?

Net als velen vindt Den Tonkelaar dat beledigen van andere ambtsdragers te ver gaat. 'Tegelijk is de rol van de advocatuur in de handhaving van de rechtsstaat steeds belangrijker geworden. Advocaten moeten de rechter scherp houden. Ze moeten ervoor zorgen dat hij alle relevante informatie krijgt én ze moeten waken dat hij hoor en wederhoor toepast en onpartijdig is. Ik heb er weinig moeite mee dat advocaten zich dan wel eens luidruchtig opstellen. Als zij de indruk hebben dat er met de toepassing van het procesrecht

'Ik heb er weinig moeite mee dat advocaten zich wel eens luidruchtig opstellen'

iets mis is, moeten ze er constant op blijven hameren. Soms móeten ze stoken. Advocaten als Spong en Boone hebben dat in het verleden regelmatig gedaan en ze hebben zo heel wat in beweging gezet. Een advocaat die terecht stennis schopt, is voor mij nog geen schreeuwlelijk.'

Aanwinst

Want ook rechters kunnen fouten maken. Wat daarbij zeker niet helpt, is om rechters alleen maar op te leiden tot specialisten. 'De beste rechter is een generalist', betoogt Den Tonkelaar in zijn oratie. Dat wil zeggen: rouleren over de verschillende sectoren is helemaal geen gek idee ('en het is ook geen kapitaalvernietiging, zoals SSR-voorzitter Rosa Jansen onlangs beweerde'), ook al worden advocaten steeds vaker wel specialist. 'De rechter bewaakt het eerlijke proces. Je krijgt dat beter in de vingers als je in meerdere sectoren hebt gewerkt. Heb je op onderdelen een kennisachterstand, dan kun je terecht bij een collega, of er wordt een andere rechter ingevlogen. Je moet als rechter weten wanneer je kennis tekortschiet én je moet weten hoe je daarmee moet omgaan. Een goede rechter laat zich niet overtroeven door een gespecialiseerde advocaat.'

Maar een goede rechter ziet wel graag een advocaat als rechter-plaatsvervanger, zegt Den Tonkelaar. 'Advocaten zijn bij uitstek geschikt als plaatsvervangers, hoewel het voor het publiek vaak moeilijk is uit te leggen. Ze kennen het vak en kunnen omgaan met het procesrecht. Advocaten, die per definitie partijdig moeten zijn, kunnen die knop goed omzetten als ze als rechter optreden. Zij zijn een aanwinst voor andere professionals bij de rechtspraak. Jammer dat niet meer advocaten ervoor kiezen om plaatsvervanger of rechter te worden. Misschien ligt het toch aan het salaris!'

colofon

89e jaargang –
25 september 2009 – nr. 12
Verschijnt elke drie weken.

Het **Advocatenblad** is het officiële orgaan van de Nederlandse Orde van Advocaten en wordt uitgegeven door Reed Business bv. De inhoud wordt samengesteld door de van de Orde onafhankelijke redactie, behalve de rubrieken Van de Orde en Disciplinaire beslissingen.

Redactie

mr. L. Bakers
mr. K.A. Boshouwers
mr. A. Groenewoud
dr. L. Hesselink
mr. M.R. Maathuis
mr. R. Malewicz
mr. C.C. Oberman
mr. G.J. van Oosten
mr. L.H. Rammeloo
mr. P.H.E. Voûte

Redactionele bijdragen

Artikelen, met een maximum van 2000 woorden, zijn van harte welkom. Ze kunnen worden gemaild naar: linus.hesselink@reedbusiness.nl, of per post naar Reed Business, t.a.v. L. Hesselink, Postbus 152, 1000 AD Amsterdam. **Informatie:** Linus Hesselink, 020-5159389, fax 020-5159142.

Opleidingspunten verdienen

Het schrijven van 500 woorden 'rechtsliteratuur' levert 1 opleidingspunt op (art. 1 onder f.-3 Verordening op de Permanente Opleiding).

Eindredactie

Linus Hesselink

Bureauredactie

Charlotte Helmer

Orderdacteur

Tatiana Scheltema

Art-direction

PatK, Patrick Keeler

Vormgeving

Dimdim, Dmitry de Bruin
Dik.nu, Dik Visser

Illustratie

Floris Tilanus

Correctie

Sandra Braakmann
Carlijn Urlings

Druk

Den Haag Offset, Rijswijk

Digitaal archief

Advocatenblad sinds 1996
www.advocatenorde.nl,
voor houders van het (gratis)
Baliencertificaat

Juridische vacatures

www.jbb.nl

Orde van de dag

Gratis abonneren op de wekelijkse nieuwsbrief voor advocaten? Stuur een e-mail naar enova@reedbusiness.nl met als onderwerp Inschrijven Orde van de dag.

Advertenties

Brouwer's Direct Marketing bv
Steekterweg 80 G, 2407 BH Alphen
a/d Rijn
tel. 0172-234460,
fax 0172-233017
e-mail: bdmbv@euronet.nl
Advertentietarieven op aanvraag.
Inzendtermijn:
afl. 13: 2 oktober 2009
afl. 14: 30 oktober 2009

Abonnementen

Alle advocaten, leden van de Nederlandse Orde van Advocaten, ontvangen het blad gratis. Adreswijzigingen: Nederlandse Orde van Advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag, tel. 070-3353535, fax 070-3353531.

Niet-leden betalen

€ 214 per jaarabonnement (incl. btw en verzendkosten) en voor de jaarband € 19,50. Studenten 50% korting.

Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan. Opgave via www.reedbusiness.nl of bij onze Klantenservice. Abonnementen lopen automatisch door, tenzij uiterlijk 30 dagen voor de vervaldatum bij onze Klantenservice wordt opgezegd. Dit kan schriftelijk, telefonisch of per e-mail.

Klantenservice

Postbus 4, 7000 BA
Doetinchem
Telefoon: 0314-358358
Fax: 0314-349048
e-mail: klantenservice@reedbusiness.nl

Reed Business bv, waarvan Elsevier Juridisch onderdeel is, legt uw klantgegevens vast voor de uitvoering van de (abonnementen)-overeenkomst, of wanneer u in het kader van dienstverlening contact heeft met Reed Business bv. De gegevens worden tevens gebruikt om u te informeren over producten en diensten van Reed Business bv en zorgvuldig geselecteerde derden. De gegevens kunnen daarnaast aan zorgvuldig geselecteerde derden ter beschikking worden gesteld voor het verstrekken van informatie of aanbiedingen. Ook als u dat niet expliciet heeft aangegeven kunt u per e-mail over gelijksoortige producten en diensten van Reed Business bv worden geïnformeerd, tenzij u daartegen bezwaar maakt. Als u geen prijs stelt op informatie of aanbiedingen per mail of per post dan kunt u dit doorgeven aan Reed Business bv, t.a.v. Adresregistratie, Postbus 808, 7000 AV Doetinchem, of aangeven bij adresregistratie@reedbusiness.nl. Voor meer informatie verwijzen wij u naar het Privacystatement op www.reedbusiness.nl/privacy.

ISSN 0165-1331

Nederlands
uitgeversverbond
Groep uitgevers voor
vak en wetenschap

Pels Rijcken
& Droogleever
Fortuijn *advocaten*
en notarissen

cassatie@pelsrijcken.nl

Van oudsher bij de tijd

Pels Rijcken beschikt al decennia over een gespecialiseerde cassatiesectie. In Den Haag, op loopafstand van de Hoge Raad. Ruim vijftien advocaten combineren kennis van procesrecht en cassatietechniek op het hoogste niveau met expertise op alle belangrijke rechtsgebieden.

Of het nu gaat om een quickscan, een uitvoerig advies of een cassatie-procedure: de cassatieadvocaten van Pels Rijcken werken nauw met u samen aan het hoogst haalbare voor de cliënt. Op verzoek ook al in hoger beroep. Uiteraard met vooraf inzicht in de kosten.

Van onze cursussen weten onze relaties al dat we tips over procederen in appel met plezier delen. Dat doen we ook graag met u.

Neem de proef op de som en mail of bel
Ans van Duijvendijk-Brand
Martijn Scheltema
Gerbrant Snijders
Hans van Wijk
cassatie@pelsrijcken.nl
(070) 515 34 95

www.pelsrijcken.nl

Are you dedicated to deliver?

Join Fortis Escrow & Settlement Services!

Fortis Bank
Nederland

Because of our continuous growth and international expansion we are looking for a **Senior Legal Counsel** to join our team of Escrow specialists in Rotterdam.

Fortis Escrow & Settlement Services is your partner for M&A, cross-border and carbon emission transactions.

For more information please visit our website: **www.fortis-escrow.com**

Mijlpaalarrest

Chris Peeters kijkt terug op Peeters/Gatzen

Hoe liepen de zaken die ten grondslag lagen aan wat later mijlpalen in de jurisprudentie werden? We kijken terug met de advocaten van toen.

‘Ik hoor wel eens dat rechtenstudenten vragen: “Peeters? Van Peeters/Gatzen?” Dat is aardig, meer natuurlijk niet.’

Foto: Erik van der Burgt

alarmbellen rinkelen. Ik kreeg als curator de faillissementspost en daar zat een brief tussen van de makelaar: het huis werd te koop gezet voor 269.000 gulden. Het stonk als de pest, ik moest wat doen!

De Pauliana, dat was het eerste wat bij mij opkwam. Maar dadelijk zou het huis worden verpatst en viste ik achter het net. Ik wilde daarom conservatoir beslag leggen op het pand. Maar dat gaat niet als je de Pauliana inroept: waarom zou je conservatoir beslag leggen op een pand waarvan je stelt eigenaar te zijn gebleven door het inroepen van de Pauliana? Eigenaarsbeslag, zoals sinds 1992 wel kan, bestond nog niet.

Voor conservatoir beslag heb je een geldvordering nodig. Dus heb ik in het verzoek tot beslaglegging en vervolgens in de dagvaarding opgenomen dat mevrouw Gatzen jegens de gezamenlijke crediteuren onrechtmatig gehandeld had. Daarmee kreeg ik een geldvordering en kon ik onmiddellijk conservatoir beslag leggen op het huis. De Rechtbank Breda gaf mij gelijk.

Het Gerechtshof Den Bosch oordeelde echter dat een curator de vorderingen beheert die gefailleerde heeft, en verder niets. De Hoge Raad heeft mijn vordering wél toegewezen: mevrouw Gatzen had jegens de gezamenlijke crediteuren on-

rechtmatig gehandeld.

Tientallen jaren hebben geleerden zich het hoofd gebroken: hoe moeten we dit zien, het past niet in het systeem.

Kort na de uitspraak ben ik door verschillende hoogleraren gebeld. Ze wilden het procesdossier graag inzien en vroegen waarom ik niet voor de Pauliana had gekozen. Voor mij was de uitspraak niets bijzonders. Ik was immers student geweest bij Schoordijk en die gebruikte in zijn colleges al een mooie Duitse term: *Gesamtvertreter*. De curator is *Gesamtvertreter* van de crediteuren.

Bij herhaling heeft de Hoge Raad op het arrest teruggesproken en langzamerhand heeft mijn vordering een eigen naam gekregen: de Peeters/Gatzen-vordering. Primair was het een verklaring voor recht dat mevrouw Gatzen jegens de gezamenlijke crediteuren van Van Rooy een onrechtmatige daad had gepleegd.

Dat de zinsnede uit mijn eerste dagvaarding altijd is blijven voortbestaan, streelt een beetje mijn ego. Van mijn kinderen hoor ik soms dat kennissen die rechten studeren wel eens vragen: “Peeters? Van Peeters/Gatzen?” Ook dat is aardig, maar meer natuurlijk ook niet.’

De kern van Peeters/Gatzen

HR 14 januari 1983, *NJ* 1983, 597

Failissement. Vordering tot schadevergoeding ex art. 1401 BW ingesteld door curator tegen een derde die heeft meegewerkt aan benadeling van de schuldeisers door de gefailleerde. Onder omstandigheden kan er plaats zijn voor het instellen van zo'n vordering door de curator, ook al kwam een dergelijke vordering niet aan de gefailleerde zelf toe (art. 68 Fw; art. 1401 BW).

Jan Pieter Nepveu
journalist

September 1979 vroeg curator Chris Peeters (59) een toevoeging aan voor een procedure *ontbinding overeenkomst actio Pauliana*. Daarmee begon het proces dat zou leiden tot een uitspraak van de Hoge Raad die nog steeds actueel is. Nog altijd biedt de bevoegdheid de ‘Peeters/Gatzen’-vordering in te stellen stof tot discussie tussen geleerden.

Peeters (Rijppaert & Peeters in Oosterhout) trad op als curator in het faillissement van Johannes van Rooy. Hij legt het dossier op tafel. Bovenop ligt de dertig jaar oude toevoegingsaanvraag. Hij maakt zich enigszins vrolijk omdat de rechtbank eigenlijk alleen toestemming gegeven had voor het instellen van de actio Pauliana...

‘Van Rooy was gehuwd met mevrouw Gatzen en het huis was van haar. Hoe was zij daar aangekomen? Voor maar 95.840 gulden had zij het gekocht van een zekere Seco BV, en die had het enkele maanden eerder voor 90.600 gulden gekocht van meneer Van Rooy. Bij mij gingen toen

Mandaatbesluit van de Algemene Raad

De Algemene Raad,

overwegende, dat het gewenst is het Mandaatbesluit van 13 mei 2008 aan te passen, gelet op de intrekking van de Verordening en het reglement op de proeve van bekwaamheid als bedoeld in de algemene wet erkenning EG-hoger-onderwijsdiploma's per 25 september 2008,

besluit

Artikel 1

In dit besluit wordt verstaan onder:

- a *Algemene Raad*:
de Algemene Raad als bedoeld in artikel 18, eerste lid, Advocatenwet;
- b *Deken*:
de deken als bedoeld in artikel 18, eerste lid, Advocatenwet;
- c *Bureau van de Nederlandse Orde van Advocaten*:
het bureau als bedoeld in artikel 33 Advocatenwet;
- d *Algemeen secretaris*:
de secretaris als bedoeld in artikel 34 Advocatenwet;
- e *Hoofd uitvoering wet- & regelgeving*:
de medewerker die als zodanig is aangeduid in het organogram van de Nederlandse Orde van Advocaten van 1 februari 2008;
- f *Manager uitvoering regelgeving*:
de medewerker die als zodanig is aangeduid in het organogram van de Nederlandse Orde van Advocaten van 1 februari 2008;
- g *Manager opleiding*:
de medewerker die als zodanig is aangeduid in het organogram van de Nederlandse Orde van Advocaten van 1 februari 2008;
- h *Senior medewerker bezwaar & beroep*:
de medewerker die als zodanig is aangeduid in het organogram van de Nederlandse Orde van Advocaten van 1 februari 2008;
- i *Juridisch medewerker*:
de medewerker die als zodanig is aangeduid in het organogram van de

Nederlandse Orde van Advocaten van 1 februari 2008.

Artikel 2

De Algemene Raad verleent aan de deken, de algemeen secretaris en de senior medewerker bezwaar & beroep, ieder afzonderlijk de bevoegdheid in naam van de Algemene Raad de volgende besluiten te nemen op:

- a bezwaarschriften in het kader van de Advocatenwet;
- b bezwaarschriften in het kader van de Verordening op de Permanente Opleiding 2000;
- c bezwaarschriften in het kader van het Besluit Aanmerken als Opleiding;
- d bezwaarschriften in het kader van de Stageverordeningen 2005 en 1988;
- e bezwaarschriften in het kader van de individuele opleidingsmaatregelen ex artikel II van de wet van 2 februari 1989 (bijlage bij de Advocatenwet);
- f bezwaarschriften op grond van artikel 4 van de Regeling erkenning EG-beroepskwalificaties advocatuur;
- g bezwaarschriften in het kader van de Wet Openbaarheid van Bestuur.

Artikel 3

De Algemene Raad verleent aan het hoofd uitvoering wet- & regelgeving, de manager uitvoering regelgeving, de manager opleiding en de juridisch medewerker, ieder afzonderlijk de bevoegdheid in naam van de Algemene Raad:

- a kennisgeving te doen van de schrapping van het tableau ex artikel 8, derde lid, Advocatenwet;
- b besluiten te nemen op verzoeken van de Raden van Toezicht aan de Algemene Raad goedkeuring te verlenen aan een stageverkortung, genoemd in artikel 9b, tweede lid, Advocatenwet;
- c besluiten te nemen op ontheffingsverzoeken ex artikel 12, vierde lid, Advocatenwet;
- d individuele opleidingsmaatregelen te treffen op grond van artikel II van de wet van 2 februari 1989 (bijlage bij Advocatenwet);

- e besluiten te nemen op verzoeken tot erkenning van een beroepskwalificatie op grond van artikel 3 jo. 4 van de Regeling erkenning EG-beroepskwalificaties advocatuur;
- f besluiten te nemen op vrijstellingsverzoeken ex artikel 11 Stageverordening 2005;
- g besluiten te nemen op vrijstellingsverzoeken ex artikel 11 Stageverordening 1988;
- h besluiten te nemen op verzoeken tot erkenning als opleidingsinstelling ex artikel 11a, eerste en tweede lid, Stageverordening 2005;
- i besluiten te nemen tot intrekking van de erkenning van een opleidingsinstelling ex artikel 11a, derde lid, Stageverordening 2005;
- j besluiten te nemen tot intrekking van de erkenning van een opleidingsinstelling ex artikel 11a, derde lid, Stageverordening 1988;
- k besluiten te nemen betreffende deelname aan het onderwijs van de Beroepsopleiding ex artikel 13, vierde lid, Stageverordening 2005;
- l besluiten te nemen op verzoeken tot het afleggen van een toets na schrapping ex artikel 14, negende juncto tiende lid, Stageverordening 2005;
- m besluiten te nemen betreffende deelname aan het examen van de Beroepsopleiding ex artikel 14, elfde lid, Stageverordening 2005;
- n besluiten te nemen op vrijstellingsverzoeken ex artikel 15, eerste en derde lid, Stageverordening 2005;
- o besluiten te nemen op vrijstellingsverzoeken ex artikel 15, eerste en vijfde lid, Stageverordening 1988;
- p besluiten te nemen op verzoeken betreffende artikel 1 sub f, vierde lid, Verordening op de Permanente Opleiding 2000;
- q besluiten te nemen op verzoeken tot erkenning als opleidingsinstelling ex artikel 4, eerste en tweede lid, Verordening op de Permanente Opleiding 2000;

- r besluiten te nemen tot intrekking van de erkenning als opleidingsinstelling, genoemd in artikel 4, derde lid, Verordening op de Permanente Opleiding 2000;
- s besluiten te nemen op ontheffingsverzoeken ex artikel 5 Verordening

op de Permanente Opleiding 2000;

t besluiten te nemen op verzoeken om informatie als bedoeld in de Wet Openbaarheid van Bestuur.

Artikel 4

Dit besluit treedt in werking op 15 sep-

tember 2009 en komt in de plaats van het besluit van de Algemene Raad van 13 mei 2008. Aldus besloten door de Algemene Raad op 31 augustus 2009.

Interim-regeling

Aanpassingen strafpiketregeling per 21 september 2009 aan de ontwikkelingen in de rechtspraak

Naar aanleiding van de uitspraken van het Europees Hof in onder meer de zaken Salduz en Panovits en de uitspraken van de Hoge Raad van 30 juni j.l. voeren het Ministerie van Justitie, de Nederlandse Orde van Advocaten, het Openbaar Ministerie, de politie en de Raad voor Rechtsbijstand overleg over noodzakelijke aanpassingen van het beleid en de piketregelingen.

Zoals u waarschijnlijk wel bekend is, wordt door de politie naar aanleiding van deze rechterlijke uitspraken in de praktijk al enige tijd bij wijze van voorlopige maatregel de melding van de inverzekeringsstelling van verdachten naar voren gehaald (zie de standpunten van het Wetenschappelijk Bureau van het Openbaar Ministerie, te vinden op www.om.nl, zoeken op Salduz). Het naar voren halen van de inverzekeringsstelling gebeurt om piketbijstand aan verdachten voorafgaand aan het politieverhoor binnen een responstijd van vier uur na het uitgaan van de melding vanuit de politie mogelijk te maken.

Het overleg over de definitieve aanpassingen die in de piketregelingen en in andere regelingen nodig zijn, is nog volop gaande. Zo zal de responstermijn in de verdere toekomst bekort moeten worden naar twee uur. In de praktijk zijn echter volgens de overlegpartners nu al een aantal voorlopige maatregelen nodig, die niet op de definitieve regeling kunnen wachten. Over die voorlopige maatregelen en veranderingen gaat deze brief.

Wijziging huidige praktijk

Zoals gezegd vragen de rechtsbescherming van verdachten en ontwikkelingen in de rechtspraak om veranderingen in de huidige uitvoeringspraktijk van het strafpiket. Niet alleen moeten verdachten sneller rechtsbijstand krijgen, maar ook het aantal gevallen waarin piketbijstand moet worden verleend, zal aanzienlijk toe kunnen nemen. In dat kader zijn wijzigingen nodig van de beschikbaarheid en bereikbaarheid van de advocatuur en de piketcentrale, die werkt voor de hofressorten Amsterdam, Arnhem en Den Haag. Het is van groot belang dat zich geen knelpunten voordoen. Indien advocaten onvoldoende beschikbaar of bereikbaar of zijn, heeft dat op de eerste plaats tot gevolg dat veel tijd besteed moet worden aan het vinden van passende oplossingen, die op hun beurt weer leiden tot vertraging bij het doorgeven van andere piketmeldingen en die ook nadelige gevolgen kunnen hebben voor de bereikbaarheid van de piketcentrale. Maar nog belangrijker is dat verdachten te lang van piketbijstand verstoken blijven.

Daarom doen de Nederlandse Orde van Advocaten en de Raad voor Rechtsbijstand in het kader van een goede en zorgvuldige rechtsbijstandverlening aan verdachten en een ordelijk procesverloop een *klemmend beroep* op de medewerking van alle strafpiket-advocaten aan een aantal korte termijnveranderingen, die per 21 september 2009 ingaan. Deze korte termijnveranderingen moeten waarborgen dat een verdachte daadwerkelijk binnen een responstijd van vier uur na

het uitgaan van een melding vanuit de politie door een advocaat wordt bezocht.

Veranderingen in bereikbaarheid en beschikbaarheid

In het overleg met de bovengenoemde partijen is tot de volgende veranderingen besloten:

1. In hofressorten waar meldingen via de piketcentrale worden doorgegeven (Amsterdam, Arnhem en Den Haag) zal de piketcentrale de piketmeldingen voorlopig op de nu gebruikelijke wijze per per fax / telefoon uitdoen. De piketcentrale is tussen 08.00 en 20.00 uur operationeel.
2. In de nabije toekomst gaat de piketcentrale de meldingen aan advocaten uitdoen via SMS. Nadere gegevens kunnen dan door de advocaat worden opgehaald van een beveiligde webapplicatie. De datum waarop dit in zal gaan, mogelijk vanaf week 43, wordt nog nader bekend gemaakt.
3. Voor de hofressorten Leeuwarden en 's Hertogenbosch blijft gelden dat de politie rechtstreeks aan de advocaat meldt. Wel gelden voor advocaten in deze ressorten dezelfde bereikbaarheids- en beschikbaarheidstijden als hieronder zijn aangegeven.
4. Een piketdienst duurt 24 uur: van 20.00 uur 's avonds vóór de dag waarop u bent ingeroosterd tot 20.00 uur van de ingeroosterde dag. Dienstdoende piketadvocaten moeten tussen 08.00 en 20.00 uur voortdurend bereikbaar zijn om meldingen te ontvangen.

5. Meldingen vanuit de politie na 20.00 uur worden door de piketcentrale de volgende morgen direct uitgemeld aan de dienstdoende advocaat. Het kan echter zijn dat u in een sporadisch geval (levensdelicten, gijzelingen en ontvoeringen) vóór 08.00 uur mobiel wordt gebeld om tijdens nachtelijke uren rechtsbijstand te verlenen.
6. De piketadvocaat behoort de verdachte te bezoeken binnen vier uur na het tijdstip waarop de politie de melding uit heeft laten gaan. De termijn van vier uur begint te lopen op het moment van de verzending van de melding door de politie aan de piketcentrale, of, na 20.00 uur als op dat moment de piketcentrale gesloten is, vanaf 08.00 uur, het openingstijdstip van de piketcentrale.
7. In de regel zal een politiebureau, behalve in de uitzonderingsgevallen zoals bedoeld onder 5, na 21.00 uur 's avonds niet toegankelijk zal zijn. Bespreekt u zonodig met de politie dat u de verdachte de volgende morgen wilt spreken.
8. De piketcentrale doet slechts één maal de melding aan de dienstdoende piketadvocaat. Deze moet dan naar de piketcentrale binnen een uur op de melding reageren. Van de piketadvocaat wordt immers verwacht dat hij op de piketdag volledig beschikbaar en bereikbaar is.
9. Indien blijkt dat de piketadvocaat niet bereikbaar is en niet reageert dan vervalt voor hem de piketmelding en dan gaat de melding over naar de reserve, zie op de lijst en zo verder.
10. Er wordt door de piketcentrale een aantekening gemaakt van niet bereikbaarheid van de advocaat en deze informatie wordt aan de Raad voor Rechtsbijstand doorgegeven. De Raad onderzoekt de non-respons en vraagt de advocaat om een reactie. De Raad kan als daar een aanleiding voor is tot actie overgaan, dat wil zeggen waarschuwing en bij onverhoopte herhaling tijdelijke uitschrijving en uitein-

- delijk schrapping van de piketlijst.
11. Indien de verdachte vraagt om een voorkeursadvocaat dan benadert de piketcentrale telefonisch één maal de voorkeursadvocaat, namelijk degene die is aangegeven in het meldbericht vanuit de politie. Is deze niet bereikbaar dan wordt vanwege de noodzakelijke snelheid de dienstdoende piketadvocaat benaderd. Op de melding aan de piketadvocaat wordt de naam van de voorkeursadvocaat vermeld. Ook de voorkeursadvocaat krijgt bericht. De piketcentrale houdt bij het uitmelden geen rekening met meldingen van advocaten, die de piketcentrale zelf benaderen en aangeven dat zij als voorkeursadvocaat willen optreden.
12. Elke advocaat kan optreden als voorkeursadvocaat, ook als deze buiten arrondissement/ressort kantoor houdt. Zoals tot nu toe praktijk is, ontvangen alleen bij de Raad ingeschreven piketadvocaten echter de piketvergoeding.
13. Indien de piketadvocaat teveel meldingen krijgt dan kan hij zelf een vervanger benaderen. Hij blijft wel verantwoordelijk dat het piket daadwerkelijk plaatsvindt. De vervanger moet om voor vergoeding in aanmerking te komen wel op piketlijst staan.
14. De vergoeding voor werkzaamheden van piketadvocaten, die een verdachte naar aanleiding van een verzoek om piketbijstand vanuit de politie bezoeken, bedraagt forfaitair één maal 1 punt en geldt voor alle rechtsbijstand tot aan het moment van behandeling van een eventuele vordering tot bewaring. De "gewone" piketvergoeding derhalve. Deze vergoeding wordt echter ook betaald indien de piketadvocaat naar aanleiding van een piketmelding een verdachte heeft bezocht die uiteindelijk niet in verzekering wordt gesteld.

In het standpunt van het Wetenschappelijk Bureau van het Openbaar Ministerie worden strafbare feiten onderverdeeld in de categorieën A, B en C. Voor een nadere uitleg wordt verwezen naar de bijlage bij deze brief.

De feiten in de A en B categorie betreffen strafbare feiten waarvoor in verzekeringstelling mogelijk is. Deze zaken

vallen binnen het bereik van de piketregeling.

In de C-categorie is *geen in verzekeringstelling* mogelijk. Uitgangspunt is dat in de C-categorie geen gesubsidieerde rechtsbijstand wordt verleend. De verdachte in deze categorie die een advocaat wil consulteren, moet dat zelf regelen en betalen.

Aanvullende regels voor minderjarige verdachten

Het hiervoor vermelde ten aanzien van piketbijstand geldt voor alle verdachten, ongeacht of ze meerderjarig of minderjarig zijn. In aanvulling daarop geldt specifiek voor minderjarige verdachten nog het volgende: de minderjarige verdachte kan te kennen geven dat hij wil dat een advocaat het politieverhoor van de minderjarige bijwoont. Dat recht heeft de verdachte ongeacht de ernst van de zaak; ook bij feiten waarvoor geen in verzekeringstelling mogelijk is. Indien in een zaak uit de A- of B-categorie de advocaat een of meer verhoren bijwoont, is er een extra forfaitaire opslag van in totaal 1 punt, bovenop de gewone piketvergoeding van 1 punt. In zaken die een voltooid levensdelict betreffen, bedraagt deze extra forfaitaire opslag in totaal 4 punten. Omdat voor minderjarigen andere vergoedingsregels gelden, is voor het declareren van piketverrichtingen voor minderjarigen een apart formulier vastgesteld. Dit formulier moet worden gedownload via www.rvr.org (Kies "Ik ben advocaat of mediator", klik vervolgens in de linkerkolom op "download formulieren", en kies daarna het formulier in de lijst onder het kopje onder "vergoedingen").

C- Categorie minderjarigen: indien de advocaat na een melding vanuit de politie een of meer verhoren bijwoont in een zaak van een minderjarige in de C-categorie, dan bedraagt de piketvergoeding daarvoor forfaitair 1 punt. De advocaat moet in deze C zaken binnen een uur na het tijdstip waarop de politie de melding uit heeft laten gaan op het politiebureau aanwezig zijn. Omdat de minderjarige verdachte niet in verzekering wordt gesteld bestaat er geen recht op de piketvergoeding van 1½ punt.

1 Deze responstijd wordt 30 minuten zodra de meldingen per sms en e-mail doorgegeven worden en de melding op de server van de piketcentrale gelezen kan worden.

Informatie voor advocaten in de Ressorten 's-Hertogenbosch en Leeuwarden

In de ressorten 's-Hertogenbosch en Leeuwarden wordt zoals gezegd niet gewerkt met een piketcentrale. Wel gelden voor advocaten dezelfde bereikbaarheids- en beschikbaarheidstijden als hiervoor zijn aangegeven. Omdat in de ressorten 's-Hertogenbosch en Leeuwarden de bereikbaarheid van de piketadvocaat per fax af en toe tekort schiet, zal in die ressorten de piketadvocaat ook via zijn mobiel direct bereikbaar moeten zijn indien hij dienst heeft als piketadvocaat. De datum waarop deze werkwijze in zal gaan, wordt nog nader bekend gemaakt. De politiediensten en het OM zullen hiervan op de hoogte gesteld worden.

De Dekens en contactpersonen van de lokale Orden van Advocaten in de ressorten 's-Hertogenbosch en Leeuwarden zijn inmiddels op de hoogte gesteld van deze aanpassingen.

Wij vragen uw medewerking
Inspelen op veranderingen vraagt de medewerking, maar ook begrip van alle betrokkenen. Mogen de Nederlandse Orde van Advocaten en de Raad voor Rechtsbijstand op uw medewerking rekenen? *Wij zijn u daar uiteraard erkentelijk voor!*

Mocht de gevraagde medewerking bij u op problemen stuiten, overweegt u dan of het niet beter is om u als piketdeelnemer terug te trekken. Als u deel blijft nemen, gaan wij uit van uw bereidheid zich te conformeren aan de wijzigingen die in deze brief zijn vermeld.

Mocht u nog vragen hebben, dan kunt u daarvoor het emailadres info@rvr.org gebruiken.

Bijlage

Categorie A

De verdachte kan geen afstand doen van het recht om een advocaat in persoon te raadplegen voorafgaand aan het eerste verhoor. De piketregeling is van toepassing.

Als categorie A-zaken worden aangemerkt:

1. TGO's en TGO-waardige zaken die geen TGO-zaken worden door ondubbelzinnig daderschap.
2. Zaken waarin aan de aanhouding projectmatig opsporingsonderzoek naar zware criminaliteit is voorafgegaan.
3. Zaken met verdachten tussen de 12 en de 18 en verdachten die naar het oordeel van de opsporingsambtenaar zijn aan te merken als een persoon met een kennelijk verstandelijke beperking of cognitieve functiestoornis. Beide subcategorieën vallen echter alleen in de A-categorie als deze betrekking hebben op misdrijven die strafbaar zijn gesteld in het Wetboek van (Militair) Strafrecht, als:
 - er een overleden slachtoffer is;
 - de strafbedreiging 12 jaar of meer bedraagt;
 - de strafbedreiging minder dan 12 jaar bedraagt en er sprake is van evident zwaar lichamelijk letsel;
 - het gaat om een zedendelict met een strafbedreiging van 8 jaar of meer of om seksueel misbruik in een afhankelijkheidsrelatie.
4. Andere gevoelige zaken. Er is in elk geval sprake van een gevoelige zaak indien het optreden van de politie en het OM in een concreet geval maatschappelijk dan wel politiek grote belangstelling ondervindt of kan ondervinden. Te denken valt hierbij aan zware zedendelicten, zinloos geweld, ernstige medische fouten, terrorisme of zaken waarin de verdachte, het slachtoffer/de aangever of een andere betrokkene landelijk of lokaal grote bekendheid geniet vanwege zijn of haar positie of functie.

Categorie B

Categorie B wordt gevormd door alle zaken waarin verzekeringstelling mogelijk is en die niet vallen onder categorie A. De piketregeling is van toepassing, tenzij de verdachte afstand doet van het recht om een advocaat te raadplegen voorafgaand aan het eerste verhoor. Dit dient te worden gerelateerd in een proces-verbaal.

Categorie C

Alle zaken waarin geen verzekeringstelling mogelijk is. De piketregeling is niet van toepassing. Indien de advocaat na een melding vanuit de politie een of meer verhoren bijwoont in een zaak van een minderjarige in de C-categorie, dan bedraagt de vergoeding daarvoor forfaitair 1 punt.

Cursuskalender

november 2009

VSO-cursussen

Effectenrecht 2 en 3 november	13 VSO/PO-punten
Gebiedsontwikkeling: privaats- en publiekrechtelijke aspecten 9 en 10 november	13 VSO/PO-punten
Personen- en familierecht 9 en 10 november	13 VSO/PO-punten
Intellectuele eigendom in de marketing 11 en 25 november	10 VSO/PO-punten
Vennootschapsrecht basis 19 en 20 november	13 VSO/PO-punten
Burgerlijk procesrecht 19 en 20 november	13 VSO/PO-punten
Financiering en zekerheden 23 en 24 november	13 VSO/PO-punten
Europees recht voor de praktijk 23 en 24 november	13 VSO/PO-punten
Strafrecht: de advocaat in mega strafzaken 25 en 26 november	13 VSO/PO-punten
Contracten maken en beoordelen 26 en 27 november	13 VSO/PO-punten
Beslag- en executierecht 30 november en 1 december	12 VSO/PO-punten

PAO-cursussen

Het kort geding 3 november	4 PO-punten
Tweedaagse verdiepingscursus Arbeidsrecht 3 en 10 november	12 PO-punten
Driedaagse verdiepingscursus Bestuursrecht 3, 10 en 17 november	18 PO-punten
Actualiteiten Intellectueel Eigendom 4 november	6 PO-punten
Aansprakelijkheid voor medische fouten 5 november	6 PO-punten
De voor- en nadelen van huwelijksvoorwaarden 12 november	5 PO-punten
Staatssteun en aanbesteding bij gebiedsontwikkeling 17 november	4 PO-punten
Praktijkcursus Schuldsanering 17 november	4 PO-punten
Vrij verkeer van werknemers 18 november	5 PO-punten
Fiscale en civielrechtelijke aspecten van het aangaan en beëindigen van arbeidsovereenkomsten 18 november	5 PO-punten
Verdieping Jaarstukken en alimentatie 19 november	6 PO-punten
Koop van onroerende zaken 24 november	4 PO-punten
Balanslezen voor de jurist in de vennootschapsrechtelijke praktijk 26 november en 3 december	12 PO-punten

Voor meer informatie en/of inschrijving: www.cpo.nl

Zeker van uw zaak

Het bureau van de orde

Onderwerp	Telefoonnummer	E-mailadres
Algemene informatie	070-335 35 35	info@advocatenorde.nl
N.a.w.-gegevens advocatuur	070-335 35 29	info@barbeheer.nl
Auditbureau (kwaliteitszorg)	070-335 35 71	audit@advocatenorde.nl
Centrale Controle Verordeningen	070-335 35 26	ccv@advocatenorde.nl
Landelijke financiële bijdrage	070-335 35 23/21	finorg@advocatenorde.nl
Communicatie (o.a. brochures)	070-335 35 52	pr@advocatenorde.nl

Helpdesk

BalieNet-certificaten	070-335 35 86	certificaat@advocatenorde.nl
Overige vragen van advocaten	070-335 35 54	helpdesk@advocatenorde.nl

Opleiding

Beroepsopleiding (09.00–12.00 u)	070-335 35 55	opl@advocatenorde.nl
Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO)	070-335 35 58/78	vso-po@advocatenorde.nl
Permanente Opleiding (PO)	070-335 35 58/78	vso-po@advocatenorde.nl
Permanente Opleiding (ontheffingen)	070-335 35 41	pb@advocatenorde.nl
Vrijstellingen BO en VSO	070-335 35 41	pb@advocatenorde.nl
Besluit Aanmerken Als Opleiding (BAAO)	070-335 35 43	pb@advocatenorde.nl

Neuhuyskade 94, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag
Telefoonnummer algemeen +31 (0)70 – 335 35 35
Faxnummer algemeen +31 (0)70 – 335 35 31

Opleidingen

PO

Aansprakelijkheidsrecht

Aansprakelijkheid van adviseurs

01-12-2009: 12:30 – 18:00 uur
08-12-2009: 12:30 – 18:00 uur
Plaats: Zoetermeer
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Het Nederlands Vastgoed Instituut, tel. 040-2972788
Docent(en): mr. L. van den Berg, mr. A. Klunne, mr. H. Korevaar, mr. B. van Veen, mr. J. van Veen
Cursusprijs: € 1.799 exclusief btw
Opleidingspunten
10: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
10: Totaal

Aansprakelijkheid en verzekering

09-12-2009: 10:00 – 17:00 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Studiecentrum Rechtspleging, tel. 0575-595300
Docent(en): prof. C.E. Du Perron, mr. R.S. Meijer
Cursusprijs: € 400 inclusief btw
Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

Agrarisch recht

Basiscursus Agrarische

milieuvergunningverlening

01-12-2009: 09:30 – 16:30 uur
02-12-2009: 09:30 – 16:30 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: *
Instelling: Geoplan BV, tel. 020-6716121
Docent(en): mr. R.A.M. Kavsek, ing. F.A.M. van de Ven
Cursusprijs: € 1.395 geen btw
Opleidingspunten
11: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
11: Totaal

Arbeidsrecht

Jaarrekeninglezen in ontslagzaken: bedrijfseconomische noodzaak of niet?

09-11-2009: 12:30 – 17:30 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: *
Instelling: OSR Juridische Opleidingen, tel. 030-2315314
Docent(en): drs. N. Martina
Cursusprijs: € 445 geen btw
Opleidingspunten
04: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
04: Totaal

Basiscursus Arbeidsprocesrecht

12-11-2009: 09:30 – 18:00 uur
Plaats: Hoofddorp

Doelgroep: PO
Niveau: * Actualiteiten
Instelling: Sdu Juridische Opleidingen, tel. 070-3789896
Docent(en): mr. C. Nekeman, mr. S. Tan, mr. W.J.J. Wetzels
Cursusprijs: € 795 exclusief btw
Opleidingspunten
07: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
07: Totaal

Contracteren Arbeidsrecht

16-11-2009: 10:00 – 21:00 uur
Plaats: Amsterdam
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Kluwer Opleidingen, tel. 0570-673568
Docent(en): mr. J.J.J. Janse de Jonge, mr. R. el Johari
Cursusprijs: € 895 geen btw
Opleidingspunten
08: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
08: Totaal

Fiscale en civielrechtelijke aspecten van het aangaan en het beëindigen van arbeidsovereenkomsten

18-11-2009: 10:00 – 17:00 uur
Plaats: Amsterdam
Doelgroep: PO
Niveau: ** Actualiteiten
Instelling: CPD Radboud Universiteit Nijmegen, tel. 024-3612022
Docent(en): mr. J.J.J. Janse de Jonge, mr. G.W.B. van Westen
Cursusprijs: € 595 geen btw
Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

Grenzeeloos werken

20-11-2009: 10:00 – 17:00 uur
Plaats: Eindhoven
Doelgroep: PO
Niveau: ***
Instelling: Kluwer Opleidingen, tel. 0570-673568
Docent(en): mr. Z.J.H. Even, drs. L. Jansen, mr. S. Nerinckx, mr. G. Surmann
Cursusprijs: € 595 exclusief btw
Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

De juridische aspecten van een succesvolle outsourcing

26-11-2009: 10:00 – 16:45 uur
Plaats: Hoofddorp
Doelgroep: PO
Niveau: * Actualiteiten
Instelling: Sdu Juridische Opleidingen, tel. 070-3789896
Docent(en): dr. G. Delen, mr. dr. S.F.H. Jellinghaus, prof. mr. L.C.J. Sprengers
Cursusprijs: € 645 exclusief btw
Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

Concurrentiebeding

03-12-2009: 10:00 – 16:30 uur
Plaats: Naarden
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Kluwer Opleidingen, tel. 0570-673568
Docent(en): mr. J.J.M. de Laat, mr. M.V. Ulrici
Cursusprijs: € 675 exclusief btw
Opleidingspunten
04: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
04: Totaal

Bedingen in de arbeidsovereenkomst

15-12-2009: 13:00 – 17:30 uur
Plaats: Amsterdam
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Kluwer Opleidingen, tel. 0570-673568
Docent(en): mr. L.J. de Vroe, mr. D.J.B. de Wolff
Cursusprijs: € 649 exclusief btw
Opleidingspunten
04: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
04: Totaal

Leeftijdsbewust Arbeidsrecht

16-12-2009: 09:30 – 17:00 uur
Plaats: Amersfoort
Doelgroep: PO
Niveau: ***
Instelling: Kluwer Opleidingen, tel. 0570-673568
Docent(en): mr. E. Nunes
Cursusprijs: € 695 exclusief btw
Opleidingspunten
06: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
06: Totaal

Basiscursus cao-recht
16-12-2009: 10:00 – 16:30 uur
Plaats: Hoofddorp
Doelgroep: PO
Niveau: * Actualiteiten
Instelling: Sdu Juridische Opleidingen, tel. 070-3789896
Docent(en): mr. dr. E. Koot-van der Putte
Cursusprijs: n.n.b.
Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

Bestuurs(proces)recht

Update bestuurs(proces)recht

05-11-2009: 13:45 – 17:30 uur
Plaats: Rotterdam
Doelgroep: PO
Niveau: ** Actualiteiten
Instelling: OSR Juridische Opleidingen, tel. 030-2315314
Docent(en): n.n.b.
Cursusprijs: € 270 geen btw
Opleidingspunten
03: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
03: Totaal

Actualiteiten Ruimtelijk Bestuursrecht

18-11-2009: 09:30 – 16:30 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: *** Actualiteiten
Instelling: Geoplan BV, tel. 020-6716121
Docent(en): mr. A.G.A. Nijmeijer, mr. J. Robbe
Cursusprijs: € 795 geen btw
Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

4e trache Algemene wet Bestuursrecht & wet dwangsom en beroep bij niet tijdig beslissen

10-12-2009: 09:30 – 16:30 uur
Plaats: Nieuwegein
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Studiecentrum voor Bedrijf & Overheid, tel. 040-2974980
Docent(en): mr. S. Boot, mr. R. van Dam, mr. dr. R. Koenaad, mr. B. Olivier, P. van der Schaaf, mr. O. Schuur
Cursusprijs: € 899 exclusief btw

In deze rubriek het cursusaanbod in het kader van de Permanente Opleiding (PO) en het cursusaanbod voor de Voortgezette Stagiaire Opleiding (VSO). De door de Orde erkende opleidingsinstellingen naast PO-cursussen kunnen tevens VSO-cursussen voor advocaat-stagiaires organiseren.

Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

Overheidsaansprakelijkheid
10-12-2009: 10:00 – 17:00 uur
Plaats: Nieuwegein
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Euroforum,
tel. 040-2974977
Docent(en): prof. mr. T.
Barkhuysen, mr. B.J. van
Ettehoven, mr. B.P.M. van Ravens,
prof. mr. M. Scheltema, prof. mr.
B.J. Schueler
Cursusprijs: € 949 exclusief btw
Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

Awb Vierde Tranche
16-12-2009: 10:00 – 16:30 uur
Plaats: Breukelen
Doelgroep: PO
Niveau: * Actualiteiten
Instelling: Sdu Juridische
Opleidingen,
tel. 070-3789896
Docent(en): mr. R. Koenraad,
prof. mr. M. Scheltema
Cursusprijs: € 645 exclusief btw
Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

Bouwwrecht
Actuele jurisprudentie
Bouwvergunning
26-11-2009: 09:30 – 16:30 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: *** Actualiteiten
Instelling: Geoplan BV,
tel. 020-6716121
Docent(en): mr. E.T. de Jong, mr.
ing. B. Rademaker
Cursusprijs: € 795 geen btw
Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

Basiscursus UAV
09-12-2009: 11:00 – 18:00 uur
16-12-2009: 11:15 – 18:00 uur
Plaats: Rotterdam
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Het Nederlands
Vastgoed Instituut,
tel. 040-2972788
Docent(en): mr. B. Le Haen-de
Croon, mr. E. Zonnenberg
Cursusprijs: € 1.749 exclusief btw
Opleidingspunten

11: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
11: Totaal

Burgerlijk (proces)recht
Bewijsrecht voor leden ZM
29-09-2009: 10:00 – 17:00 uur
Plaats: Zwolle
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Studiecentrum
Rechtspleging,
tel. 0575-595300
Docent(en): prof. mr. T.R. Hidma
Cursusprijs: € 290 inclusief btw
Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

Update bewijsrecht
05-11-2009: 13:45 – 17:30 uur
Plaats: Rotterdam
Doelgroep: PO
Niveau: ** Actualiteiten
Instelling: OSR Juridische
Opleidingen,
tel. 030-2315314
Docent(en): mr. H.W.B. thoe
Schwarzenberg
Cursusprijs: € 270 geen btw
Opleidingspunten
03: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
03: Totaal

Actualiteiten civiel recht
20-11-2009: 13:30 – 17:15 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: ** Actualiteiten
Instelling: Studiecentrum
Rechtspleging,
tel. 0575-595300
Docent(en): prof. mr. A.S.
Hartkamp, mr. J.L.R.A.
Huydecoper
Cursusprijs: € 195 inclusief btw
Opleidingspunten
03: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
03: Totaal

Bewijsrecht voor leden ZM
07-12-2009: 10:00 – 17:00 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Studiecentrum
Rechtspleging,
tel. 0575-595300
Docent(en): prof. mr. T.R. Hidma
Cursusprijs: € 290 inclusief btw
Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

Actualiteiten rechtsvordering
11-12-2009: 13:00 – 17:00 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: ** Actualiteiten
Instelling: Studiecentrum
Rechtspleging,
tel. 0575-595300
Docent(en): prof. mr. W.D.H.
Asser
Cursusprijs: € 160 inclusief btw
Opleidingspunten
03: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
03: Totaal

Fiscaal recht
Specialisatiecursus Vastgoed
Overdrachtsbelasting en btw
16-12-2009: 14:00 – 18:30 uur
Plaats: Vianen
Doelgroep: PO
Niveau: ***
Instelling: Sdu Juridische
Opleidingen,
tel. 070-3789896
Docent(en): E. van den Elsen,
mr. T. de Ruiter
Cursusprijs: € 645 exclusief btw
Opleidingspunten
04: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
04: Totaal

Gezondheidsrecht
Kind in beeld – werken met het
elektronisch kinddossier
07-10-2009: 10:00 – 13:15 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Medilex,
tel. 030-6933887
Docent(en): L. Arntzenius-
Smit, P. Cuyvers, mr. R.M.S.
Doppegieter, mr. A. van der
Linden, S. Spronk
Cursusprijs: € 245 exclusief btw
Opleidingspunten
03: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
03: Totaal

Kind in beeld – werken met het
elektronisch kinddossier
07-10-2009: 14:00 – 17:15 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Medilex,
tel. 030-6933887
Docent(en): L. Arntzenius-
Smit, P. Cuyvers, mr. R.M.S.
Doppegieter, mr. A. van der
Linden, S. Spronk
Cursusprijs: € 245 exclusief btw
Opleidingspunten
03: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie

Het niveau van de opleidingen is als volgt weergegeven:

- * *Basisniveau* (doorgaans minder dan 1 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; weinig tot geen voorkennis aanwezig).
- ** *Verdiepingsniveau* (doorgaans meer dan 1 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; basiskennis aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).
- *** *Specialisatieniveau* (doorgaans meer dan 3 jaar ervaring in het betreffende vakgebied; hoog kennisniveau aanwezig en gerichte praktijkervaring vereist).

03: Totaal

Actualiteiten Bopz: toekomstige
regelgeving
03-11-2009: 14:00 – 16:45 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: ** Actualiteiten
Instelling: OSR Juridische
Opleidingen,
tel. 030-2315314
Docent(en): prof. mr. J.
Legemaate
Cursusprijs: € 275 geen btw
Opleidingspunten
02: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
02: Totaal

Actualiteiten Bopz: toekomstige
regelgeving
09-11-2009: 14:00 – 16:45 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: ** Actualiteiten
Instelling: OSR Juridische
Opleidingen,
tel. 030-2315314
Docent(en): prof. mr. J.
Legemaate
Cursusprijs: € 275 geen btw
Opleidingspunten
02: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
02: Totaal

Actualiteiten Bopz: recente
jurisprudentie-, bejegening- en
kwaliteitsaspecten
04-12-2009: 14:00 – 16:45 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: ** Actualiteiten
Instelling: OSR Juridische
Opleidingen,
tel. 030-2315314
Docent(en): mr. J.M. van Luyck
Cursusprijs: € 275 geen btw
Opleidingspunten
02: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
02: Totaal

Act. Bopz: Gesloten Jeugdzorg
– Bescherming Meerderjarigen –
Verplichte GGZ

15-12-2009: 14:00 – 16:45 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: ** Actualiteiten
Instelling: OSR Juridische
Opleidingen,
tel. 030-2315314
Docent(en): mr. K. Blankman
Cursusprijs: € 275 geen btw
Opleidingspunten
02: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
02: Totaal

Goederenrecht
Eigendoms, beperkte en zakelijke
rechten
24-09-2009: 10:00 – 17:00 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Studiecentrum
Rechtspleging,
tel. 0575-595300
Docent(en): prof. mr. S.E. Bartels,
prof. mr. A.A. van Velten
Cursusprijs: € 300 inclusief btw
Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

Huurrecht
Huurrecht voor leden zittende
magistratuur
19-11-2009: 10:00 – 20:00 uur
20-11-2009: 09:00 – 16:30 uur
Plaats: Amersfoort
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Studiecentrum
Rechtspleging,
tel. 0575-595300
Docent(en): mr. Y.A.M. Jacobs,
mr. J.K. Six-Hummel
Cursusprijs: € 1.065 inclusief btw
Opleidingspunten
12: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
12: Totaal

Internationaal privaatrecht
IPR: Procesrecht
02-11-2009: 10:15 – 20:00 uur
03-11-2009: 09:00 – 16:30 uur
Plaats: Zutphen

Opleidingen

Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Studiecentrum
Rechtspleging,
tel. 0575-595300
Docent(en): prof. mr. T.M. de
Boer, mr. L. Strikwerda
Cursusprijs: € 845 inclusief btw
Opleidingspunten
12: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
12: Totaal

IPR: Procesrecht
15-12-2009: 10:15 – 20:00 uur
16-12-2009: 09:00 – 16:30 uur
Plaats: Zutphen
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Studiecentrum
Rechtspleging,
tel. 0575-595300
Docent(en): prof. mr. T.M. de
Boer, mr. L. Strikwerda
Cursusprijs: € 845 inclusief btw
Opleidingspunten
12: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
12: Totaal

Mededingingsrecht
*WIRA & De nieuwe
Aanbestedingswet*
01-12-2009: 13:00 – 16:45 uur
02-12-2009: 09:30 – 16:45 uur
Plaats: Leiden
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Studiecentrum voor
Bedrijf & Overheid,
tel. 040-2974980
Docent(en): mr. B. van der Bend,
S. Gesthuizen, I. Hardenbol, T.
van der Kuil, mr. F. van Nouhuys,
R. Schnepfer, J. Telgen, O. van
Veldhuizen, mr. G.W.A. van de
Meent
Cursusprijs: € 1.399 exclusief btw
Opleidingspunten
07: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
07: Totaal

Ondernemingsrecht
*Compactcursus voor advocaten
en bedrijfsjuristen in*
24-11-2009: in overleg
25-11-2009: 13:00 – 17:00 uur
26-11-2009: 09:00 – 17:45 uur
27-11-2009: 09:00 – 16:00 uur
28-11-2009: 09:00 – 17:00 uur
Plaats: Hong Kong
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: De Nerée Tuinman &
Van Woensel Advocaten,
tel. 020-5301730
Docent(en): mr. H.J. Biemond,
mr. A. de Nerée tot Babberich,
prof. mr. S.R. Schuit
Cursusprijs: € 2.900 geen btw

Opleidingspunten
16: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
16: Totaal

*Insolventierecht – de praktijk
nader beschouwd*
14-12-2009: 13:30 – 18:00 uur
Plaats: Hoofddorp
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Sdu Juridische
Opleidingen,
tel. 070-3789896
Docent(en): prof. mr. F.M.J.
Verstijlen
Cursusprijs: € 645 exclusief btw
Opleidingspunten
04: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
04: Totaal

Onteigeningsrecht

Onteigening
12-11-2009: 09:30 – 16:30 uur
19-11-2009: 09:30 – 16:30 uur
Plaats: Amsterdam
Doelgroep: PO
Niveau: *** Actualiteiten
Instelling: Geoplan BV,
tel. 020-6716121
Docent(en): mr. E.W. van Gelder,
mr. M.E. Gelpke, mr. P.H.
Revermann, drs. B. Vink
Cursusprijs: € 1.395 geen btw
Opleidingspunten
10: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
10: Totaal

*Onteigeningsrecht – De procedure
en de schadeloosstelling*
09-12-2009: 09:30 – 17:00 uur
Plaats: Houten
Doelgroep: PO
Niveau: *
Instelling: Sdu Juridische
Opleidingen,
tel. 070-3789896
Docent(en): mr. J.A.M.A.
Sluysmans, mr. E.J. Snijders-
Storm
Cursusprijs: € 695 exclusief btw
Opleidingspunten
06: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
06: Totaal

Overige rechtsgebieden

Basiscursus Natuurwetgeving
24-09-2009: 09:30 – 16:30 uur
01-10-2009: 09:30 – 16:30 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: *
Instelling: Geoplan BV,
tel. 020-6716121
Docent(en): ir. V.W.M.M. Ampt-
Riksen, ing. B.J.H. Koolstra M.Sc.

Cursusprijs: € 1.395 geen btw
Opleidingspunten
11: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
11: Totaal

*Verdiepingscursus Juridische
aspecten Wabo*
13-10-2009: 09:30 – 16:30 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Geoplan BV,
tel. 020-6716121
Docent(en): W.C.G. Ankersmit,
mr. R. van Essen
Cursusprijs: € 695 geen btw
Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

*Staatssteun en aanbesteding bij
gebiedsontwikkeling*
17-11-2009: 09:30 – 13:45 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: ** Actualiteiten
Instelling: CPO Radboud
Universiteit Nijmegen,
tel. 024-3612022
Docent(en): mr. P.H.L.M. Kuypers
Cursusprijs: € 500 geen btw
Opleidingspunten
04: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
04: Totaal

*Handhaving bouwregelgeving in
de praktijk*
19-11-2009: 09:30 – 16:30 uur
24-11-2009: 09:30 – 16:30 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: ***
Instelling: Geoplan BV,
tel. 020-6716121
Docent(en): J.C.J.M. van Beers,
mr. E.T. de Jong, J.A.T. van
Loenen, mr. M. Tunnissen
Cursusprijs: € 1.395 geen btw
Opleidingspunten
10: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
10: Totaal

*4e Dag van het Merken- en
Modellenrecht*
25-11-2009: 10:00 – 17:00 uur
Plaats: Amsterdam
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Euroforum,
tel. 040-2974977
Docent(en): prof. mr. M. de Cock
Buning, mr. P.W.H. Gevers, prof.
mr. W.A. Hoyng, mr. S. Klos, mr.
C.N. Noorda, mr. P.L. Reeskamp,
prof. mr. J.H. Spoor
Cursusprijs: € 949 exclusief btw

Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

*Verdiepingscursus Actualiteiten
Grondbeleid*
01-12-2009: 09:30 – 16:30 uur
03-12-2009: 09:30 – 16:30 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: ** Actualiteiten
Instelling: Geoplan BV,
tel. 020-6716121
Docent(en): mr. I.R. Keetell-
Homringhausen, drs. H.G.M.
Nijland, mr. M.J. Pesch, W.A.
Rouwenhorst, mr. A.C. de Snoo
Cursusprijs: € 1.395 geen btw
Opleidingspunten
10: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
10: Totaal

*Basiscursus Bouwen onder de
Wabo*
02-12-2009: 09:30 – 16:30 uur
03-12-2009: 09:30 – 16:30 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: *
Instelling: Geoplan BV,
tel. 020-6716121
Docent(en): mr. E.T. de Jong, mr.
M. Tunnissen
Cursusprijs: € 1.395 geen btw
Opleidingspunten
10: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
10: Totaal

Grond- en hemelwaterzorgplicht
15-12-2009: 09:30 – 16:15 uur
16-12-2009: 09:30 – 16:30 uur
Plaats: Rotterdam
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Studiecentrum voor
Bedrijf & Overheid,
tel. 040-2974980
Docent(en): drs. R. van Cleef, C.
de Groot, drs. I. Langedijk, ing.
G. Lemmen, mr. P. de Putter
Cursusprijs: € 1.699 exclusief btw
Opleidingspunten
10: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
10: Totaal

Personen- en familierecht

Marokkaans Familierecht
15-10-2009: 10:00 – 17:00 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Studiecentrum
Rechtspleging,
tel. 0575-595300
Docent(en): prof. dr. L.P.H.M.
Buskens, dr. S.W.E. Ruten

Cursusprijs: € 375 inclusief btw
Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

*Actualiteiten personen- en
familierecht*
24-11-2009: 13:00 – 17:30 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: ** Actualiteiten
Instelling: Studiecentrum
Rechtspleging,
tel. 0575-595300
Docent(en): prof. mr. P.
Vlaardingerbroek
Cursusprijs: € 195 inclusief btw
Opleidingspunten
03: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
03: Totaal

*Actualiteiten
huwelijkvermogensrecht*
16-12-2009: 13:00 – 17:30 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: ** Actualiteiten
Instelling: Studiecentrum
Rechtspleging,
tel. 0575-595300
Docent(en): mr. L. Zonnenberg
Cursusprijs: € 195 inclusief btw
Opleidingspunten
03: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
03: Totaal

Ruimtelijke-ordeningsrecht en milieurecht

*Actuele regelgeving en
jurisprudentie RO*
06-10-2009: 09:30 – 16:30 uur
07-10-2009: 09:30 – 16:30 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: *** Actualiteiten
Instelling: Geoplan BV,
tel. 020-6716121
Docent(en): mr. J.M.H.F.
Teunissen
Cursusprijs: € 1.395 geen btw
Opleidingspunten
10: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
10: Totaal

*Studiedag Werken met nieuwe
Wabo, Wro en Wsb*
14-10-2009: 09:30 – 16:30 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: *** Actualiteiten
Instelling: Geoplan BV,
tel. 020-6716121
Docent(en): mr. J.H.G. van den
Broek, mr. A.P.M. Esmeijer, mr.
G.J. Wyfker

Cursusprijs: € 695 geen btw
Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

Basiccursus Wro

10-11-2009: 09:30 – 16:30 uur
17-11-2009: 09:30 – 16:30 uur

Plaats: Utrecht

Doelgroep: PO

Niveau: * Actualiteiten

Instelling: Geoplan BV,

tel. 020-6716121

Docent(en): dr.ir. A.G. Bregman,

mr. L.J. Gerritsen, mr. A.A.C.J.

Janssen, mr. J. van der Velde

Cursusprijs: € 1.395 geen btw

Opleidingspunten

10: Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

10: Totaal

Basiccursus Ruimtelijk

Orderingsrecht

12-11-2009: 09:30 – 16:30 uur

19-11-2009: 09:30 – 16:30 uur

26-11-2009: 09:30 – 16:30 uur

Plaats: Utrecht

Doelgroep: PO

Niveau: *

Instelling: Geoplan BV,

tel. 020-6716121

Docent(en): mr. B.G. Bults,

mr. C.M.A. Delissen-Buijnters,

mr. F.A.G. Groothuise, mr. J.R.

Vermeulen, mr. H.W.J. Visser, mr.

M. Visser

Cursusprijs: € 1.795 geen btw

Opleidingspunten

16: Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

16: Totaal

*Verdiepingscursus Werken met
de Wro*

17-11-2009: 09:30 – 16:30 uur

24-11-2009: 09:30 – 16:30 uur

Plaats: Utrecht

Doelgroep: PO

Niveau: ** Actualiteiten

Instelling: Geoplan BV,

tel. 020-6716121

Docent(en): mr. J.F. de Groot,

mr. J. Hoekstra, F. Plantinga, mr.

ing. B. Rademaker, mr. J. van

der Velde

Cursusprijs: € 1.395 geen btw

Opleidingspunten

10: Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

10: Totaal

Grondexploitatie

18-11-2009: 09:30 – 16:30 uur

19-11-2009: 09:30 – 16:30 uur

Plaats: Utrecht

Doelgroep: PO

Niveau: *** Actualiteiten

Instelling: Geoplan BV,

tel. 020-6716121

Docent(en): mr. J.C.A. de Kruif,

drs. H.G.M. Nijland, mr. R.G.M.

Titulaer

Cursusprijs: € 1.495 geen btw

Opleidingspunten

10: Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

10: Totaal

*Natuurwet- en regelgeving in
de praktijk*

09-12-2009: 09:45 – 17:00 uur

10-12-2009: 09:45 – 17:00 uur

Plaats: Nieuwegein

Doelgroep: PO

Niveau: **

Instelling: Studiecentrum voor

Bedrijf & Overheid,

tel. 040-2974980

Docent(en): mr. A. Drahmman,

mr. M. Kaajan, mr. F. Onrust, mr.

H. Woldendorp

Cursusprijs: € 1.699 exclusief btw

Opleidingspunten

10: Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

10: Totaal

Straf(proces)recht

Jeugdstrafrecht 2009 Basis

09-10-2009: 16:15 – 19:00 uur

Plaats: Den Haag

Doelgroep: PO

Niveau: *

Instelling: Haagrecht Advocaten,

tel. 070-3141900

Docent(en): mr. H. Oldenhof

Cursusprijs: € 119 exclusief btw

Opleidingspunten

02: Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

02: Totaal

Jeugdstrafrecht 2009 Verdieping

16-10-2009: 16:15 – 19:00 uur

Plaats: Den Haag

Doelgroep: PO

Niveau: **

Instelling: Haagrecht Advocaten,

tel. 070-3141900

Docent(en): mr. W. Römelingh

Cursusprijs: € 119 inclusief btw

Opleidingspunten

02: Juridisch

– Beroepsvaardigheden

– Management/Organisatie

02: Totaal

Cassatietechniek in strafzaken

26-10-2009: 13:30 – 18:00 uur

Plaats: Rotterdam

Doelgroep: PO

Niveau: ** Actualiteiten

Instelling: Seebregts & Saey

Strafrechtadvocaten,

tel. 010-2411511

Docent(en): mr. R.J. Baumgardt,

mr. P.A.M. Mevis

Cursusprijs: € 295 exclusief btw

Opleidingspunten

Haal
aluw
punt
enop
14
15
16
okto
ber
2009
www.dejuridischeacademie.nl

Opleidingen

04: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
04: Totaal

*Verdiepingscursus
Jeugdstraf(proces)recht*
11-11-2009: 09:45 – 16:45 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: OSR Juridische
Opleidingen,
tel. 030-2315314
Docent(en): mr. M.L.C.C.
de Bruijn-Lückers, mr. L.C.
Dubbeldman, dr. N. Duits, mr.
M.P.G. Rietbergen
Cursusprijs: € 495 geen btw
Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

*Hoogte- en dieptepunten
Strafrecht 2009*
08-12-2009: 10:00 – 17:00 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: * Actualiteiten
Instelling: Sdu Juridische
Opleidingen,
tel. 070-3789896
Docent(en): mr. E. Bleichrodt, mr.
W. Bos, prof. dr. T. Broeders, prof.
dr. G.G.J. Knoop LLM, mr. H.E.G.
Peters, mr. J. Soeteman, mr. L.
van Zwieten
Cursusprijs: € 495 exclusief btw
Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

**Verbintenissen- en
contractenrecht**
*Rechtspersonen- en
vennootschapsrecht actueel*
22-09-2009: 10:00 – 17:00 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: * Actualiteiten
Instelling: Studiecentrum
Rechtspleging,
tel. 0575-595300
Docent(en): B. Bier, prof. mr. L.
Timmerman
Cursusprijs: € 335 inclusief btw
Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

Rechtshandeling en overeenkomst
10-11-2009: 10:00 – 20:00 uur
11-11-2009: 09:00 – 16:45 uur
Plaats: Zutphen
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Studiecentrum

Rechtspleging,
tel. 0575-595300
Docent(en): prof. mr. A.G.
Castermans, mr. G.C. Makkink,
mr. G.J. Visser
Cursusprijs: € 770 inclusief btw
Opleidingspunten
12: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
12: Totaal

*Rechtspersonen- en
vennootschapsrecht actueel*
30-11-2009: 10:00 – 17:00 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: * Actualiteiten
Instelling: Studiecentrum
Rechtspleging,
tel. 0575-595300
Docent(en): mr. dr. B. Assink, prof.
mr. L. Timmerman
Cursusprijs: € 335 inclusief btw
Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

*Praktijkproblemen bij het
beoordelen en opstellen van
contracten*
07-12-2009: 09:30 – 17:00 uur
Plaats: Hoofddorp
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Sdu Juridische
Opleidingen,
tel. 070-3789896
Docent(en): mr. C.R. Christiaans,
mr. dr. T.H.M. van Wechem
Cursusprijs: € 745 exclusief btw
Opleidingspunten
06: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
06: Totaal

Vreemdelingenrecht
*Professionele ontmoeting
Vreemdelingenprocesrecht*
22-12-2009: 09:45 – 16:45 uur
Plaats: Utrecht
Doelgroep: PO
Niveau: ***
Instelling: OSR Juridische
Opleidingen,
tel. 030-2315314
Docent(en): mr. G.M.H. Hoogvliet,
mr. drs. S.M. Schothorst
Cursusprijs: € 550 geen btw
Opleidingspunten
05: Juridisch
– Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

ADR/Mediation
Master Class Business mediation
13-11-2009: 09:30 – 21:00 uur
Plaats: Haarlem
Doelgroep: PO

Niveau: ***
Instelling: Centrum voor
Conflicthantering,
tel. 023-5323196
Docent(en): mr. J. de Waart
Cursusprijs: € 750 geen btw
Opleidingspunten
– Juridisch
09: Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
09: Totaal

Mediation en MBTI
01-12-2009: 10:00 – 21:00 uur
Plaats: Bilthoven of Delft
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Mediation & Training
Network The Lime Tree,
tel. 030-2255910
Docent(en): prof. J. van Zwieten
RA
Cursusprijs: € 750 geen btw
Opleidingspunten
– Juridisch
08: Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
08: Totaal

Woon- en Leefomgeving
07-12-2009: 14:00 – 21:00 uur
Plaats: Bilthoven/Delft
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Mediation & Training
Network The Lime Tree,
tel. 030-2255910
Docent(en): mr. F. van der Brug
Cursusprijs: € 510 geen btw
Opleidingspunten
– Juridisch
05: Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

Mediator 'Out of the box'
10-12-2009: 14:00 – 21:00 uur
Plaats: Bilthoven of Delft
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Mediation & Training
Network The Lime Tree,
tel. 030-2255910
Docent(en): F. ten Hoedt
Cursusprijs: € 510 geen btw
Opleidingspunten
– Juridisch
05: Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

*Transactionele Analyse
verheldert communicatie- en
interactiepatronen*
11-12-2009: 10:00 – 17:00 uur
Plaats: Bilthoven of Delft
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Mediation & Training
Network The Lime Tree,
tel. 030-2255910
Docent(en): drs. A.M. de Graaf
Cursusprijs: € 510 geen btw

Opleidingspunten
– Juridisch
05: Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
05: Totaal

Onderhandelen
*Onderhandelen en
Conflicthantering*
05-10-2009: 09:15 – 20:30 uur
06-10-2009: 08:30 – 17:00 uur
Plaats: Vierhouten
Doelgroep: VSO/PO
Niveau: *
Instelling: Van der Hoeven
Nelissen Med. & Onderh.,
tel. 0343-562476
Docent(en): drs. D.J.M. Nelissen,
mr. R.F. Sickinghe
Cursusprijs: € 1.500 exclusief btw
Opleidingspunten
– Juridisch
15: Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
15: Totaal

Overige vaardigheden
Time Management
19-11-2009: 09:30 – 17:00 uur
20-11-2009: 09:30 – 17:00 uur
Plaats: Harmelen (bij Utrecht)
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Lexlumen,
tel. 030-2657206
Docent(en): R. Bozon
Cursusprijs: € 1.350 exclusief btw
Opleidingspunten
– Juridisch
12: Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
12: Totaal

Mind Mapping voor advocaten
10-12-2009: 12:30 – 16:15 uur
Plaats: Amsterdam
Doelgroep: PO
Niveau: *
Instelling: Eggen Instituut voor
juridisch PAO a/d UvA,
tel. 020-5253407
Docent(en): mr. M.J. de Wit
Cursusprijs: € 275 geen btw
Opleidingspunten
– Juridisch
03: Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
03: Totaal

Financieel management
Finance voor Juristen
25-11-2009: 09:30 – 17:00 uur
26-11-2009: 09:00 – 17:00 uur
Plaats: Rotterdam
Doelgroep: PO
Niveau: **
Instelling: Euroforum,
tel. 040-2974977
Docent(en): drs. R. Take
Cursusprijs: € 1.749 exclusief btw
Opleidingspunten
– Juridisch
– Beroepsvaardigheden
10: Management/Organisatie
10: Totaal

VSO / Onderhandelen
*Onderhandelen en
Conflicthantering*
05-10-2009: 09:15 – 20:30 uur
06-10-2009: 08:30 – 17:00 uur
Plaats: Vierhouten
Doelgroep: VSO/PO
Niveau: *
Instelling: Van der Hoeven
Nelissen Med. & Onderh.,
tel. 0343-562476
Docent(en): drs. D.J.M. Nelissen,
mr. R.F. Sickinghe
Cursusprijs: € 1.500 exclusief btw
Opleidingspunten
– Juridisch
15: Beroepsvaardigheden
– Management/Organisatie
15: Totaal

Wij hebben M

dé arbeidsongeschiktheidsverzekering voor u

Middels een verzekering exclusief ontwikkeld voor advocaten en notarissen bieden wij u een oplossing met uitgebreide voorwaarden en met verreweg de scherpste premiestelling. Dit scheelt u 25 tot 70% over de gehele looptijd, afhankelijk van de aanvangsleeftijd.

- beroepsarbeidsongeschiktheid gedurende de hele looptijd
- gerenommeerde verzekeraar
- zowel individueel mogelijk als op collectieve basis voor de hele maatschap
- hoge verzekerde bedragen mogelijk (maximaal 350.000 euro op jaarbasis)

Premievergelijking gehele looptijd

Verzekerd bedrag 100.000 euro • Wachtijd 1 jaar

	Totaal	looptijd	Traditionele partij	Mutsaerts	% verschil
60 jaar 0% index	35 jaar	tot einde	139.652	91.330	35 %
	40 jaar	tot einde	119.336	73.806	38 %
	45 jaar	tot einde	90.821	52.518	42 %
	50 jaar	tot einde	58.393	29.364	50 %
	55 jaar	tot einde	25.853	9.201	64 %

	Totaal	looptijd	Traditionele partij	Mutsaerts	% verschil
65 jaar 0% index	35 jaar	tot einde	215.551	143.174	34 %
	40 jaar	tot einde	190.244	123.835	35 %
	45 jaar	tot einde	154.635	99.161	36 %
	50 jaar	tot einde	114.009	69.738	39 %
	55 jaar	tot einde	73.154	38.279	48 %

"Sinds enige jaren ontwikkelt Mutsaerts voor advocaten speciale verzekeringen. Dit heeft er toe geleid dat we inmiddels een bekende naam in de advocatuur en het notariaat zijn. We kunnen met gepaste trots vaststellen dat we in een behoefte voorzien. Veel van uw collegae zijn inmiddels klant geworden. Het marktaandeel is in een razendsnel tempo gestegen naar een huidige 10 procent van zelfstandige advocaten en partners van advocatenkantoren in Nederland.

M ontwikkelt en verzorgt voor u verzekeringen die u bij een andere verzekeraar niet kunt krijgen en u substantiële voordelen kunnen bieden. Wij realiseren deze voordelen doordat wij weten wat in uw branche leeft en geen genoegen nemen met standaardoplossingen die verzekeraars en geldverstrekkers u voorschotelen."

Drs. Freek Njio

- Alle disciplinaire beslissingen die sinds 1986 in het *Advocatenblad* zijn gepubliceerd, zijn ook te vinden op www.advocatenorde.nl en BalieNet.
- Publicatie in deze rubriek geschiedt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit mr. P.J.M. Drion, mr. H.J. de Groot, mr. H.J.A. Knijff, mr. J.D. Loorbach, mr. I.E.M. Sutorius en H. Uhlenbroek.

Brief gaat het begrip 'sommatie' te buiten

Raad van Discipline 's-Gravenhage 21 januari 2008
(mrs. Baaij, Van den Dries, De Haan, Hengeveld en Meerman)

De inhoud van een brief die de ene advocaat aan de cliënt van een de andere advocaat zendt binnen de ruimte die Gedragsregel 18 lid 2 biedt, dient beperkt te blijven tot de toegestane aanzegging met rechtsgevolg en wat daarvoor direct noodzakelijk is. Uitbreiding van de inhoud van zo'n brief is het omzeilen van het verbod van Gedragsregel 18 lid 1.

Het enkel doen van een schikkingsvoorstel, zonder enig vervolg, valt reeds onder het verbod van Gedragsregel 13.

Een schikkingsvoorstel in een advocatenbrief, opgenomen in een brief aan een cliënt van een andere advocaat, valt buiten het bereik van Gedragsregel 18 lid 2 en binnen het bereik van Gedragsregel 13.

- Art. 46 Advocatenwet (3.3.3 Berichten aan derden; 5.1 Regels die betrekking hebben op de juridische strijd)
- Gedragsregels 13 en 18 lid 2

Feiten

Klager is advocaat. Hij heeft zijn cliënten A Beheer BV en de heer A bijgestaan in een geschil met de besloten vennootschappen V Beheer BV, Y Beheer BV en Z BV. Deze besloten vennootschappen werden bijgestaan door mr. X.

Mr. X heeft de cliënten van klager bij brief van 23 november 2006 rechtstreeks aangeschreven. In de brief is onder meer

opgenomen: 'Mocht Z B.V. failliet worden verklaard dan zal ik de curator alle bewijsstukken overhandigen en erop aandringen dat hij Q[een derde partij, bew.], de heer A en u aansprakelijk houdt voor het gehele faillissementstekort, inclusief de vorderingen van cliënt.

Inmiddels is al een bodemprocedure aanhangig waarin namens cliënten is gesteld dat u mede via uw bedrijf onrechtmatig jegens Z B.V., haar holding en de holding van cliënt heeft [sic, bew.] gehandeld door het bedrijf willens en wetens om zeep te helpen.

Thans beschik ik over voldoende omstotelijk bewijs dat u de onderneming bewust om zeep hielp, de goodwill heeft weggesluisd, tegoeden heeft verduisterd en concurrerende werkzaamheden verrichtte, terwijl u bestuurder en aandeelhouder van Z B.V. bent.

[...]

Om tot een spoedige oplossing van de geschillen te komen, zie ik thans slechts twee mogelijkheden.

De eerste optie is dat u de aandelen van cliënt in de holding overneemt voor € XXX, waarvan de helft ineens, het restant binnen afzienbare tijd, cliënt zal dan de bodemprocedure intrekken, haar facturen (na verrekening van haar eventuele schulden aan de B.V.'s) crediteren en zal geen rechtsmaatregelen treffen om het voortzetten van het CDE-traject te beletten. U kunt het CDE-traject dan vrijelijk via Z B.V. of een andere onderneming voortzetten. Uiteraard dient u cliënten (mede namens de vennootschappen) finale kwijting en decharge te verlenen.

De tweede optie is dat ik CDE verzoek de relatie met (de derde) omgaand te beëindigen en dat ik zonder nadere aankondiging een kort geding tegen (de derde), de heer A en u opstart, waarin ik een verbod op straffe van een forse dwangsom alsmede een voorschot op schadevergoeding zal eisen.

Omdat u reeds morgen een bespreking bij CDE heeft, verneem ik graag uiterlijk vanmiddag om 18.00 uur of u de eerste optie accepteert. CDE is inmiddels op de hoogte van deze discussie en heeft aan cliënt om een schriftelijke uiteenzetting gevraagd, zodat zij u morgen hierover aan de tand kan voelen. CDE voelt zich namelijk

lichtst gezegd onheus door u bejegend en wenst slechts met Z B.V. (met wie zij een contract heeft) te handelen. [...]

De brief is tegelijkertijd per fax in kopie aan klager toegestuurd.

Mr. X heeft de betreffende brief ingebracht in een tussen de wederzijdse cliënten aanhangig gemaakte kortgedingprocedure.

Klacht

Klager verwijt mr. X dat hij zich per brief rechtstreeks tot de cliënten van klager heeft gewend, terwijl hij ermee bekend was dat deze cliënten door klager werden bijgestaan. Dit gebeurde onder het mom dat er sprake was van verzending van een sommatiebrief en de brief aanzeggingen met rechtsgevolg bevatte. De betreffende brief bevatte echter meer dan een sommatie, zodat de uitzondering vermeld in art. 18 van de Gedragsregels niet van toepassing is. Bovendien heeft mr. X de betreffende brief in een procedure ingebracht, hetgeen hem, gelet op het feit dat de brief niet enkel een sommatie bevatte, niet vrijstond. Daarmee heeft hij beoogd Gedragsregel 13 te ontduiken.

Verweer

Mr. X heeft tot zijn verweer – zakelijk weergegeven – het volgende aangevoerd:

- mr. X heeft de cliënten van klager rechtstreeks mogen aanschrijven, omdat het ging om een brief die zich beperkte tot een aanzegging met rechtsgevolg. Het uiteenzetten van de feiten was nodig ter onderbouwing van de sommaties en tevens om onderbouwing te geven aan de vernietiging van bepaalde rechtshandelingen. Een dergelijke brief valt niet onder art. 13 van de Gedragsregels. Mr. X heeft de brief dan ook in mogen brengen in de kortgedingprocedure;
- mr. X betwist dat er sprake is van schikkingsonderhandelingen. In de betreffende brief is een schikkingsvoorstel gedaan. Schikkingsonderhandelingen zien op een tweezijdige activiteit. Daar was in dit geval geen sprake van. Er zijn dus geen schikkingsonderhandelingen ter kennis gebracht aan de rechter. Art. 13 is niet van toepassing. De Gedragsregels moeten strikt wor-

den geïnterpreteerd. Wat de geest van een Gedragsregel is, is niet relevant. In ieder geval dient de tuchtrechter terughoudendheid te betrachten bij het interpreteren van wat de geest van een Gedragsregel zou zijn.

Overwegingen raad

De raad onderschrijft dat een advocaat van de wederpartij deze wederpartij rechtstreeks mag aanschrijven, ook als deze een eigen advocaat heeft, als het gaat om een sommatie met rechtsgevolg. Een en ander is in overeenstemming met Gedragsregel 18.

De raad is van oordeel dat de inhoud van deze brief het begrip 'sommatie', zoals bedoeld in Gedragsregel 18, te buiten gaat. Niet alleen acht de raad het voor de sommatie die mr. X heeft gedaan niet noodzakelijk om een dergelijk uitgebreide uiteenzetting van door hem genoemde feiten te vermelden, maar tevens passen in een dergelijke sommatie niet alinea's zoals: 'Mocht de onderneming failliet worden verklaard dan zal ik de curator alle bewijsstukken overhandigen en erop aandringen dat hij Q, de heer A en u aansprakelijk houdt voor het gehele faillissementstekort, inclusief de Vorderingen van cliënt.

Inmiddels is al een bodemprocedure aanhangig waarin namens cliënten is gesteld dat u mede via uw bedrijf onrechtmatig jegens Z B.V., haar holding en de holding van cliënt heeft gehandeld door het bedrijf willens en wetens om zeep te helpen.

Thans beschik ik over voldoende onomstotelijk bewijs dat u de onderneming bewust om zeep hielp, de goodwill heeft weggesluisd, tegoeden heeft verduisterd en concurrerende werkzaamheden verrichtte, terwijl u bestuurder en aandeelhouder van Z B.V. bent.'

De hiervoor genoemde alinea's uit de brief van 23 november 2006 betitelt de raad als intimiderend en ze gaan het karakter van een sommatiebrief zoals bedoeld in Gedragsregel 18 te buiten.

Mr. X heeft door de brief van 23 november 2006 rechtstreeks aan de cliënten van klager te sturen, de tussen advocaten geldende gedragsregel dat confraternele correspondentie niet in een procedure

mag worden overgelegd en dat schikkingsonderhandelingen niet openbaar mogen worden gemaakt in een procedure, omzeild. De raad merkt op dat ook het aanvangen van een schikking door een voorstel te doen, aangemerkt wordt als schikkingsonderhandelingen. Nu de door mr. X gestuurde brief niet valt onder de uitzondering als genoemd in Gedragsregel 18 lid 2, en de brief derhalve gestuurd had moeten worden aan klager, stond het mr. X niet vrij de betreffende brief over te leggen in een procedure. Mr. X heeft door dit wel te doen, waarbij hij de indruk gewekt heeft dat hij doelbewust de hiervoor genoemde tussen advocaten geldende regels heeft overschreden, gehandeld zoals een behoorlijk advocaat niet betaamt.

De stelling van mr. X dat het in zijn arrondissement gebruikelijk is om een sommatiebrief te zenden vergelijkbaar met de brief van 23 november 2006, is voor de raad niet komen vast te staan. Zo dit wel het geval zou zijn, acht de raad dit geen reden om alsnog te overwegen dat mr. X een dergelijke sommatiebrief aan klagers cliënten mocht zenden en in een procedure mocht inbrengen.

De klacht is gegrond.

Gelet op de gegrond bevonden klacht, acht de raad na te vernemen maatregel passend en geboden.

Beslissing

De raad verklaart de klacht gegrond en legt aan mr. X de maatregel op van enkele waarschuwing.

Schorsing geschrapte advocaat

Hof van Discipline 28 januari 2008

(mrs. Van Griensven, De Groot-van Dijken, Thunnissen, De Kok en De Groot)

Raad van Discipline 's-Gravenhage 18 juli 2007

(mrs. Geerdes, Van Stigt, Van Utenhove, De Weerd en Van der Wilk)

Procedure ex art. 60b e.v. Advocatenwet. Schorsing van de advocaat hoewel deze zich al heeft laten schrappen.

Er staat geen beroep open tegen de kostenbeslissing van de Raad van Discipline ex art. 60b lid 4 Advocatenwet.

- Artt. 60b, 60d lid 4 Advocatenwet

Feiten

Bij brief van 25 juni 2007 heeft de deken, waaronder mr. X ressorteert, een verzoek ex art. 60b Advocatenwet ingediend bij de Raad van Discipline. De deken verzoekt mr. X voor onbepaalde tijd te schorsen in de uitoefening van de praktijk en te bepalen dat de kosten, gemoeid met het onderzoek ex art. 60 lid 4 Advocatenwet, voor rekening van mr. X komen.

De grondslag van het verzoek is dat mr. X er blijk van geeft zijn praktijk niet als een behoorlijk advocaat uit te oefenen; in zijn praktijkuitoefening is mr. X in ieder geval bedrijfsmatig ernstig tekortgeschoten, hetgeen uiteindelijk tot diverse faillissementen heeft geleid (met name binnen het organisatorisch verband waarin mr. X ook de advocatuur uitoefent).

Overwegingen raad

Op grond van de aangevoerde feiten komt de raad tot het oordeel dat de maatregel van schorsing gerechtvaardigd is en deze wordt met onmiddellijke ingang aan mr. X opgelegd. Tijdens de behandeling van het verzoek ter zitting van de raad op 9 juli 2007 deelt de deken mee dat mr. X zich op 6 juli 2007 heeft laten schrappen.

De raad is van oordeel dat de door mr. X zelf bewerkstelligde schrapping niet in de weg staat aan het opleggen van de door de deken verzochte voorlopige maatregel, nu het onderhavige verzoek is gedaan voordat mr. X zich heeft laten schrappen en niet uitgesloten moet worden geacht dat mr. X een nieuw verzoek tot inschrijving doet c.q. opnieuw ingeschreven wordt.

De deken heeft voorts aangevoerd dat naar zijn mening op dit moment geen voorzieningen nodig zijn, nu het faillissement over het merendeel van

de aan de praktijk van mr. X gerelateerde vennootschappen is uitgesproken en de continuïteit in de behandeling van de dossiers van cliënten en de zorg voor de overdracht en verdere behandeling van die dossiers thans bij de curator ligt. De raad is van oordeel dat nu nog niet definitief kan worden vastgesteld of het treffen van nadere voorzieningen noodzakelijk is en zal de zaak daarom voor onbepaalde tijd aanhouden.

Overweging raad

De raad:

- wijst het verzoek van de deken toe en schorst mr. X ex art. 60b Advocatenwet met onmiddellijke ingang in de uitoefening van de praktijk;
- verstaat dat de kosten van het onderzoek ten laste van mr. X komen;
- houdt voor het overige de zaak aan en verzoekt de deken uiterlijk 1 september 2007 aan de raad verslag te doen omtrent de stand van zaken met betrekking tot de zorg voor de continuïteit in

de behandeling van de dossiers voor de cliënten en de zorg voor de overdracht en verdere behandeling van de dossiers van mr. X c.q. het kantoor van mr. X.

Hoger beroep

Mr. X komt in beroep; het beroep strekt uitsluitend tot vernietiging van de beslissing van de raad voor zover de raad heeft verstaan dat de kosten van het onderzoek ten laste van mr. X komen.

Overwegingen hof

Het hof is van oordeel dat in de Advocatenwet geen hoger beroep tegen de beslissing van de raad is opengesteld. In paragraaf 4a: 'De procedure inzake de onbehoorlijke praktijkuitoefening' zijn op verschillende plaatsen bepalingen uit de elders in de Advocatenwet geregelde tuchtrechtprocedure van overeenkomstige toepassing verklaard, maar niet de apèlbepalingen. In de genoemde paragraaf is op diverse plaatsen de mogelijkheid van beroep dan wel verzet opengesteld tegen

een aantal met name in deze paragraaf genoemde beslissingen, maar (anders dan in de hier niet van toepassing zijnde situatie van art. 60d lid 6 Advocatenwet) niet tegen de beslissing van de raad ex art. 60d lid 4 Advocatenwet, dat mr. X de kosten van het onderzoek draagt. Daarom moet het ervoor gehouden worden dat tegen deze beslissing geen hoger beroep openstaat. Dat geldt zowel voor de beslissing dat mr. X de kosten van het onderzoek moet dragen als voor de beslissing van de raad omtrent de hoogte van de kosten van het onderzoek.

Het voorgaande brengt mee dat de door mr. X aangevoerde argumenten geen verdere behandeling behoeven en dat mr. X in zijn hoger beroep niet-ontvankelijk wordt verklaard.

Beslissing hof

Verklaart mr. X niet-ontvankelijk in zijn hoger beroep.

(advertenties)

CIB
Centraal InkoopBureau

**MET CIB
KOMT U VOLLEDIG TOT UW RECHT**

CIB Centraal InkoopBureau BV
Postbus 330
2700 AH Zoetermeer
Telefoon (079) 36 38 440
Fax (079) 36 15 144

advocaten@cib.nl

CIB, uw partner voor gewaarmerkt papier, maar ook voor al uw luxe schrijf- en lederwaren, archiefmaterialen zoals gekleurde hangmappen, kantoorartikelen, computer- en printsupplies en facilitaire producten. Bestel op advocaten.cib.nl onze CIB catalogus.

CIB. Dé kantoor specialist voor advocaten.

advocaten.cib.nl

Villapark Kloosterakker te Zwolle

Kavelprijs v.a.
€ 535.000,-
vrij op naam

Dit is dé mogelijkheid voor u om uw eigen villa te laten ontwerpen. In het buitengebied van Zwolle ligt het villapark Kloosterakker. Het villapark bestaat uit 8 kavels met een gemiddelde oppervlakte van 1.500 m². Met één van de drie bij dit plan betrokken architecten kunt u uw droomvilla laten ontwerpen, passend binnen het beeldkwaliteitsplan voor deze locatie.

Meer informatie en een uitgebreide verkoopbrochure zijn bij makelaar Hypodamus in Zwolle te verkrijgen.

ONTWIKKELING:

Emmawijk 2 te Zwolle
www.partiplan.nl

VERKOOP EN INFORMATIE:

Burg. van Roijensingel 1 te Zwolle
Telefoon: 038 - 8200055

NIG

Ondernemingsrecht

tijdelijke en vaste juridische posities

NIG Ondernemingsrecht vervult zowel vaste als tijdelijke juridische functies binnen de Top 500 van het bedrijfsleven en de advocatuur. Daarbij ligt onze focus op juristen met minimaal 4 jaar werkervaring op één of meer van de volgende rechtsgebieden: (Internationaal) Contractenrecht, Vennootschapsrecht, IT-recht, Arbeidsrecht, Bankrecht, Effectenrecht, Bouw- en Vastgoedrecht, Energierecht en Toezichtwetgeving. Voor de invulling van tijdelijke posities werken wij zowel met 'eigen' Interim Legal Counsels alsmede met Interim Juristen (Freelance Juristen).

Weet jij het antwoord op onderstaande casus? Neem dan contact op met NIG Ondernemingsrecht. Wij zijn op zoek naar ervaren juristen die bij ons in dienst willen treden als **Interim Legal Counsel**.

**ABC Bank leent €100,- aan Jan.
Jan kan de ABC Bank niet betalen.
Wat kan de ABC Bank doen?**

Wil jij ons Legal team komen versterken en wil je weten wat we jou kunnen bieden en wat we van jou verwachten? Neem dan contact op met mr. Nick Spenkelink of Remco Abeln via 035 - 625 05 05 of via jurist@nig.nl. Kijk voor meer informatie en onze overige functies op onze website: www.ondernemingsrecht.nl.

NIG

Ondernemingsrecht

tijdelijke en vaste juridische posities

NIG Ondernemingsrecht is onderdeel van NIG Holding. Een organisatie bestaande uit een tiental gespecialiseerde divisies waaronder NIG Bestuursrecht en NIG Compliance. Iedere divisie is gericht op het bemiddelen van specialisten binnen haar eigen branche en vakdiscipline.

VAN DEN BIESEN BOESVELD

ADVOCATEN

Wij hebben een prachtpraktijk op het gebied van het bestuursrecht en het (overheids)aansprakelijkheidsrecht. Europees recht is ons net zo vertrouwd als het Nederlandse. Procederen over ruimtelijke ordening en natuur en milieu is bij ons aan de orde van de dag. Wij werken voor een groot aantal lagere overheden, maatschappelijke organisaties en particulieren.

Wij zoeken een

ADVOCaat-MEDEWERKER BESTUURSRECHT

die de capaciteiten en ambitie heeft te zijner tijd de maatschap te versterken.

Brieven graag binnen twee weken na de datum van deze advertentie zenden aan:

VAN DEN BIESEN BOESVELD ADVOCATEN

t.a.v. mr. Robbert Boesveld

Postbus 16674

1001 RD AMSTERDAM

e-mail: robbertboesveld@vandenbiesenboesveld.nl

AMBACHTELIJK GEMAAKTE TOGA'S VOOR:
ADVOCaat - GRIFFIER - RECHTER - PREDIKANT - HOOGLERAAR

TOGAMAKERIJ *Rhebergen*

WWW.TOGAMAKERIJRHEBERGEN.NL
AMSTELDIJK 18E AMSTERDAM TEL. 020-6629514 06 41981758

[k/ap-bijvoet]

PENSIOENADVIESBUREAU

[Sinds 1982]

De Ruyterkade 139
1011 AC Amsterdam
www.klap.com
nbijvoet@klap.com
tel: 020 798 86 84

“Voor mijn klant haal ik
er altijd uit wat er in zit”

Jurist Tim van Santen in zijn
persoonlijke video op www.juristbijdas.nl

AMSTERDAM ARNHEM 'S-HERTOGENBOSCH RIJSWIJK GRONINGEN ROERMOND

Advocatenkantoor bestaande uit 5, maar met werk voor 6 advocaten, in de luwte van de duinen en onder de rook van Corus, zoekt

ADVOCaat

om op basis van kostendeling ons team te komen versterken.

Wij combineren dienstverlening op niveau met een prettige en collegiale werksfeer. Momenteel bieden wij onze diensten met name aan op het gebied van familierecht, strafrecht, huurrecht, arbeidsrecht, sociale zekerheidsrecht en vreemdelingenrecht. Wij zouden graag ons aanbod willen uitbreiden met mediation.

Wij werken vooral voor particulieren, mensen uit de regio die veelal nuchter en recht-voor-z'n-raap zijn en een openhartige houding hebben en verwachten een zelfde soort houding van onze nieuwe collega.

Ons kantoor is gevestigd in Beverwijk, en op internet te vinden via www.kmadvocaten.nl. U vindt hier nadere informatie over het kantoor, maar u kunt vanzelfsprekend ook telefonisch contact met ons opnemen.

Uw reactie kunt u richten aan:
Advocatenkantoor Kranendonk en Meindersma
T.a.v. mevrouw mr. M.B. Meindersma
Van Maasdijkstraat 2
1945 XE Beverwijk
T: 0251-25 70 40
email: meindersma@kmadvocaten.nl

Advocaat,

20 jaar ervaring waarvan 11 zelfstandig gevestigd, wil zich meer op zaken dan kantoorvoering toelagen.

Welk kantoor in het arr. Utrecht (bij voorkeur), Amsterdam, Arnhem of Zwolle zoekt een wel **zeer ervaren medewerker** voor het arbeidsrecht en/of ondernemingsrecht.

Reacties onder nummer 7890 zenden aan:
Bureau BDM B.V.
Steekterweg 80G
2407 BH Alphen aan den Rijn

Papendrecht, Standerdmolen 17
Vraagprijs € 498.000,- k.k.

*Wonen & werken
op een prachtige locatie.*

Riant herenhuis met **eigen praktijk-/ kantoorruimte** en een in pandige garage op 406 m2 eigen grond. Deze woning biedt, door de eigen entree van de praktijkruimte, tal van mogelijkheden. Ind.: hal, entree; L-vormige woonkamer met open haard en toegang tot de tuin; open keuken; bijkeuken; inp. garage. Verd.: 4 slaapkamers met balkons aan voor- en achterzijde; badkamer. Grote zolder. De ruim bemeten tuin grenst aan het water. De praktijkruimte omvat een hal, toilet, pantry en 2 grote werkkruimten.
Verkoop: Kooyman Eigen Huis Tel.: 078-6150600

Kijk op www.kooymaneigenhuis.nl - snelcode: 3756

Krans & van Hilten Advocaten

Krans & van Hilten Advocaten: een middelgroot, gespecialiseerd advocatenkantoor, gevestigd in het oude centrum van Den Haag.

Met 17 advocaten werken wij op een viertal rechtsgebieden: arbeidsrecht, ondernemingsrecht en vastgoed, personen- en familierecht en letselschade, voor particulieren, ondernemingen en instellingen. Professioneel en persoonlijk.

Naast specialist in één sectie, is een aantal advocaten ook actief op tenminste één ander rechtsgebied.

In verband met de groei van onze praktijk zijn wij op zoek naar:

een ervaren advocaat-medewerker arbeidsrecht

een (gevorderd) advocaat-stagiaire voor met name personen- en familierecht

Interesse? Stuur dan een sollicitatiebrief, met curriculum vitae, naar Nana J.M. Le Brun-van Susante, kantoordirecteur, Postbus 801, 2501 CV Den Haag of nlebrun@kransenvanhilten.nl
Telefonische inlichtingen over de inhoud van de functie kunt u ook bij haar inwinnen, 070 361 7002.

Kijk op www.kransenvanhilten.nl
voor meer informatie over de vacatures en ons kantoor.

de Rechtspraak

Vacatures in de rechterlijke macht (m/v)

sluiting sollicitatietermijn

Rechtbank 's-Gravenhage Senior Rechter in opleiding

9 oktober 2009

De rechtbank 's-Gravenhage heeft twee plaatsen beschikbaar voor zeer ervaren juristen, die binnen afzienbare tijd een specifiek op hun kennis en ervaring toegesneden individueel opleidingstraject tot rechter willen volgen met het oog op benoeming als senior rechter (vicepresident). Het betreft plaatsingsmogelijkheden binnen de sector(en) civiel recht en kanton.

- Behalve formele vereisten, zoals het hebben van de titel meester in de rechten en de Nederlandse nationaliteit, geldt de eis dat u beschikt over ten minste twintig jaar relevante juridische werkervaring op hoog niveau.
- U beschikt over een uitgebreide en recente ervaring in het procederen en u beschikt over ervaring als rechter-plaatsvervanger (raadsheer-plaatsvervanger), arbiter of lid van een scheidsrecht of tuchtgerecht.
- Op uw vakgebied beschikt u over grote kennis van het materiële en formele recht.

Indien u de sollicitatie- en toelatingsprocedure met succes heeft doorlopen worden met u afspraken op maat gemaakt voor een opleidings- en toetsings-traject. Aard en omvang van dat traject zijn sterk afhankelijk van uw persoonlijke situatie. Er wordt vanuit gegaan dat dit traject gecombineerd wordt (en kan worden) met uw huidige werkzaamheden.

Wanneer u na de opleiding wordt aangesteld als seniorrechter (vicepresident), bedraagt het salaris minimaal € 6777,- en maximaal € 7437,- (salariscategorie 8 Rechterlijke Macht) bij een 36-urige werkweek. Aanstelling in een 40-urige werkweek is mogelijk.

Meer informatie over de aard van de aanstelling en de inhoud van de opleiding is te verkrijgen bij mr. F.C. Bakker, president rechtbank 's-Gravenhage, tel 070 - 381 39 90, e-mail secretariaat: j.boerhof@rechtspraak.nl

Voor uitgebreide informatie over de sollicitatieprocedure en het sollicitatieformulier kijk op www.rechtspraak.nl

- Secretariaat Selectiecommissie rechterlijke macht (SRM), tel: 070 - 361 98 90 of E-mail: srm@rechtspraak.nl

Sollicitaties vóór de sluiting van de sollicitatietermijn onder vermelding van vac.nr. SRM 2009 031B richten aan de Selectiecommissie rechterlijke macht, Postbus 90613, 2509 LP Den Haag.

JURIDISCH PAO

Universiteit Leiden

Leidse Arbeidsrechtstag 2009

Woensdag 2 december 2009, van 09.30 tot 17.15 uur,
Campus Den Haag

Cursusleiding:

Prof. mr. G.J.J. Heerma van Voss,
hoogleraar Sociaal recht aan de Universiteit Leiden

Kijkt u voor meer informatie of
voor een volledig overzicht op www.paoleiden.nl

FIF 33

RECHERCHE- EN INFORMATIEBUREAU

Voor bedrijven, particulieren en advocatuur

- Onrechtmatig ziekteverzuim
- Alimentatiezaken
- Controle werkzaamheden
- Handelsinformatie
- Fraude / Bedrijfsdiefstal
- Privé-onderzoeken

010 - 477 33 22 www.fif33.nl

Goedgekeurd door Min. van Justitie POB 238
Heemraadssingel 186 • 3021 DM Rotterdam
Fax: 010 - 477 08 30 • e-mail: info@fif33.nl

Hoog IQ & EQ?

Ga naar **Qmasters.nl**

**Test
het
nu!**

→ SSST, NIET
STOREN TIJDENS
DE TEST!

Sinds jaar en dag is Schenkeveld Advocaten in Noord-Holland één van de toonaangevende advocatenkantoren op diverse gebieden zoals ondernemingsrecht, arbeidsrecht, onroerend goed/bouwrecht, bestuursrecht en personen- en familierecht. Wij zijn geïnteresseerd in ambitieuze en enthousiaste mensen die ons team willen komen versterken.

Voor ons kantoor in Alkmaar zoeken wij een:

MEDEWERKER / GEVORDERD ADVOCaat – STAGIAIRE ONDERNEMINGSRECHT EN /OF INSOLVENTIERECHT

Voor informatie over deze vacature kunt u zich wenden tot mr. B. Kesnich
(telefoon: 072 – 514 46 66)

En een:

MEDEWERKER / GEVORDERD ADVOCaat-STAGIAIRE PERSONEN- EN FAMILIERECHT

Voor informatie over deze vacature kunt u zich wenden tot mr. D. van der Pol
(telefoon: 0229 – 21 28 15)

Wij verwachten een gedegen kennis van het Nederlandse recht, het vermogen om resultaatgericht werkzaam te zijn en een grote inzet.

www.schenkeveldadvocaten.nl

Stuur uw sollicitatie met CV aan:

Schenkeveld Advocaten
T.a.v. mr. D. van der Pol
Postbus 172
1800 AD Alkmaar

Of per e-mail aan:
sollicitatie@schengeveldadvocaten.nl

ALKMAAR

Paardenmarkt 1
Postbus 172
1800 AD Alkmaar
t (072) 514 46 66
f (072) 514 46 00

HOORN

Van Dedemstraat 5
Postbus 2300
1620 EH Hoorn
t (0229) 21 28 15
f (0229) 21 76 20

Van Riessen Advocaten in het centrum van Gouda heeft een gevarieerde commerciële praktijk, waarin op dit moment zes advocaten werkzaam zijn. Wij hebben ontdekt dat het heel goed mogelijk is een voortreffelijk advocaat te zijn zonder een werkweek van 60 uur of meer te maken. Sterker nog, het vak van advocaat leent zich er volgens ons prima voor om parttime te worden beoefend.

Wij zoeken een:

Advocaat-medewerker voor 24 uur per week

Zou je 24 uur te weinig vinden, dan is 32 uur ook bespreekbaar. Je gaat werken in onze civiele praktijk met een sterke nadruk op het arbeidsrecht. Daarin heb je adequate ervaring opgedaan en zul je je bij ons verder kunnen specialiseren. Ben je nog geen lid van de Vaan, dan ben je bereid binnenkort de Grotiusopleiding arbeidsrecht te volgen. Verder zoeken we vooral een prettige collega, ondernemend en initiatiefrijk met gevoel voor humor. Je rookt niet. Een band met Gouda is een pré.

Je reactie kun je sturen naar: Van Riessen Advocaten, ter attentie van mr P. van Riessen, Postbus 299, 2800 AG Gouda. Je kunt bij hem terecht voor meer informatie: 0182 - 541 444

Van Riessen
ADVOCATEN

www.vanriessenadvocaten.nl

GDO
ADVOCATEN

is een ambitieus en
groeïend kantoor in Nijmegen.

Wij zoeken twee nieuwe talenten:

- een medewerker/(gevoorderd) advocaat-stagiair voor de civiele praktijk m/v
- een medewerker/(gevoorderd) advocaat-stagiair voor de strafrechtpraktijk m/v

Wij bieden u een inspirerende en informele werkomgeving en mogelijkheden om uw deskundigheden en vaardigheden verder te ontwikkelen.

Uw reactie kunt u richten aan mr. Herman Van Ojen, Sint Annastraat 166-168, 6524 GS Nijmegen.

www.gdo.nl

JPR ADVOCATEN ZOEKT WEGENS GROEI 5 ADVOCaat-MEDEWERKERS

JPR Advocaten - met 125 medewerkers, waarvan bijna 60 advocaten - groeit. Wij varen een eigen koers. Koersvast op weg met de ambitie om het beste advocatenkantoor in Oost Nederland te zijn. Om dit te verwezenlijken zijn wij ondermeer op zoek naar nieuwe medewerkers:

Ervaren advocaat-medewerker ondernemingsrecht/insolventie (locatie Enschede)
Voor informatie bel je met mr. J.T. (Jeroen) Stekelenburg. Telefoon: 06-41827953.

Beginnend advocaat-medewerker ondernemingsrecht/insolventie (locatie Groenlo)
Voor informatie bel je met mr. B.A.I.(Ben) Baks. Telefoon: 06-51385962.

Gevorderd stagiaire/beginnend medewerker ondernemingsrecht/insolventie
(locatie Enschede en locatie Zutphen)
Voor informatie vacature Enschede bel je met mr. J.T.(Jeroen) Stekelenburg. Telefoon: 06-41827953.
Voor informatie vacature Zutphen bel je met mr. A.A.M.(Fons) Spliet. Telefoon: 06-20394982.

Advocaat-medewerker vastgoed/letselschade (locatie Groenlo)
Voor informatie bel je met mr. C.G.M.J.(Cees) van Kreijl. Telefoon: 06-50506887.

Heb je interesse?

Stuur dan een bondige sollicitatiebrief met je curriculum vitae naar: JPR advocaten, Afdeling P&O, Postbus 623, 7400 AP Deventer. Je kunt de sollicitatie uiteraard ook versturen per e-mail: P&O@JPR.nl

Over JPR Advocaten

Met 5 vestigingen is JPR Advocaten een organisatie waar de voordelen van een groot kantoor naadloos aansluiten op die van een klein kantoor. Onze diensten zijn ondergebracht in vijf praktijkgroepen, elk onderverdeeld in gespecialiseerde secties. De lijnen zijn kort, de samenwerking ontspannen. Iedere advocaat is op één of twee rechtsgebieden specialist. We werken niet alleen voor grote cliënten. Ook voor het MKB en particulieren gaan we met evenveel inzet en plezier aan de slag. Omdat we werken vanuit 5 kantoren in Oost Nederland kennen we de woon- en werkomgeving van onze cliënten. Dat geeft meerwaarde.

Kijk voor meer informatie op www.jpr.nl.

JPR Advocaten Eigenzinnig professioneel

13e jaarcongres

Actualiteiten Schuldhelpverlening

Donderdag 19 november 2009 – Carlton President Utrecht

Hoe combineert ú productiviteitsdenken met een integrale, preventieve aanpak?

ONDERWERPEN: preventie, certificering, CJIB, aanbesteden, crisis

WORKSHOPS van o.a. Nadja Jungmann van Hiemstra & de Vries, NVVK, Wsnp Raad voor Rechtsbijstand en CentiQ

NU INSCHRIJVEN met vroegboekorting!

Door de economische crisis stijgt het aantal mensen met schulden snel. Alleen fundamentele en creatieve oplossingen kunnen de gevolgen van de recessie opvangen. Wilt u weten wat u komend jaar te wachten staat? En hoe u dit het beste kunt aanpakken? Kom dan naar het congres Actualiteiten Schuldhelpverlening, onder leiding van dagvoorzitter Erica Schruer.

ELSEVIER

Congressen

www.kennisbankschuldhelpverlening.nl

Info en aanmelden op www.congressschuldhelpverlening.nl

VAN
BOOM

ADVOCATEN

Onder het motto 'recht is recht' verlenen wij - met hart voor de klant en oog voor elkaar - hoogwaardige rechtshulp aan particulieren en bedrijven.

Ons kantoor is gespecialiseerd in strafzaken. Daarnaast voeren wij de 'algemene procespraktijk'. Momenteel bestaat ons team uit 3 advocaten en twee ervaren juristen met ieder hun eigen specialisaties.

Ter versterking van ons kantoor en ter verbreding van onze dienstverlening, zijn wij op zoek naar:

**SAMENWERKING MET ÉÉN OF TWEE ADVOCATEN
DIE OP BASIS VAN KOSTENDELING HUN PRAKTIJK WILLEN VOEREN
EN/OF VERDER WILLEN UITBOUWEN.**

Geboden wordt: een ingespeeld team van prettige collega's en een fraaie, representatieve werkomgeving, voorzien van alle moderne faciliteiten.

Met belangstelling zien wij uw reactie tegemoet.
Vertrouwelijkheid is vanzelfsprekend.

mr. R.D.A. van Boom
Nicolaas Beetsstraat 10
3511 HE Utrecht
Telefoon [030] 230 60 50

www.vanboomadvocaten.nl
rvanboom@vanboomadvocaten.nl

hi-po

Je bent ambitieus. Met passie voor het arbeidsrecht. Je bent gewoon goed, heel goed. En je bent bijzonder.

Boontje Advocaten is op zoek naar jou. Ook jij kunt als advocaat (stagiair of medewerker) doorgroeien, je specialiseren en een rol vervullen in de verdere ontwikkeling van onze fraaie nichepraktijk.

Interesse? Bel of mail Edith Molemans, sollicitatie@boontjeadvocaten.nl

boontje advocaten [•] arbeidsrecht

De Boelelaan 28
1083 HJ Amsterdam
+31 (0)20 572 71 90
www.boontjeadvocaten.nl

de Rechtspraak

Vacatures in de rechterlijke macht (m/v)

sluiting sollicitatietermijn

Gerechtshof Amsterdam

Raadsheer

9 oktober 2009

- Vacatures in de sectoren **strafrecht, handelsrecht en familierecht**.
- Standplaats Amsterdam.
- Het salaris bedraagt minimaal € 6.777,- en maximaal € 7.437,- (categorie 8)
- Kandidaten die thans geen rechtsprekende functie bekleden, dienen tevens de selectieprocedure bij de Selectiecommissie Rechterlijke Macht te doorlopen.
- Nadere inlichtingen kunnen worden ingewonnen bij de president van het gerechtshof Amsterdam, **mr. L. Verheij**, telefoonnummer 020 - 541 50 57, bij de voorzitter van de sector strafrecht, **mw. mr. B.F. de Poorter**, telefoonnummer 020 - 541 32 94, bij de voorzitter van de sector handelsrecht, **mw. mr. T.A.C. van Hartingsveldt**, telefoonnummer 020 - 541 34 83 of bij de voorzitter van de sector familierecht, **mr. A.N. van de Beek**, telefoonnummer 020 - 541 57 11.

Sollicitaties kunt u richten aan de president van het gerechtshof, mr. L. Verheij, Postbus 1312, 1000 BH Amsterdam.

Bockmeulen Janzing Brink *advocaten*

Bockmeulen Janzing Brink Advocaten biedt particulieren en bedrijven gespecialiseerde rechtshulp van hoge kwaliteit. Op ons kantoor werken vier advocaten en vier administratieve medewerkers, die in een ongedwongen, maar professionele omgeving en sfeer prettig met elkaar samenwerken.

Ons kantoor is uitstekend geoutilleerd en gelegen in het centrum van Wijchen tegenover het Wijchense kasteel.

We hebben plaats voor

een enthousiaste medewerker (M/V) voor de civiele praktijk

In het bijzonder letselschade en personen- en familierecht.

Parttime dienstverband is mogelijk. Specialisatie op één of meer rechtsgebieden wordt door ons aangemoedigd.

Bij gebleken geschiktheid is toetreding tot de maatschap op termijn bespreekbaar.

Een psychologisch onderzoek c.q. assessment kan onderdeel van de sollicitatieprocedure uitmaken.

Sollicitaties kunnen tot veertien dagen na het verschijnen van deze advertentie gericht worden aan: mr F.E.J. Janzing, postbus 177, 6600 AD Wijchen, telefoon (024) 6411555, fax (024) 6416287, e-mail: info@bockmeulen-advocaten.nl

Informatie over ons kantoor treft u aan op www.bockmeulen-advocaten.nl

Boogaardadvocaten is een onafhankelijk kantoor, waarbinnen tien advocaten werkzaam zijn die streven naar kwalitatief hoogwaardige juridische dienstverlening. De werkzaamheden zijn zeer gevarieerd en worden verricht in een prettige, dynamische en informele werksfeer vanuit een modern en goed geoutilleerd kantoor. De cliëntèle wordt gevormd door bedrijven, instellingen en particulieren.

Op korte termijn zoeken wij:
advocaat-stagiaires (m/v)

Wil jij

- een brede opleiding met ruimte voor specialisatie in bouwrecht of ondernemingsrecht;
- met een goede begeleiding;
- binnen een jong en enthousiast team;
- in een moderne 'state of the art' werkomgeving?

Schrijf of mail dan aan
mr. H.C. Struijk, postbus 616, 4330 AP Middelburg of struijk@boogaardadvocaten.nl.

Buitenruststraat 14 4337 EH Middelburg Postbus 616 4330 AP Middelburg Tel.: 0118-623655
Fax: 0118-625179 E-mail info@boogaardadvocaten.nl Internet www.boogaardadvocaten.nl

ADVOCATENKANTOOR KIEWITT

Kantoorversterking gezocht

Er is nog ruimte voor een

advocaat/advocate

met een eigen praktijk
die op basis van kostendeling deel wil
uitmaken van ons kantoor

Belangstellenden verzoek ik schriftelijk te reageren.

Advocatenkantoor Kiewitt, t.a.v. mr. R. Kiewitt, Ampèrestraat 11 B,
1817 DE ALKMAAR, info@kiewittadvocaten.nl, Tel.: 072-5402722

Mahieu Schnoor Thöle Advocaten

Bezuidenhoutseweg 205 te Den Haag

de vijf advocaten van dit kantoor werken samen in een
overwegend commerciële praktijk op het gebied van arbeidsrecht,
ondernemingsrecht, familierecht, energierecht en de algemene
praktijk.

Binnenkort is er plaats voor advocaten met een eigen praktijk die
op basis van kostendeling tot het kantoor willen toetreden.

Voor nadere informatie kunt u zich wenden tot:
Paul Mahieu of Hans Schnoor

telefoon: 070-3475121
e-mail: secretariaat@mstadvocaten.nl
www.mstadvocaten.nl
Postbus 95323 (2509 CH) Den Haag.

WESTHOFF ADVOCATEN

Westhoff Advocaten bestaande uit negen advocaten en
gevestigd aan het Vondelpark te Amsterdam, zoekt ter
versterking van het team:

Twee advocaten en/of gevorderde stagiaires

Wij hebben een kostenmaatschap met relatief lage
kosten. Wij zijn gespecialiseerd in het arbeidsrecht,
ambtenarenrecht, sociaal verzekeringsrecht, immigratie-
recht, personen- en familierecht en strafrecht.

Graag uw reactie binnen 2 weken aan:

Westhoff Advocaten t.a.v. mr Colette Ficq

Roemer Visscherstraat 39, 1054 EW Amsterdam

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met

mr Colette Ficq, 020-6644046, e-mail cficq@westhoff.nl

www.westhoff.nl

de Rechtspraak

Vacatures in de rechterlijke macht (m/v)

sluiting sollicitatietermijn

Rechtbank 's-Gravenhage

Rechter in opleiding

9 oktober 2009

De rechtbank 's-Gravenhage heeft drie plaatsen beschikbaar voor juristen, die binnen afzienbare tijd een opleiding tot rechter willen afronden. Het betreft plaatsingsmogelijkheden binnen de sector(en) civiel recht, familie- en jeugdrecht, strafrecht of bestuursrecht.

- Behalve formele vereisten, zoals het hebben van de titel meester in de rechten en de Nederlandse nationaliteit, geldt de eis dat u beschikt over ten minste zes jaar relevante juridische werkervaring.
- De opleiding tot rechter start in het begin van 2010.
- Gedurende de opleiding krijgt u een aanstelling voor de duur van een jaar.
- Wanneer u na de opleiding wordt aangesteld als rechter, bedraagt het salaris minimaal € 5254,- en maximaal € 6777,- (salariscategorie 9 Rechterlijke Macht).

Meer informatie over de aard van de aanstelling en de inhoud van de opleiding is te verkrijgen bij mr. F.C. Bakker, president rechtbank 's-Gravenhage, tel 070-381 3990, e-mail secretariaat: j.boerhof@rechtspraak.nl

Kijk voor uitgebreide informatie over de sollicitatieprocedure en het sollicitatieformulier op www.rechtspraak.nl

- Secretariaat Selectiecommissie rechterlijke macht (SRM), tel: 070-3619890- of E-mail: srm@rechtspraak.nl

Sollicitaties vóór de sluiting van de sollicitatietermijn onder vermelding van vac.nr. SRM 2009 030C richten aan de Selectiecommissie rechterlijke macht, Postbus 90613, 2509 LP Den Haag.

Het Bureau Financieel Toezicht (BFT), gevestigd te Utrecht, is een zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) dat financieel toezichthoudt op notarissen (Wet op het Notarisambt) en gerechtsdeurwaarders (Gerechtsdeurwaarderswet).

Binnen afzienbare tijd wordt het BFT wettelijk integraal toezichthouder voor het Notariaat.

Verder fungeert het BFT als toezichthouder op de naleving van de Wwft (Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme) voor notarissen, advocaten, belasting-adviseurs, openbare accountants, bedrijfseconomische adviseurs en onafhankelijke juridische medewerkers. De Wwft heeft als doel het behoud van de integriteit van het financieel stelsel en de bestrijding van witwassen en terrorismefinanciering.

Door toezicht te houden op de naleving van deze wetten tracht het BFT de integriteit van het financieel stelsel, waarbinnen juridische en financiële beroepen adequaat en betrouwbaar dienen te functioneren, in stand te houden en te bevorderen.

Het BFT zoekt een

Jurist bestuursrecht

Functiebeschrijving

Adviseren over bestuursrechtelijke aangelegenheden en fungeren als handhavings-functionaris.

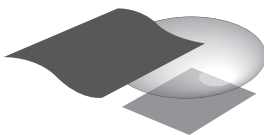
Op onze website www.bureaufn.nl vindt u een uitgebreide beschrijving, profielschets en overige relevante informatie.

Of bel voor meer informatie de heer F. J. Winkel RA, directeur BFT, via 030 - 251 69 84.

Wij bieden een zelfstandige functie in een enthousiast, informeel en professioneel team waar aandacht is voor persoonlijke ontwikkeling. Primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden volgens CAO voor de Rijksoverheid.

Stuur uw motivatie en CV voor 9 oktober 2009 naar Bureau Financieel Toezicht t.a.v. de directie, postbus 14052, 3508 SC Utrecht of mail naar richter@bureaufn.nl.

BUREAU FINANCIEEL TOEZICHT

Acquisities aan de hand van deze advertentie worden niet op prijs gesteld.

Vrijdag 13 november 2009

NBC Blokhoeve Nieuwegein - Nieuwegein

Kijk voor
de kleine prijs
op onze website

DE GROTE DAG VOOR DE KLEINE KANTOREN

Congres voor de advocaat bij een klein kantoor
Een dag vol inspiratie,
motivatie, netwerken en advies!

De kleinere kantoren staan deze dag in de schijnwerpers. Het programma zal dan ook specifiek ingaan op de kansen in de huidige markt en de actuele kennisbehoefte van ondernemende advocaten werkzaam bij kleinere kantoren.

Keynotespeakers

- Jos Burgers legt uit hoe u van cliënten ambassadeurs maakt en dat u moet kiezen om door cliënten gekozen te worden.
- Adriaan Krans gaat in op het proces van strategievorming bij kleinere advocatenkantoren en neemt u mee in het schrijven van een goed businessplan.

Verder o.a. sessies van Gerard Tanja en Monique van de Griendt

Versterk uw voordelen als advocaat in een klein kantoor
en leer hoe u deze voordelen in kunt zetten!

www.elseviercongressen.nl/kleinekantoren

Lindenbergh Advocaten kent een gecombineerde advies- en procespraktijk op gebieden: vennootschaps-, bestuurs-, arbeids- verbintenissen- en verzekeringsrecht. Het is een comfortabel kantoor gevestigd aan de sfeervolle Veerhaven in het Rotterdamse Scheepvaartkwartier. Cliënten zijn overwegend ondernemers met juridische kwesties op gebied van overnames, (her)structureringen, handelstransacties, arbeidsovereenkomsten, milieuwetgeving, schadeclaims, bouwgeschillen, bestemmingsplannen en verzekeringskwesties. Voor de groeiende praktijk komen wij graag in contact met jonge advocaten die bij ons het vak (verder) willen leren en met een grote dosis gedrevenheid onze nuchtere Rotterdamse clientèle naar tevredenheid willen bijstaan.

ADVocaAT MEDEWERKER ONDERNEMINGSRECHT

en een

STAGIAIRE

Wij vragen:

- een fulltime jurist (m/v) die de universitaire studie met bovengemiddelde resultaten heeft afgerond
- een scherp analytisch denker met passie voor juristerij
- een professional in wording met doorzettingsvermogen, zelfvertrouwen en vechtlust
- een dienstverlener die zorg besteedt aan presentatie en cliëntrelatie, maar vooral gericht is op inhoudelijke kwaliteit en processtrategie

De functie biedt:

- diepgang en breedte in praktijkvoering. Uitdagende zaken en interessante cliënten
- een hartelijke, collegiale, en informele atmosfeer
- de nodige opleidings- en ontwikkelingsfaciliteiten
- snel zelfstandigheid en verantwoordelijkheid
- een aantrekkelijke locatie van het kantoor

Contact:

- voor nadere inlichtingen nodigen wij geïnteresseerden uit telefonisch contact (010 - 4369666) op te nemen met mr Annemieke de Leeuw die binnen ons kantoor verantwoordelijk is voor de praktijkgebieden overheid en verzekering, dan wel met mr Diederik Lindenbergh die zich toelegt op bedrijfsleven en handel
- uw schriftelijke sollicitatie kunt u richten aan mr A.D. Lindenbergh, Veerhaven 7, 3016 CJ Rotterdam
- een assessmentonderzoek maakt in beginsel deel uit van de procedure
- de sollicitatie termijn sluit drie weken na plaatsing van deze advertentie

Voor de sectie Bouwrecht van Poelmann van den Broek zijn wij op zoek naar een:

advocaat-medewerker

De sectie Bouwrecht van Poelmann van den Broek is één van de grote en vooraanstaande bouwrechtsecties van Nederland. Haar opdrachtgevers bevinden zich in het gehele land. In het team van 13 advocaten is gespecialiseerde juridische kennis en ruime ervaring op het gebied van bouwrecht aanwezig. Deze heeft betrekking op de juridische aspecten van het ontwerp, de aanbesteding van het werk, contractvorming, de uitvoering en oplevering van het werk en de fase na de oplevering. Vanwege de uitbreiding van deze sectie is Poelmann van den Broek op zoek naar een collega met meerdere jaren ervaring binnen het civiele procesrecht en affiniteit met techniek.

Werkzaamheden

Als advocaat-medewerker werk je voor professionele opdrachtgevers. Je geeft adviezen over contracten, algemene voorwaarden en civielrechtelijke vraagstukken. Ook verzorg je juridische begeleiding bij bouwprojecten, ondersteun je klanten bij bouwgeschillen en voer je namens hen procedures. Gedurende deze werkzaamheden heb je intensief contact met opdrachtgevers.

Profiel

- Afgeronde opleiding Nederlands recht
- 3 of meer jaren werkervaring opgedaan in de advocatuur, eventueel aangevuld met ervaring in het bedrijfsleven
- Civielrechtelijke proceservaring
- Affiniteit met techniek
- Specifieke ervaring op het gebied van bouwrecht is een pré, geen vereiste
- Accuraat, gedrevenheid en met doorzettingsvermogen
- Goede contactuele en communicatieve vaardigheden

Aanbod

- Een marktconform salaris en goede secundaire arbeidsvoorwaarden
- Veel aandacht voor opleiding en persoonlijke ontwikkeling
- Een informele werksfeer en korte communicatielijnen
- Werken bij één van de meest gerenommeerde bouwrechtsecties van Nederland

Contact

Ben je geïnteresseerd in bovenstaande functie, mail dan je CV met een kort begeleidend schrijven, onder vermelding van het vacaturekenmerk NIGO-AMPB0909 naar diederikgelauff@nig.nl. Voor meer informatie over deze vacature is mr. Diederik Gelauff bereikbaar op 035-6250505 of via diederikgelauff@nig.nl. Vertrouwelijke behandeling is vanzelfsprekend gegarandeerd.

de Rechtspraak

Vacatures in de rechterlijke macht (m/v)

sluiting sollicitatietermijn

Rechtbank 's-Gravenhage

Rechter in opleiding

9 oktober 2009

De rechtbank 's-Gravenhage heeft drie plaatsen beschikbaar voor juristen, die binnen afzienbare tijd een opleiding tot rechter willen afronden. Het betreft plaatsingsmogelijkheden vooreerst binnen de sector straf.

- Behalve formele vereisten, zoals het hebben van de titel meester in de rechten en de Nederlandse nationaliteit, geldt de eis dat u beschikt over ten minste zes jaar relevante juridische werkervaring.
- De opleiding tot rechter start in het begin van 2010.
- Gedurende de opleiding krijgt u een aanstelling voor de duur van een jaar.
- U dient te beschikken over goede kennis van het strafrecht en het strafprocesrecht, bij voorkeur blijkend uit publicaties, en over ervaring in de strafrechtpraktijk.
- Wanneer u na de opleiding wordt aangesteld als rechter, bedraagt het salaris minimaal € 5254,- en maximaal € 6777,- (salariscategorie 9 Rechterlijke Macht).

Meer informatie over de aard van de aanstelling en de inhoud van de opleiding is te verkrijgen bij mr. F.C. Bakker, president rechtbank 's-Gravenhage, tel 070-381 3990, e-mail secretariaat: j.boerhof@rechtspraak.nl

Kijk voor uitgebreide informatie over de sollicitatieprocedure en het sollicitatieformulier op www.rechtspraak.nl

- Secretariaat Selectiecommissie rechterlijke macht (SRM), tel: 070-3619890- of E-mail: srm@rechtspraak.nl

Sollicitaties vóór de sluiting van de sollicitatietermijn onder vermelding van vac.nr. SRM 2009 029D richten aan de Selectiecommissie rechterlijke macht, Postbus 90613, 2509 LP Den Haag.

Everts Vogelaar Spijker Advocaten

Everts Vogelaar Spijker Advocaten is een advocatenkantoor, dat actief is in het Arrondissement 's-Gravenhage, met name in het West- en Oostland. Vanuit onze kantoren in 's-Gravenzande, Honselersdijk, Wateringen en Pijnacker richten wij ons op een brede markt: het bedrijfsleven, overheden en de particuliere cliënt.

Everts Vogelaar Spijker Advocaten werkt samen met VMV Netwerk Notarissen vanuit drie vestigingen in het Westland:

Westland

Oudelandstraat 1 | 2691 CB 's-Gravenzande
Dijkweg 125a | 2675 AC Honselersdijk
Plein 13-H | 2291 CA Wateringen

Oostland

Stationsstraat 1 | 2641 GH Pijnacker

www.evsadvocaten.nl

Om de huidige groei in goede banen te leiden, zijn wij voor onze vestigingen in het Westland op zoek naar een:

(gevorderd) advocaat-stagiaire en advocaat medewerker

Everts Vogelaar Spijker Advocaten is een dynamisch en ambitieus advocatenkantoor. Wij zoeken kandidaten die zelfstandig mee kunnen bouwen aan de verdere ontwikkeling van ons kantoor. U zult in principe werkzaam zijn in de algemene praktijk maar er is ruimte voor specialisatie. Voor de functie van advocaat medewerker is een parttime invulling van minimaal drie dagen bespreekbaar.

Onze arbeidsvoorwaarden, waaronder mogelijk een auto van de zaak, zijn uitstekend en worden in onderling overleg met de kandidaat op maat vastgesteld. Bent u geïnteresseerd in een kantoor met een informele sfeer, gecombineerd met een zakelijke benadering? Dan willen wij u graag ontmoeten. Stuur uw schriftelijke reactie, voorzien van c.v. naar mr. E. Spijker, Postbus 99, 2670 AB Naaldwijk. U kunt ook rechtstreeks mailen naar spijker@evsadvocaten.nl. Indien u meer informatie wenst over één van beide functies, neem dan telefonisch contact op met mr. E. Spijker. Hij is bereikbaar op 0174 614 656.

Wladimiroff & Waling

ADVOCATEN

SPECIALISTEN SANCTIERECHT

breidt de sectie **ondernemingsstrafrecht** uit en heeft plaats voor

- EEN MEDEWERKER / GEVORDERD STAGIAIRE
- EEN PARA-LEGAL

Onze nieuwe kantoorgenoten hebben de ambitie en kwaliteit het vak op het hoogste niveau te beoefenen.

meer informatie: www.wlaws.com/vacature

VAN DER KOOIJ ADVOCATEN

Van der Kooij Advocaten is een eigentijds advocatenkantoor met een brede praktijk.

Wij vertegenwoordigen zowel zakelijke als particuliere cliënten. De advocaten en juristen van Van der Kooij Advocaten zijn gedreven, ambitieus en doortastend.

Wij zijn vanwege uitbreiding op zoek naar een:

CREATIEVE ADVOCaat (M/V)

met 5 à 10 jaar werkervaring in de advocatuur op het gebied van aansprakelijkheidsrecht en contractenrecht.

Een assessment kan onderdeel uitmaken van de sollicitatieprocedure.

Sollicitaties graag binnen 14 dagen per post naar onderstaand adres of per e-mail naar hr@vanderkooijadvocaten.nl

Van der Kooij Advocaten Nijenburg 73 1081 GE Amsterdam
T 020-4713718 F 020-3011989

Kubatsch Oerlemans

zoeken een of meerdere advocaten die hun stage hebben voltooid.

Ons kantoor is gespecialiseerd op het gebied van familierecht (inclusief mediation), letselschade en rechtsbijstand aan slachtoffers van misdrijven.

We zoeken een of twee zelfstandig werkende advocaten met een eigen specialisme (bij voorkeur op een ander rechtsterrein dan het onze) en met een eigen cliëntenbestand.

Uw kans om op een klein kantoor te werken, dat daarnaast goed bereikbaar is door zijn ligging.

We willen graag samenwerken met een sociaal vaardige, flexibele en ondernemende advocaat.

Ons kantoor werkt op basis van een kostencombinatie.

Graag uw schriftelijke reactie aan:

Marianne Kubatsch of Wilma Oerlemans
Newtonlaan 53
3583 BP Utrecht
T 030 23 21 556
F 030 23 18 763
www.ko-advocaten.nl

SWART ADVOCATEN

SMART LEGAL SERVICES

Wordt Swart jouw volgende zaak?

Bijna drie jaar geleden begon mr. Marco Swart zijn praktijk voor particulieren en bedrijven. Per 1 januari 2010 komt mr. Martijn de Schepper (op dit moment al actief in de zaak) Swart Advocaten als partner versterken. Swart Advocaten wordt dan Swart & De Schepper Advocaten. Vanuit Brainport Eindhoven bieden we smart legal services, met nadruk op arbeids- en ondernemingsrecht. Daarnaast zetten wij (een team van nu nog zeven mensen) onze kwaliteiten in op juridische gebieden als het verbintenissenrecht, verzekeringsrecht en incasso's. Wegens aanhoudende groei is er per direct ruimte voor een:

advocaat-medewerker/ gevorderd stagiair(e) arbeidsrecht

Wij zoeken een advocaat met kennis en ervaring in het arbeidsrecht. Je werkveld: loonvorderingen, ontslagkwesties, afvloeiingsregelingen, bestuurdersbeloningen, arbeidsvoorwaarden, geschillen over concurrentiebedingen en brede arbeidsrechtelijke advisering, onderhandelingen en procedures voor zowel (ook buitenlandse) mkb-bedrijven als particulieren en statutair-directeuren. Je bent bereid je kennis over internationale aspecten van het arbeidsrecht te vergroten.

advocaat-medewerker/ gevord. stagiair(e) ondernemingsrecht

Daarnaast zoeken wij een advocaat met kennis van en ervaring in het ondernemings- en aansprakelijkheidsrecht. Je werkveld: bedrijven adviseren bij (het voorkomen van) faillissementssituaties, adviseren en procederen over bestuurdersaansprakelijkheid, adviseren over vennootschapsstructuren, samenwerkingsovereenkomsten, het voorkomen en oplossen van samenwerkingsproblemen, het adviseren over overeenkomsten en algemene voorwaarden, het voeren van incassoprocedures, het adviseren bij grensoverschrijdend verkeer (ipr).

Voor beide vacatures geldt dat je in voorkomende gevallen bereid bent ook andere verbintenissenrechtelijke kwesties op te pakken, zoals op het gebied van het verzekerings- en aansprakelijkheidsrecht. Je spreekt aantoonbaar goed Duits en Engels. Je wilt een specialisatieopleiding als Pala of Grotius volgen. Naast marktconforme arbeidsvoorwaarden kun je van ons goede opleidings- en begeleidingsmogelijkheden verwachten, alsmede een dynamische werkomgeving met groeimogelijkheden.

Je schriftelijke sollicitatie met c.v. graag binnen 14 dagen sturen aan: Swart Advocaten BV, t.a.v. Marco Swart (marco.swart@advocaat-swart.nl) en/of Martijn de Schepper (martijn.de.schepper@advocaat-swart.nl), Postbus 7180, 5605 JD Eindhoven. Voor meer informatie bel je Marco of Martijn: (040) 284 11 72.

Zie ook: www.advocaat-swart.nl en www.advocaatarbeidsrecht.nl

PRINS & KOSTER ADVOCATEN

Den Helder Middenweg 168a (0223) 62 00 00 - Schagen Loet 45 (0224)29 91 33
info@prinsenkosteradvocaten.nl - www.prinsenkosteradvocaten.nl

ADVOCAAT M/V

fulltime

Prins & Koster advocaten is een vooruitstrevend advocatenkantoor met 3 vestigingen in de kop van Noord Holland. Op onze kantoren zijn 8 advocaten en 7 medewerkers werkzaam. Voor ons kantoor in Den Helder zijn wij op zoek naar een advocaat-medewerker dan wel een (ver)gevorderd advocaat-stagiair. Ook pas afgestudeerde juristen kunnen solliciteren.

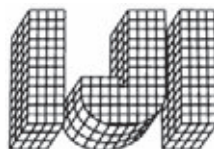
- universitaire studie rechten
- beroepsopleiding advocatuur
- ervaring in de advocatuur
- representatief
- accuraat en stressbestendig
- goede contactuele eigenschappen

Geïnteresseerd?

U kunt uw sollicitatie voorzien van CV binnen 14 dagen naar bovengenoemd adres t.a.v. mr. J.H. Prins sturen. Sollicitaties worden strikt vertrouwelijk behandeld.

Aquisitie naar aanleiding van deze advertentie wordt niet op prijs gesteld

INTERNATIONAAL JURIDISCH INSTITUUT

Spui 186
2511 BW 's-Gravenhage
telefoon: 070-3460974
telefax: 070-3625235
e-mail: info@iji.nl

Het Internationaal Juridisch Instituut adviseert in zaken betreffende internationaal en buitenlands recht, in het bijzonder waar het gaat om vragen van internationaal privaatrecht en buitenlands privaatrecht en procesrecht.

Werkterreinen zijn onder andere:

- personen- en familierecht
- nationaliteitsrecht
- erfrecht
- procesrecht
- overeenkomstenrecht
- strafrecht
- onrechtmatige daad

Bezoek onze website: www.iji.nl

Brunel Legal helpt ondernemingen en instellingen bij het oplossen van juridische vraagstukken, door de inzet van gekwalificeerde juristen op vaste en flexibele basis.

Gevorderde advocaat stagiaires bij professioneel advocatenkantoor

Standplaats Randstad
Algemene praktijk
Arbeidsrecht
Procederende rol

Onder supervisie van één van je collega-advocaten ben jij straks verantwoordelijk voor je eigen dossiers, waarin je adviseert, procedeert en auditeert. Je onderhoudt contact met jouw cliënten en je bent verantwoordelijk voor alle zaken die daarbij komen kijken. Je krijgt volop de ruimte om je stage af te ronden en voldoende proceservaring op te doen. Voor de kneepjes van het vak zijn jouw meer ervaren collega's jouw sparringpartner. Nederlands Recht. Je bent al gestart met je advocaat-stage, maar wilt graag overstappen naar een ander (kleiner) kantoor. Twee jaar juridische werkervaring. Goede communicatieve vaardigheden. Integer.

Meer informatie: Naima Zemmouri, 06-57585287 of kijk op www.brunel.nl/legal. Vacaturenummer: 39913

All-round belastingadviseur bij dynamisch belastingkantoor

Standplaats Amsterdam
Kwaliteit in dienstverlening
Persoonlijke ontwikkeling
MKB

Je mag rekenen op een interessante en leerzame functie, waarin je in eerste instantie vanuit je brede takenpakket o.a. aangiften opstelt en vragen van cliënten adequaat beantwoordt. Zodra je ervaring dit toelaat, word je verantwoordelijk voor je eigen klantportefeuille, waarbinnen je jouw klant adviseert. Klanten zijn diverse Nederlandse en buitenlandse multinationals. Fiscaal Recht/Fiscale Economie. Minimaal een jaar ervaring in een soortgelijke functie. Communicatief en adviesvaardig. Klantgericht, initiatiefrijk en no-nonsense instelling.

Meer informatie: Ralph Roels, 06-57559739 of kijk op www.brunel.nl/legal. Vacaturenummer: 39615

Senior juridisch adviseur privaatrecht bij gemeente

Standplaats Zuid Holland
Brede advisering
Juridische kwaliteitszorg
Coachende rol

Je adviseert over de meer complexe juridische vraagstukken, waarbij het zwaartepunt ligt op privaatrechtelijke aangelegenheden zoals aanbestedingstrajecten en exploitatie van grond of gebouwen en uiteenlopende schade- en aansprakelijkheidskwesties. Je draagt bij aan de juridische kwaliteitszorg en –control en behandelt bezwaar- en beroepszaken. Je coacht juridisch beleidsmedewerkers en de juridisch controller. WO rechten. Relevante juridische kennis en ervaring. Bij voorkeur ervaring binnen een gemeente. Goede communicatieve vaardigheden. Flexibel. Servicegericht. Teamplayer.

Meer informatie: Kim Schumacher, 06-53717107 of kijk op www.brunel.nl/legal. Vacaturenummer: 40067

Enthousiaste (gevorderd) advocaat-medewerker bij internationaal georiënteerd kantoor

Standplaats Den Haag
Internationale praktijk
Arbeidsrechtpraktijk
Hoog niveau dienstverlening

Je adviseert zowel werkgevers als werknemers binnen een breed arbeidsrechtelijk spectrum. Binnen jouw gevarieerde takenpakket krijg je onder meer te maken met het begeleiden van reorganisaties, het medezeggenschapsrecht en individuele ontslagkwesties. Je voert zelfstandig je proces- en adviespraktijk. WO rechten. Afgeronde stage advocatuur. Ruime ervaring met het arbeidsrecht. Stressbestendig. Loyaal. Betrokken. Teamplayer.

Meer informatie: Claire Claushuis, 06-53745449 of kijk op www.brunel.nl/legal. Vacaturenummer: 39359

Klantenportaal

Geef uw klanten exclusief toegang tot het FORTUNA[®] klantenportaal en verschaf hen online alle relevante dossierinformatie. Maak transparant wat u voor uw klanten doet en tegen welke prijs.

Versterk uw
klantrelaties
met FORTUNA[®]

Trivium Software is architect van
FORTUNA[®], dé innovatieve oplossing
voor de juridische praktijk.

Trivium Software is:

- klant- en servicegericht
- betrokken en resultaatgericht
- innovatief
- trendzettend
- uw businesspartner

Trivium Software staat voor kwaliteit

Kijk op
www.trivium.nl